

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Andra kammaren.

Nr 21.

Tisdagen den 28 mars.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 228, angående disposition av fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna;

nr 232, angående vissa åtgärder för förstärkande av den personella försvarsberedskapen;

nr 233, angående förslag till lag om vissa ändringar i värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443);

nr 234, angående extra materielanskaffning m. m. för försvarsväsendet; och

nr 237, angående anslag till förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: avlöningar m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas, att ledamoten av riksdagens andra kammare *Torsten Henriksson* på grund av influensa är oförmögen att delta i riksdagens arbete före påskferierna.

Stockholm den 27 mars 1939.

Harry Engström.

Härmed intygas att ledamoten av riksdagens andra kammare *Gustaf K. Pettersson* i Hällbacken på grund av influensa tillsvidare är förhindrad att delta i riksdagsarbetet.

Länslasarettet i Ludvika den 25 mars 1939.

H. Wahren,
med. dr, las.-läk.

§ 4.

Föredrogos var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 418 av herr *Nilsson* i Steneberg m. fl.;

nr 419 av herr *von Seth* m. fl.;

Andra kammarens protokoll 1939. Nr 21.

nr 420 av herr *Åqvist m. fl.*; och
nr 421 av herr *Åqvist*; samt
till behandling av lagutskott motionerna:
nr 422 av herr *Lindén*;
nr 423 och 424 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors*;
nr 425 av herr *Lundgren*;
nr 426 av herrar *Arnemark* och *Lundqvist*;
nr 427 av herrar *Hansson* i Vännäsby och *Persson* i Falla;
nr 428 av herr *Åqvist m. fl.*; och
nr 429 av herr *Larsson* i Hede *m. fl.*

§ 5.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 85, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till bidrag till folkliga musikskolan i Arvika.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 6.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 86—97, bevillningsutskottets betänkanden nr 9—13, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden nr 5 och 6 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2.

§ 7.

Ordet erhöles nu på begäran av herr **Annér**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden först uppföres bevillningsutskottets betänkande nr 9, därefter statsutskottets utlåtanden nr 5, 6, 80—84 och 86—97 samt att övriga ärenden upptagas i den ordning, i vilken de finnas uppförda å dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt privatflyget jämte två motioner;

bankoutskottets memorial, nr 32, angående användande av riksbankens vinst för år 1938;

första lagutskottets memorial, nr 18, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 17 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lotteriförordning; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 32, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar om anslag till kapitalinvestering jämte i ämnet väckta motioner;

nr 33, i anledning av väckta motioner om sänkning av räntan å lån ur vissa statens utlåningsfonder; och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212) m. m.

§ 9.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 10, i anledning av de i statsverkspropositionen gjorda framställningarna rörande utgifterna för budgetåret 1939/40 under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 135, angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överskridande för budgetåret 1938/39 av en i skolöverstyrelsens avlöningsstat ingående delpost;

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i fråga om kapitalinvestering i fonden för förslag till statsverket beträffande dels vissa omkostnader för statlig lagerhållning, dels ock beredning av vissa råvaror till färdigprodukter för upplagring;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för vissa byggnadsarbeten vid Norrbottens artillerikårs etablissemang i Boden;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av ytterligare medel för vissa byggnadsarbeten vid Västgöta flygflotttiljs etablissemang i Karlsborg;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av cisterner för flytande bränsle vid statens järnvägar; och

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för värnpliktige C. H. Söderström m. fl. från viss betalningsskyldighet;

från bevillningsutskottet:

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § 3 och 5 mom. förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit; och

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 6 kap. 15 § 4 mom. förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker; samt

från jordbruksutskottet:

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa hos Norrbottens läns kolonisationsnämnd redovisade fordringar;

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt markområde i Boden; och

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Herr *Annér* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 430, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 96, med förslag till arbetstidslag för detaljhandeln m. m.

Denna motion bordlades.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Karlsson</i> i Granebo	under 2 dagar fr. o. m. den 28 mars,	
» <i>Pettersson</i> i Hällbacken (sjuk)	» 5 » » » 25 » och	
» <i>Henriksson</i> (sjuk)	» 3 » » » 27 » .	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.16 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 29 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 22 och den 24 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman Allan Andersson i Tungelsta på grund av influensa för närvarande och tillsvidare är oförmögen deltaga i riksdagsarbetet, intygas härmed.

Tungelsta den 28 mars 1939.

Ivar Wallerström,
provinsialläkare.

§ 3.

Svar på fråga. Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler**, som anförde: Herr talman! Herr Åqvist har till mig framställt följande fråga: »Är regeringen villig att principiellt ansluta sig till planen rörande neutraliserade sjukvårdsområden? Har regeringen förberett eller är den villig att förbereda ett initiativ för att stödja Internationella Röda Korsets strävanden dels angående ifrågavarande beaktansvärda önskemål, dels överhuvud taget för revision av Genève-konventionen?»

Till svar vill jag först framhålla, att ett stort antal frågor angående tolkning, revision och utvidgning av 1929 års Röda Kors-konvention inom ramen för en av Internationella Röda Kors-kommittén anordnad enquete gjorts till föremål för ingående undersökning under överstyrelsens för Svenska Röda Korset auspici. Under tiden oktober 1936—januari 1937 bearbetade under ordförandeskap av prins Carl en kommitté, vari bl. a. två tjänstemän i utrikesdepartementet medverkade, föreliggande konventionsutkast och annat material på detta område. Resultatet blev ett den 13 januari 1937 avgivet utförligt yttrande till Internationella Röda Kors-kommittén. Däri uttalade meningar och framställda förslag äro givetvis ej att betrakta som svenska regeringens, men överstyrelsen kunde med rätta i yttrandet uttala, att de

Svar på fråga. (Forts.)

från officiellt håll omfattades med det välvilligaste intresse. I detta yttrande gjordes ett positivt principuttalande rörande avslutandet av internationella avtal om neutraliserade sjukvårdsområden. Åtskilliga av hithörande frågor hava också gjorts till föremål för undersökning från svenska militärmyndigheters sida.

Sedan flera år tillbaka har schweiziska regeringen, som traditionellt intager en ledande ställning i vad angår utarbetandet av Röda Kors-konventioner, övervägt att sammankalla en diplomatisk konferens för att behandla vissa särskilda ämnen, vilka stå i nära sammanhang med 1929 års konventioner. Tack vare tidigare verkställda och alltjämt pågående undersökningar och utredningar står svenska regeringen väl rustad att lämna sitt bidrag till en eventuell revision av gällande konventionstexter och utarbetandet av nya. Svenska regeringen skall så snart tidpunkten befinnes lämplig verka för den fortsatta utvecklingen av denna viktiga del av krigsrätten.

Vidare yttrade

Herr Äqvist: Herr talman! Jag ber att till hans excellens utrikesministern få framföra mitt tack för svaret, vilket jag för min del finner fullt upplysande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

§ 4.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Forslund**, som nu på begäran erhöll ordet, anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Bagge interPELLERAT mig, dels huruvida den översyn och planläggning av statens arbetslöshetspolitik, för vilken 1937 års riksdag uttalat sig, fortskridit så långt, att resultatet därav kan läggas till grund för de åtgärder, som av Kungl. Maj:t komma att föreslås årets riksdag för arbetslöshetens bekämpande, och dels vilket material, som föreligger för bedömande av de lämpligaste formerna för arbetslöshetshjälpen.

*Svar å
interpellation.*

Interpellanten framställde sin interpellation den 4 mars. Redan dagen före beslöt Kungl. Maj:t på min föredragning att avlåta propositioner angående anslag såväl till statliga och kommunala beredskapsarbeten som till arbetslöshetskommissionens verksamhet.

I stort sett torde interpellanten genom nu nämnda propositioner ha erhållit svar å sina frågor. Beträffande den första frågan har jag sålunda i proposition nr 178 till årets riksdag meddelat, att 1937 års arbetslöshets-sakkunniga ännu icke slutfört sitt arbete, men att sannolikhet föreligger för att så kommer att ske under 1939. Först därefter kan resultatet av de sakkunnigas undersökningar bliva föremål för prövning. Vad beträffar frågan rörande material för bedömande av de lämpligaste formerna för arbetslöshetshjälpen, vill jag erinra därom, att arbetslöshetshjälpens utformning för närvarande prövas av nyssnämnda sakkunniga. Redan innan deras betänkande avgivits, står ett rikhaltigt material för frågans bedömande till förfogande i de senaste årens arbetslöshetspropositioner.

Då motiveringen till interpellationen innehåller vissa missförstånd, som det torde vara av vikt att söka skingra, vill jag utöver det nu sagda anför följande.

I interpellationen betonas med rätta, att den fråga som i främsta rummet måste ställas beträffande arbetslöshetspolitiken är, vilken grad av beredskap inför en ny kris, som statens nuvarande åtgärder medföra. Jag har i nyss-

Svar å interpellation. (Forts.)

nämnda proposition nr 178 lämnat en redogörelse för de förberedelseåtgärder, som vidtagits. Utöver vad som där angivits kan jag meddela, att den 21 mars 1939 hade planlägningsarbetet avseende väg-, bro- och stensättningsföretag fortskridit så långt, att företag för en byggnadskostnad av 42 miljoner kronor efter relativt kort tidsfrist skola kunna igångsättas. Detta innebär bland annat att beträffande de vägar, som ingå bland ifrågavarande arbeten, renstakning verkställt. Samma dag voro renstakningshandlingar under utarbetande för företag, vilkas byggnadskostnader uppgingo till 20 miljoner kronor. De nu nämnda arbetena utgöra enligt min uppfattning en ganska betydande arbetsreserv. Härtill kommer att, såsom framgår av min redogörelse i nyssnämnda proposition, förberedelser vidtagits för ett snabbt igångsättande av flygfältsarbeten och vissa arbetsföretag inom skogsväsendet. Inom socialdepartementet föreligga vidare ansökningar om beredskapsarbeten för c:a 27 miljoner kronor. En betydande del av dessa arbeten äro så förberedda, att de kunna igångsättas efter relativt kort tidsfrist. Dessa beredskapsarbeten, för vilka statsbidrag redan nu sökts, äro visserligen lokaliserade till sådana trakter av landet, som för närvarande kämpa med arbetslöshet, men torde likväl få betraktas såsom en värdefull arbetsreserv. Jag vill vidare erinra om, att den viktigaste arbetsreserven i händelse av en ny kris torde komma att utgöras av en omfattande bostadsförbättringsverksamhet. Just på grund av dessa arbetens stora lämplighet att användas i konjunkturutjämnande syfte ha under de senaste åren de statliga bidragen till verksamheten varit knappare än bostadssociala skäl i och för sig kunde motivera. En undersökning har nyligen visat, att enbart inom Västernorrlands län byggnadsföretag för åtskilliga miljoner kronor snabbt skulle kunna igångsättas.

Ett omfattande planlägningsarbete har alltså under senaste året bedrivits. Interpellanten gör emellertid gällande, att vår krisberedskap skulle vara sämre nu än den var år 1931. Det enda argument som han anför till stöd för denna sin uppfattning är, att arbetslöshetskommissionen skulle vid föregående kris ha lyckats mobilisera arbetstillfällena i tillräcklig utsträckning på kort tid. Ett studium av de siffror, som meddelades i proposition nr 285 till 1938 års riksdag, ger emellertid vid handen, att ansvällningen av de statliga reservarbetena vid den föregående krisens början skedde i mycket långsam takt jämfört med ökningen av arbetslöshetsciffrorna. Från januari 1931 till januari 1932 steg de arbetslösa antal med 63,497 personer. De statliga reservarbetarnas antal steg samtidigt med 7,116 personer. Vill man ta sommarsiffrorna, blir läget ungefär detsamma. Från augusti 1931 till augusti 1932 steg de arbetslösa antal från 35,701 personer till 99,826, d. v. s. med 64,125 personer. Ansvällningen av antalet statliga reservarbetare inskränker sig till 8,942. Krisens toppunkt beträffande anmälda arbetslösa noterades i mars 1933 med 186,561 arbetslösa. Maximiantalet sysselsatta vid statliga reservarbeten, 26,816, uppnåddes 17 månader därefter, augusti 1934, då arbetslösheten var över 100,000 man lägre än vad den var i mars 1933. Hur man än vill bedöma dessa siffror, så torde de i varje fall ådagalägga, att de statliga reservarbetena icke voro förberedda på ett sådant sätt, att de snabbt kunde anpassas efter arbetslöshetssituationen.

Herr Bagge gör vidare gällande, att riksdagen saknar noggranna informationer om de allmänna arbetenas kostnader i jämförelse med reservarbetenas. Det förhåller sig alldeles tvärtom; redovisningen beträffande de allmänna arbetena är betydligt utförligare än redovisningen rörande reservarbetena. I arbetslöshetspropositionerna redovisas nämligen beträffande praktiskt taget samtliga statliga och kommunala beredskapsarbeten varje arbetsföretag med angivande av arbetets art, dess belägenhet, dess omfattning, dess totala kostnader,

Svar å interpellation. (Forts.)

medelförtjänst per 8-timmars arbetsdag vid arbetet i fråga och de statliga dagsverkskostnaderna i kronor. Någon sådan utförlig redovisning har icke ansetts påkallad beträffande reservarbetena.

Interpellanten uppger, att den sugning till de allmänna arbetena, som löneställningen vid dessa framkallar, måste skapa svåra problem för jordbruket, skogsbruket och även för de industrier, där arbetslönen är lägre än vid de anläggnings-, byggnads- och vissa andra s. k. allmänna arbeten, vid vilka arbetslösa erhålla sitt uppehälle. Det vore otvivelaktigt av intresse för statsmakterna att erhålla kännedom om, vilka konkreta fall interpellanten åsyftar. Kvarhålles hos i gång varande arbeten sådan arbetskraft, som efterfrågas på den öppna marknaden och som där kunnat erhålla anställning, bör detta förhållande omedelbart rapporteras till vederbörande länsstyrelse, vilken, enligt de villkor, som knyts till beviljandet av statsbidrag till beredskapsarbeten, äger att under sådana förhållandena avbryta eller inskränka arbetet i fråga. Någon sådan hänvändelse har mig veterligt hittills icke gjorts till någon länsstyrelse.

Interpellanten anför vidare, att för riksdagen tillgängligt material ej vore så beskaffat, att man där kunde utläsa, hur rekryteringen av arbetskraften till de allmänna arbetena skedde, och anmärker i detta sammanhang att riksdagen alltjämt är okunnig om i vilken omfattning ett samarbete äger rum mellan de olika organ, som var på sitt håll administrera de allmänna arbetena, samt å andra sidan statens arbetslöshetskommission.

Jag vill härtill endast erinra om, att beslut angående statliga och kommunala beredskapsarbeten föregås av en noggrann prövning av arbetslöshetssituationen inom vederbörande kommun, vid vilken prövning arbetslöshetskommissionen nästan undantagslöst haft tillfälle att yttra sig, samt att det övervägande antalet sysselsatta vid beredskapsarbetena uttages av arbetslöshetskommittéerna. I arbetslöshetskommissionens månadsrapporter redovisas från och med januari detta år kommunvis, hur många personer som av respektive kommuners arbetslöshetskommittéer beretts sysselsättning vid beredskapsarbeten.

Härefter yttrade

Herr **Bagge**: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Det skulle vara frestande att redan nu ingå på de s. k. missförstånd, som han talade om, men på grund av dels att svaret lämnats vid det sista och mycket arbetstyngda plenum före påskferierna och dels att vi ju senare få tillfälle att taga upp hela frågan om regeringens arbetslöshetspolitik i samband med behandlingen av de nu avlämnade propositionerna i dessa ärenden, skall jag inte i dag betunga kammaren med någon vidlyftig arbetslöshetsdebatt, som i alla fall måste upprepas vid ett senare tillfälle.

När jag framställde min interpellation, skedde det i syfte att få komma till tals med regeringen och riksdagsmajoriteten i dessa viktiga frågor, innan propositionerna hade utarbetats. Det har nämligen med nuvarande förhållanden i riksdagen visat sig, att detta egentligen är den enda möjligheten att verkligen komma till tals med dessa parter och få några ändringar till stånd i de förslag, som framläggas. I utskott och kamrar går, sedan ett förslag avgivits, det hela sin gilla gång, och då är det vanligen för sent att få några synpunkter beaktade.

Nu har, såsom statsrådet här redan påpekat, propositionerna i fråga avlämnats långt innan interpellationen besvarats, och då har ju en interpellationsdebatt inte alls den uppgift att fylla, som jag åsyftat. Jag skall därför, som sagt, vänta med att framföra mina erinringar också i fråga om

Svar å interpellation. (Forts.)
interpellationssvaret till den kammardébat, som väl kommer till stånd vid behandlingen av propositionerna, och jag hoppas, att kammaren skall hålla mig räkning för detta.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Föredrogos var efter annan och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 228, angående disposition av fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna; och

nr 232, angående vissa åtgärder för förstärkande av den personella försvarsberedskapen.

Vid nu skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 233, angående förslag till lag om vissa ändringar i värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443), hänvisades propositionen, i vad anginge lagförslaget, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Härefter föredrogos var efter annan och hänvisades till statsutskottet övriga å kammarens bord vilande propositioner:

nr 234, angående extra materielanskaffning m. m. för försvarsväsendet; och
nr 237, angående anslag till förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: avlöningar m. m.

§ 6.

Föredrogos och remitterades till behandling av lagutskott den på bordet ligande motionen nr 430 av herr *Annér m. fl.*

§ 7.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 98 och bankoutskottets memorial nr 32.

§ 8.

Föredrogos och lades till handlingarna första lagutskottets memorial, nr 18, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 17 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lotteriförordning.

§ 9.

Föredrogos, men bordlades ånyo jordbruksutskottets utlåtanden nr 32—34.

§ 10.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Pehrsson-Bramstorp* propositionerna:

nr 236, angående ändrade grunder för egnahemsverksamheten m. m.;

nr 238, angående statsbidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden;

nr 241, angående fastställande av personalförteckning för domänverket; och

nr 243, angående anslag till stödande av odlingen av vissa kulturväxter;

av herr statsrådet *Strindlund* propositionerna:

nr 239, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket och statens järnvägar m. m.; och

nr 240, angående omorganisation av vattenfallsstyrelsen m. m.; samt

av herr statsrådet *Wigforss* propositionerna:

nr 235, med förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40; och

nr 242, med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40.

Samtliga ovannämnda propositioner bordlades.

§ 11.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring i förordningen den 2 mars 1934 (nr 34) med ytterligare tillägg till gällande tulltaxa.

Ang. viss ändring i förordningen den 2 mars 1934 med ytterligare tillägg till gällande tulltaxa.

I en den 24 februari 1939 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 106, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta att förordningen den 2 mars 1934 (nr 34) med ytterligare tillägg till gällande tulltaxa, vilken förordning jämlikt förordning den 18 juni 1937 (nr 497) vore gällande till och med den 30 september 1940, skulle från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämdes, i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Tulltaxe- nr	Statistiskt nr	V a r u s l a g	Tilläggsstull för 100 kg kronor
ur 122	290	Druv- och stärkelsesocker samt stärkelse- sirap..... T	11: 50

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 106, icke kunnat oförändrat bifallas, besluta, att förordningen den 2 mars 1934 (nr 34) med ytterligare tillägg till gällande tulltaxa, vilken förordning jämlikt förordning den 18 juni 1937 (nr 497) vore gällande till och med den 30 september 1940, skulle från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämdes, i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Tulltaxe- nr	Statistiskt nr	V a r u s l a g	Tilläggsstull för 100 kg kronor
ur 122	290	Druv- och stärkelsesocker samt stärkelse- sirap..... T	9: 50

Reservation hade avgivits av herr *Elon Andersson*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 106.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *De Geer* i Lesjöfors: Herr talman! Sällan torde en proposition med förslag om tullförhöjning ha varit så svagt motiverad som denna begäran om

Ang. viss ändring i förordningen den 2 mars 1934 med ytterligare tillägg till gällande tulltaxa. (Forts.)

förhöjd tull på druvsocker. Druvsockret är — detta kanske kammarens ledamöter inte känna till — en viktig råvara för chokladindustrin och textilindustrin. Att propositionen varit svagt motiverad visar ju bland annat det förhållandet, att utskottet inte kunnat förorda bifall till densamma oförändrad — en numera ganska ovanlig sak — utan velat reducera tullförhöjningen från begärda 5 kronor till 3 kronor per 100 kilogram. Vidare har reservanten i utskottet, herr Elon Andersson, nästan ordagrant kunnat använda utskottets motivering som motivering för sitt avslagsyrkande.

Utskottets motivering berör egentligen tre punkter -- vanliga vid behandlingen av tullfrågor. Den första gäller importen. Propositionen säger, att importen av druvsocker ökat. Detta påstående vederlägger utskottet. Ökningen gällde nämligen bara de internationellt sett kritiska månaderna i höstas. De senaste månaderna har importen tvärtom minskat. När importen visar inte ökad utan snarare fallande tendens, förefinnes ju intet skäl för att nu begära en tullförhöjning. Den andra punkten gäller den inhemska produktionen. Härvidlag kan man inte tala om någon katastrof. Den inhemska produktionen har nämligen ökat och ökat proportionsvis mer än importen. För det tredje talar man i utskottets motivering om, att denna industri och då närmast stärkelseindustrin — det är väl denna senare, som denna fråga främst gäller — är dåligt organiserad såväl i tekniskt som i ekonomiskt hänseende, och att kvalitén på dess produkter är dålig och underlägsen den utländska industrins.

Som en konsekvens av hela denna motivering borde väl ha följt ett avslagsyrkande från utskottets sida. Men nej, utskottet gör i stället en helomvändning, och för denna helomvändning tar utskottet till hjälp ett litet, litet halmstrå. Utskottet säger nämligen: »Möjligheten av att den utländska konkurrensen kommer att skärpas bör dock icke förbises.» Ja, herr talman, den motiveringen kan väl anföras i fråga om vilken industriprodukt som helst, att det finns en möjlighet att importen skall kunna ökas.

En annan motivering, som visserligen inte nämnes här, men som det under hand talats om, är att man borde ge denna industri en chans att kunna rationalisera sig, och att det för detta ändamål vore lämpligt med en tullförhöjning. Finns det emellertid något säkrare medel att konservera sådana här dåliga förhållanden än just en tullförhöjning? Nöden är uppfinningarnas moder heter det ju. En tullsänkning hade därför varit mera på sin plats som stimulans åt denna industri. Riktigheten av mitt påstående bekräftas av den omständigheten att denna tull höjdes så sent som 1934. I utskottsutlåtandet från det året återfinna vi i stort sett samma motivering som nu, nämligen att industrin var dåligt organiserad i såväl tekniskt som ekonomiskt hänseende, men att man kunde ställa i utsikt en förbättring på detta område. Det har gått fem år sedan dess, men denna förbättring har helt uteblivit.

Hade detta krav om tullförhöjning framförts motionsvis, hade det hela helt säkert avslagits. Så skedde också för två år sedan, 1937, då det ju motionerades om exakt detsamma, som propositionen nu föreslår, nämligen en tullförhöjning på 5 kronor. Då avstyrkte bevillningsutskottet motionen med ungefär samma motivering, som det nu kommer med, när det tillstyrker propositionen.

Herr talman! Med stöd av vad jag här anfört ber jag att få yrka bifall till den av herr Elon Andersson avgivna reservationen, vilken går ut på avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Anderson i Norrköping: Herr talman! Jag ber att i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. viss ändring i förordningen den 2 mars 1934 med ytterligare tillägg till gällande tulltaxa. (Forts.)

Jag tror inte, att det tjänar mycket till att taga upp en diskussion här, särskilt om den, såsom den föregående talarens anförande tydde på, skulle komma att röra sig om saker, som inte omnämnas i utskottets betänkande. Vi få väl hålla oss till vad som står i utskottets betänkande i år, och jag tror, att de skäl, som där förebringas för utskottets förslag, äro tillräckligt övertygande för att motivera att kammaren bifaller utskottets hemställan, vilket innebär att tilläggstullen skulle höjas med allenast 3 kronor i stället för med av Kungl. Maj:ts föreslagna 5 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Andersson* i Dunker och *Johanson* i Huskvarna.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåntandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i § 11 härövan omförmälda beslut.

§ 13.

Anmälades och godkändes — under förutsättning att första kammaren i ärendet fattade enahanda beslut som andra kammaren — bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 144, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring i förordningen den 2 mars 1934 (nr 34) med ytterligare tillägg till gällande tulltaxa.

§ 14.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 5, angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

*Ang.
utgifterna
under riks-
statens femte
huvudtitel.*

Punkterna 1—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 17—19.

Lades till handlingarna.

Punkterna 20—67.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 68.

Lades till handlingarna.

Punkten 69.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 70.

Lades till handlingarna.

Punkterna 71—81.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 82.

Lades till handlingarna.

Punkten 83.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 84.

Lades till handlingarna.

Punkterna 85—105.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 106.

Lades till handlingarna.

Punkterna 107—138.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 139.

Lades till handlingarna.

Punkterna 140—151.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 152.

Lades till handlingarna.

Punkterna 153—155.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 156.

Lades till handlingarna.

Punkterna 157—167.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 168.

Lades till handlingarna.

Punkterna 169—179.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 180.

Lades till handlingarna.

Punkterna 181—186.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 187.

Lades till handlingarna.

§ 15.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 6, angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet.

Ang.
utgifterna
under riks-
statens sjätte
huvudtitel.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8, angående bidrag till vägunderhållet på landet m. m.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 8 av sjätte huvudtiteln (sid. 89—110) föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, till bidrag till vägunderhållet på landet m. m. för budgetåret 1939/40 beräkna ett förslagsanslag av 68,100,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen, dock högst intill ett belopp av 68,100,000 kronor.

Ang. bidrag
till vägunder-
hållet på
landet m. m.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en den 3 mars 1939 dagtecknad proposition, nr 220, föreslagit riksdagen, bland annat, att till bidrag till vägunderhållet på landet m. m. för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av 70,400,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen, dock högst intill ett belopp av 70,400,000 kronor.

I två motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 73, av herr *von Horn m. fl.* och den andra inom andra kammaren, nr 137, av herr *Lindmark m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen vid behandling av sjätte huvudtiteln, automobilskattemedlens fördelning, måtte hos Kungl. Maj:t föreslå sådan ändring i utfärdade bestämmelser, att vägförbättringsarbeten, till vilkas utförande på underhållskontot länsstyrelsen lämnat tillstånd och som redan påbörjats men ej hunnit slutföras under år 1938, måtte få färdigställas under år 1939 och kostnaden härför påföras underhållskontot.

Ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m. (Forts.)

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte till bidrag till vägunderhållet på landet m. m. för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av 70,400,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen, dock högst intill ett belopp av 70,400,000 kronor;

b) att motionerna I:73 och II:137 ej måtte av riksdagen bifallas.

Reservation utan angivet yrkande hade vid punkten avgivits av herr *Persson* i Falla.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr *Persson* i Falla: Herr talman! Under denna punkt har utskottet på sid. 20 i detta häfte givit ett visst förord för att halvpermanenta beläggningar skulle finansieras genom att amorteringskostnaderna för upptagna lån för halvpermanenta beläggningar skulle få påföras underhållskostnaderna. Det är mot detta resonemang som jag skall be att få göra några erinringar.

Vi ha sedan rätt många år ganska nedslående erfarenheter av de halvpermanenta beläggningarnas styrka och ändamålsenlighet. Det är visserligen sant, att dessa halvpermanenta beläggningar kunna vara av varierande standard och betinga varierande kostnader. De kunna i viss fall gå upp till en standard och en kostnad, som rätt nära närmar sig de helpermanenta beläggningarnas, i varje fall de billigaste av dessa. Då äro de naturligtvis av större värde. Men mycket av vad man fått har varit av sådan art — och det blir det om man skall hava billiga beläggningar — att de icke stoppa för mera intensiv trafik. De gå sönder ganska snart. Det blir ett besvärligt underhåll med mycket arbete och stora kostnader.

Det kan visserligen finnas fog för att använda dessa beläggningar under en relativt låg trafik. Men jag tror, att man kan säga, att de ofta ha kommit till användning på vägar, där de ej bort förekomma.

När det gäller mera livligt trafikerade vägar är nog en god helpermanentning det enda, som kan ställa sig ekonomiskt försvarbart.

På hårt belastade vägar är den halvmesyr, en halvpermanentad väg utgör, icke värd på långt när vad den kostar. Man har enligt min mening experimenterat med halvpermanent beläggning i alldeles för stor utsträckning. Och den uppmuntran till halvpermanent beläggning, som statsutskottets här ger i sitt utlåtande med förord för rätt till amorteringskostnadens förande på vägunderhållet, kan, såvitt jag förstår, bidra till en utveckling som icke är sakligt berättigad.

Jag har på denna punkt velat göra dessa erinringar, men jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr *Lindmark*: Herr talman! På denna punkt har jag jämte ett antal andra kammarledamöter väckt en motion med yrkande om sådan ändring i gällande bestämmelser, »att vägförbättringsarbeten, till vilkas utförande på underhållskontot länsstyrelsen lämnat tillstånd och som redan påbörjats men ej hunnit slutföras under år 1938, må få färdigställas under år 1939 och kostnaden härför påföras underhållskontot».

Anledningen till att denna motion väckts är att det vid 1932 års riksdag medgivna tillståndet att på underhållskostnaderna få utföra smärre förbättringar blev hävt vid 1938 års riksdag. Det skulle icke längre få förekomma. 1938 års statsrevisorer ha anmärkt på att en betydande ojämnhet vid utförandet av dessa smärre förbättringar har visat sig förekomma i de olika länen och att

Ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m. (Forts.)

detta givetvis varit ett förhållande, som ej var förutsett, när 1932 års riksdag fattade sitt beslut.

Jag är också villig medgiva, att här har tillåtits en tillämpning, som man kan beklaga, ty den skapar icke rättvisa förhållanden mellan de olika länen. Jag har ingenting att invända mot 1938 års riksdagsbeslut. Men 1938 års beslut saknar övergångsbestämmelser. Det är detta som vi ha med vår motion velat åstadkomma.

Det är nämligen så, att en hel del påbörjade arbeten med smärre förbättringar ha icke kunnat fullbordas under 1938. Följaktligen stå dessa arbeten halvfärdiga eller trekvartsfärdiga. Anledningen härtill kan också vara den, att vederbörande länsstyrelse ej till fullo fattat innebörden av 1938 års riksdagsbeslut eller den med anledning härav utfärdade kungörelsen av juni månad 1938.

Länsstyrelserna ha förmenat, att i och med 1938 års utgång var möjligheten att bevilja nya tillåtelser hävd. De ha icke tänkt sig, att detta färdigställande skulle absolut vara bundet av utgången av 1938.

Motionärerna vilja åstadkomma rättelse härutinnan och göra det möjligt att färdigställa arbetena. Detta är ju en mycket enkel sak. Det behöves ju endast, att riksdagen uttalar, att en sådan möjlighet må varda tillåten och att kostnaderna för detta färdigställande i vanlig, hittills gällande ordning få påföras underhållskostnaderna.

Att det har brustit i tydlighet härutinnan framgår jämväl av den omständigheten, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 13 oktober 1938 utfärdat en cirkulärskrivelse, där den lämnat kompletterande upplysningar rörande vad som skulle förstås med kungörelsen av juni månad förra året. Där meddelar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att det avses, att allt arbete skall vara avklippt, således icke endast länsstyrelsernas rätt att medgiva tillstånd till ytterligare förbättringar utan även möjligheterna att fullborda dessa och få på 1939 års underhållskostnader överföra kostnaderna härför.

Statsutskottet har icke velat vara med om detta vårt förslag. Det förefaller mig som om statsutskottet inklusive dess ärade ordförande icke till fullo förstått vad motionärerna vilja på denna punkt. Det säger bland annat i sitt uttalande i utlåtandet nr 6 på ifrågavarande punkt, att utskottet får hänvisa till »statsrevisorernas ovan återgivna uttalande liksom för övrigt också till den uppfattning 1935 års riksdag tillkännagivit i denna sak».

Uttalandet är absolut onödigt. Som jag redan framhållit, avse ju ej motionärerna att rucka på 1938 års beslut. Icke heller vända vi oss mot statsrevisorernas uttalanden av i fjol. Det gäller ju endast färdigställande.

Nu kan man invända häremot, att det går ju bra att färdigställa dessa arbeten genom att taga pengar från länsfonderna. Men saken är ej så enkel. Bland annat kompliceras den därav att gällande fyraårsplan, som ju gäller åren 1937—1940, är bunden med hänsyn till tillgängliga medel. Under denna tid kan färdigställandet icke ske. Följaktligen måste hela kostnaden påföras nästa fyraårsplan, gällande tiden 1941—1944. Det kan hända, att anslagsbehovet även för andra ändamål är så pass stort, att det blir trångt med möjligheterna att placera dessa utgifter redan under det första året. På så sätt kan det hända, att det dröjer tre, fyra år, innan färdigställandet av påbörjade arbeten kan ske.

Att färdigställandet är en viktig sak kan påvisas av vad som skedde åren 1920—1921, då stor arbetslöshet var rådande i landet. Södra Sveriges statsarbeten och Norra Sveriges statsarbeten utförde en myckenhet av vägbyggnader. Men konjunkturerne vände sig och arbetslösheten upphörde och därmed också statsarbetena. Arbetena, till en hel del vägbyggnader, voro icke

Ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m. (Forts.)
färdiga. Detta funno statsmakterna icke vara lämpligt, och i en kungl. proposition föreslogs då ett betydande belopp, ett s. k. färdigställningsanslag. Tack vare detta anslag kunde vägarna ställas i ordning.

Vad vi här föreslå är ingenting annat än en färdigställningsmöjlighet, en rättighet att utföra återstående restarbeten på hittills vanligt sätt genom att kostnaderna få påföras vägunderhållskostnaderna.

Mot ett enigt statsutskott är det givetvis inga utsikter att åstadkomma någon ändring härutinnan. Men jag har velat anföra dessa synpunkter på det att kammaren må förstå, att det finnes en realitet bakom vårt krav. Det skulle icke hava behövt betyda några farliga ekonomiska konsekvenser att bifalla motionen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av mig med flera väckta motionen nr II: 137.

Häruti instämde herr *Sandberg*.

Herr **De Geer** i Hanaskog: Herr talman! Herr Lindmark säger, att det finnes en realitet bakom motionärernas påstående, att det vore rimligt och rättvist att de arbeten, som tidigare skulle ha utförts på underhållet men icke kunnat färdigställas till förra årets utgång, nu skulle få färdigställas på samma sätt som hittills, d. v. s. på underhållet. Han säger också, att statsutskottets ledamöter inklusive dess ordförande tydligen icke riktigt förstått hur det ligger till.

Jag tror, att det tvärtom är så, att statsutskottet mycket väl förstått, hur saken ligger till, men att herr Lindmark själv möjligen ej satt sig in i hur saken ligger till. Det är nämligen, om man studerar de olika handlingar, som statsutskottet haft tillgängliga, alldeles uppenbart, att det vore fullkomligt orimligt, om man skulle låta saken gå efter den väg, som motionärerna och herr Lindmark vilja.

Vissa länsstyrelser ha ju tillåtit utomordentligt stora arbeten på underhållet, trots att de uppenbarligen haft eller bort hava kännedom om väg- och vattenbyggnadsstyrelsens cirkulär i ärendet. Det förhållande herr Lindmark påtalat har varit en fullständigt allmänt känd sak både inom länsstyrelserna och inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Om man studerar handlingarna närmare, finner man, att det förhållande, som herr Lindmark nu omnämnt, vid upprepade tillfällen framhållits för länsstyrelserna.

Jag tror, att det är fullkomligt rättvist och riktigt, när statsutskottet här gått fram på detta sätt, d. v. s. avstyrkt motionerna.

Det behöver ej heller vara så, som herr Lindmark säger, att det kanske måste taga flera år att få dessa arbeten färdigställda. Ty det låter sig göra genom bidrag från de vanliga fonderna. Det måste vara rättvist, om vissa län fått oskäligt mycket — jag måste använda uttrycket — av underhållsmedel till dessa arbeten, att man då får taga litet av de fonder, som på annat sätt stå till förfogande, även om man får tillbakasetta vissa vägarbeten.

Jag vill begagna tillfället att säga, att jag hör till dem, som mycket beklaga, att det behändiga sättet att utföra vissa anläggningsarbeten på underhållet har borttagits. Men jag kan omöjligen vara med på herr Lindmarks linje, att man icke känt till saken. Man har haft sig den nogsamt bekant.

Herr talman! Jag begärde annars egentligen ordet med anledning av herr Perssons i Falla yttrande, där han motsätter sig de rader, som skrivits i statsutskottets betänkande angående nya metoder för möjliggörandet av behövliga s. k. halvpermanenta beläggningar. Det är ju alldeles uppenbart, att dessa halv-

Ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m. (Forts.)

permanenta beläggningar under tider som ofta varit av mindre hög klass och utförts så, att de icke blivit så hållbara som man önskat sig. Men därför är det ej rimligt att man under kommande tider skall motsätta sig utförandet av mera moderna halvpermanenta beläggningar, som nog måste anses vara ett av de bästa sätten att förminska de stora underhållskostnaderna.

Jag skall tillåta mig, herr talman, i detta sammanhang att framkasta tanken, huruvida icke tiden snart vore kommen för att taga upp ett allmänt övervägande av hur man skall få tillräckligt med medel till vägarbetena. För min del tror jag att tiden är kommen att i någon mån reglera förhållandena i den riktningen, att bilskattemedlen icke längre i den utsträckning som nu är fallet användas till vissa ändamål, som måhända icke kunna anses vara riktigt rättvisa för bilisterna-skattedragarna. Ty det är tydligt, att vi kommit därhän, då vägmedlen icke längre räcka till. Det kan nog icke anses riktigt att fortfarande endast ösa ur bilskattemedlen.

Skola underhållskostnaderna kunna minskas, tror jag, att ett av de kraftigaste medlen är just den metod, som av statsutskottet framkastats, nämligen utökande av möjligheterna för de halvpermanenta beläggningarna.

Herr talman! Med dessa korta ord ber jag för min del att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Igelboda: Herr talman! Jag ber att först till alla delar få instämma i det anförande, som den närmast föregående talaren här haft. Jag skulle kunna hava inskränkt mig till detta. Men det var herr Persson i Falla, som uppkallade mig till ett gemäle i denna debatt.

Det är nog riktigt att olika erfarenheter finnas från olika delar av landet rörande värdet av s. k. halvpermanenta beläggningar. Jag har hört meddelas från vissa trakter, att denna metod icke slagit synnerligen väl ut. Men från det vägdistrikt, som kanske var föregångare i fråga om dessa enkla beläggningar, måste jag intyga, att erfarenheterna äro enbart av det bästa slaget.

Under föregående år belades i Stockholms läns södra vägdistrikt 3.5 mil vägar med s. k. halvpermanent beläggning enligt Värmdö-metoden. Dessa beläggningar ställa sig ju relativt billiga. Medelkostnaden var 1 krona 40 öre per kvadratmeter. Tack vare möjligheten till en sådan enkel beläggning kunde den stora vägyta, som det nu gällde, beläggas. Skulle man däremot ha valt en mera högklassig beläggning, sten eller betong, är det uppenbart, att en beläggning av denna stora vägyta skulle ha dragit så stora kostnader, att det ej kunnat vara tal om att på ett år göra dessa beläggningar.

Det är uppenbart, att en högklassig beläggning av betong eller gatsten är av större värde än dessa enkla beläggningar. Jag vill dock göra gällande, att de enkla beläggningarna ur ekonomisk synpunkt mycket väl kunna taga upp konkurrensen med de mera högklassiga. En så starkt trafikerad väg som rikshuvudvägen Södertälje—Nyköping har på en sträcka inom Stockholms län blivit belagd med denna enkla beläggning. Jag tror, att alla bilister, som farit denna väg, äro villiga att erkänna, att den vägsträcka, som har den enkla beläggningen, är minst lika bra att köra på som vägar med högklassig beläggning. Vad beträffar slitstyrkan hava vi erfarenhet av, att en sådan enkel beläggning, om den blir underhållen med ytbehandling vart tredje år eller något i den stilen, räcker mycket länge. Vi hava ingen väg, som har behövt läggas om under den tid av åtminstone åtta år, som vi prövat den enkla beläggningens metod. Det är särskilt en väg, som kan anses såsom en provväg. Den belades år 1933 med en beläggning, som enligt dåvarande ordförandens uppgift kostade mindre än en krona per kvadratmeter. På denna väg framföras mycket tunga fordon. Vägen leder nämligen fram

Ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m. (Forts.)
till ett pappersbruk och trafikerar av tunga bilar med last av papper och virke för fabriken räkning. Den har under den jämförelsevis långa tid, den varit i bruk, icke blivit nämnvärt skadad. Först föregående år fick denna väg en enkel ytbehandling. Arbetet utfördes i vägdistriktets egen regi och kostade endast 25 öre kvadratmetern.

Jag anser, att det skulle vara mycket beklagligt, om denna metod för beläggning av vägar icke kunde få ökad användning här i landet. Skola vi vänta på att få de stora huvudvägarna belagda med högklassig beläggning, cement eller gatsten, så lära vi få vänta många årtionden. Under tiden kommer underhållet av dessa vägar såsom grusvägar att sluka så oerhörda kostnader, att av bilskattemedlen ingenting lär bli över för permanentbeläggning. Rätt betecknande är, att underhållet av en del av den väg, jag nyss talade om, vägen mellan Södertälje och Nyköping, såsom grusväg på grund av den starka slitningen visade sig alltför dyrbart. Det ansågs nödvändigt att påföra vägen ett nytt slitlager av pinnmo och grus. Utförda kostnadsberäkningar visade, att påförande av detta hyvelskikt skulle medföra lika stor kostnad som en enkel permanentbeläggning. Med hänsyn härtill lämnade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen medgivande till halvpermanentbeläggning. Den nya beläggningen har nu legat på i två år och utfallit till synnerlig belåtenhet, trots att den icke kostat mycket över en krona per kvadratmeter. Skulle vi väntat, tills vi haft möjlighet att göra en sten- eller betongbeläggning, skulle vi ha fått vänta mycket länge.

En fördel med dessa enkla beläggningar är också, att de kunna anläggas på ett relativt tidigt stadium, sedan en väg blivit nybyggd. Om man går in för högklassig beläggning — detta gäller särskilt stenbeläggning — måste man vänta rätt länge, tills vägen hunnit sätta sig innan beläggning kan ske. Den enkla beläggningen är mycket lätt att laga, om sättningar uppstå. Det är icke så, som herr Persson i Falla påstod, att reparation av uppkomna felaktigheter på en halvpermanentbeläggning drager stora kostnader. Att reparera en väg med halvpermanentbeläggning är en mycket enkel sak, och reparationsarbeten kunna utföras, medan trafik pågår.

Herr talman! Jag har givetvis inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, och jag känner mig mycket glad och tillfredsställd över, att utskottet ansett det önskvärt, att övergången från grusvägsunderhåll till hel- eller halvpermanentbeläggning forceras, och att utskottet förordar, att möjlighet skall beredas att å underhållet föra amorteringskostnader för län, som vägdistrikten upptaga för halvpermanentning av starkt trafikerade vägar.

Herr Lindmark: Herr talman! När det gäller frågan om halvpermanentbeläggning, vill jag också framföra det vittnesbördet, att vi haft övervägande goda erfarenheter av den beläggningsmetoden. Numera hava vi kommit dit-hän, att sådana beläggningar visa en rent otrolig hållfasthet. Det finns icke någon anledning att hesitera inför halvpermanentning. I de fall då trafiken ännu icke har varit synnerligen stor, är halvpermanentningen just den lämpligaste metoden. Departementschefen har föreslagit, att kostnaderna för utförande av halvpermanentning få täckas på samma sätt som kostnaderna för halvpermanentning. Detta synes mig innebära en god lösning av denna fråga.

Jag begärde ordet med anledning av de uttalanden, friherre De Geer nyss gjorde. Han betonade, att innebörden av 1938 års riksdagsbeslut varit mycket väl bekant för vägingenjörerna och länsstyrelserna. Varför utsände då väg- och vattenbyggnadsstyrelsen sin cirkulärskrivelse av den 13 oktober förra året? Styrelsen hade ju icke behövt komma med kompletterande upplysning-

Ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m. (Forts.)

ar om vad riksdagsbeslutet innebure, om det icke visat sig på flera håll föreliggande tveksamhet angående hur man skulle tyda skrifterna.

Vidare sade friherre De Geer, att jag i mitt förra anförande skulle påstått, att det toge flera år att färdigställa påbegynta smärre förbättringar. Det har jag icke påstått. Jag har endast sagt, att det på grund av att kostnaderna måste föras på nästa fyraårsplan kan komma att taga flera år, innan medel bliva tillgängliga. Det är pengar som saknas för att utföra arbetena. Den anordning, som vi för närvarande hava och som innebär, att man icke får utföra arbeten förrän kontrakt föreligger med länsstyrelsen, för såvitt man icke har Kungl. Maj:ts tillstånd att få »förskottsbygga», kan medföra lång väntan. Det finns för all del den möjligheten, att man låter upprätta ett särskilt kostnadsförslag, en ny plan för färdigställande, och så skriver man till Kungl. Maj:t och begär tillstånd till »förskottsbygge», men vi veta ju, att sådant tillstånd endast meddelas, om det kan påvisas, att det föreligger en trängande nödvändighet, till exempel på grund av rådande arbetslöshet, att arbetena utföras. Från A. K.-arbetena, vilkas utförande beror på konjunkturen på arbetsmarknaden, känna vi till de olägenheter, som uppstå, när arbetet på ett vägstycke får lov att nedläggas under viss tid. Det är till stor föregelse för markägarna, som icke få vägen över sin mark färdigställd, och det är även till stor harm för den trafikerande allmänheten. Vägunderhållet utföres på sådan plats i allmänhet dåligt. Betydande olägenheter uppstå till följd av att trafiken måste fortgå på vägar, å vilka förbättringsarbeten skola utföras. Det är detta vi försökt förebygga genom att begära, att kostnaderna för färdigställande av påbegynta arbeten skola få påföras underhållskontot.

Herr förste vice talmannen **Jeppsson**: Herr talman! Den siste ärade talarren sade, att han befarade, att länsstyrelserna icke tillfullo fattat innebörden av de bestämmelser, som gälla utförande av smärre förbättringsarbeten för vägunderhållet. Jag tror nog herr Lindmark något underskattar länsstyrelsernas förmåga att fatta. Att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i höstas utfärdade ett cirkulär, där styrelsen till yttermera visso tydligt angav och underströk de ändrade bestämmelsernas innebörd, berodde, skulle jag tro, bara därpå, att styrelsen kommit underfund med att på visst håll fortfarande gavs tillstånd i en sådan utsträckning, att arbetena icke skulle kunna hinna utföras till den 1 januari. För att förebygga ytterligare tråkigheter utfärdades då detta cirkulär.

Herr De Geer beklagade, att möjligheten att utföra smärre förbättringsarbeten på vägunderhållskontot beskurits genom fjolårets riksdagsbeslut. Jag instämmer tillfullo i hans beklagande och vill tillägga, att länsstyrelsernas och vägstyrelsernas möjlighet att låta smärre förbättringsarbeten utföras på vägunderhållskontot icke behövt beskäras, i fall dessa möjligheter använts på ett varsamt sätt. Det framgår av bland annat statsrevisorernas berättelse, att vissa länsstyrelser beviljat tillstånd i sådan utsträckning, att, om samtliga länsstyrelser handlat på liknande sätt, skulle icke de tillgängliga bilskattemedlen räckt till ens för att täcka kostnaderna för dessa förbättringsarbeten, och det hade icke blivit något över att dela ut till länsfonderna. Därför måste helt enkelt bestämmelserna ändras på sätt, som skett.

Herr talman! Jag begärde närmast ordet för att säga några ord i anslutning till utskottets uttalande på sid. 20. Utskottet yttrar: »Det måste därför framstå som angeläget att övergången från dylikt underhåll till helpermanenta beläggningar (i huvudsak gatsten eller cement) eller halvpermanentade beläggningar (i huvudsak asfalt eller vissa tjäremulsioner) på allt sätt befrämjas.» Jag erkänner gärna, att jag tidigare varit ganska skeptiskt inställd beträffan-

Ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m. (Forts.)

de vissa av dessa s. k. halvpermanentbeläggningar. I åtskilliga fall har halvpermanentbeläggning visat sig icke vara särskilt lyckad, men under de senare åren ha halvpermanentbeläggningarna blivit av bättre kvalitet och större hållbarhet, och jag delar därför även i det fallet herr De Geers och utskottets mening, att man måste sträva efter att i så stor utsträckning som tillgången på medel medger övergå från grusunderhåll till halvpermanent- eller helpermanentbeläggning.

Det finns i utskottets uttalande angående halvpermanentbeläggningar en parentes. Det står: »halvpermanenta beläggningar (i huvudsak asfalt eller vissa tjäremulsioner)». Jag vill därför icke försumma tillfället att säga, att jag hoppas, att tillfogandet av orden »i huvudsak asfalt och vissa tjäremulsioner» icke skall lägga hinder i vägen för utförande av sådan halvpermanentbeläggning som i Skåne börjat användas i fjol och som, efter vad jag tror, kommer att i år användas även i Blekinge. Jag syftar på lerbetongbeläggningen. Det är en beläggning, som åstadkommes genom en blandning i viss proportion av grus, lera av viss beskaffenhet samt några procent asfalt eller klorcalcium. De försök, som i Skåne utförts med denna beläggning, hava givit ett alldeles utomordentligt gott resultat. I det vägdistrikt, där jag tidigare varit ordförande, och där nu riksdagsman Hällgren är ordförande, har man beslutat anhålla om väg- och vattenbyggnadsstyrelsens medgivande att inköpa betongverk, särskilt konstruerade maskiner för utförande av sådana blandningar. Om försöken hålla, vad de lova, kommer säkerligen denna beläggning att bli en mycket god ersättning för vissa andra halvpermanentbeläggningar. För trafiken, framförallt hästtrafiken, är lerbetongbeläggning mycket behagligare än de vanliga förekommande slagen av halvpermanentbeläggning. Lerbetongbeläggning blir dessutom mycket billigare än vanlig halvpermanentbeläggning.

Jag ber att ännu en gång få giva uttryck åt min förhoppning, att utskottets utlåtande icke kommer att lägga någon hämsko på utvecklingen av denna nya beläggningsmetod, som jag för min del väntar mig ganska mycket av.

I detta anförande instämde herr *Hällgren*.

Herr **Thorell**: Herr talman! Jag har mycket svårt att tro, att det ligger någon större erfarenhet bakom den uppfattning, herr Persson i Falla gjort sig till tolk för. Jag tror tvärtom, att de åsikter, som här framförts av herr De Geer och framförallt av herr Andersson i Igelboda, bättre överensstämmer med de erfarenheter, som gjorts vid försök i större skala på detta område.

Herr Andersson i Igelboda är representant för ett vägdistrikt, som sträcker sig söderut från Stockholm. Det har han redan talat om. Jag tillhör ett vägdistrikt, inom vilket löpa två stora huvudvägar till Stockholm. Distriktet omfattar för övrigt östra delen av Stockholms län. Det är mycket starkt trafikerade vägar, och vi ha varit mycket glada åt varje meter, som vi ha kunnat permanentbelägga, det må nu ha varit hel- eller halvpermanentning, som kommit till utförande. Halvpermanentning ha vi gjort i största möjliga utsträckning i de fall, där vi icke haft råd att kosta på helpermanentning. Att det ibland blivit skador på vägarna, sedan de blivit halvpermanentade, är alldeles riktigt, men det beror åtminstone inom vårt vägdistrikt i viss mån därpå, att vi ha haft olika slag av halvpermanentning. I vissa fall har det, kan jag säga, varit fråga om rena experiment, vilka det varit önskvärt att få utförda, och vilka väg- och vattenbyggnadsstyrelsen nära nog ålagt oss att utföra. Ibland har man misslyckats, men det har då rört kortare sträckor. Även sådana vägskador, som herr Persson i Falla konstaterat i sitt vägdistrikt, ha förekommit inom våra vägdistrikt, men i dylika fall bör man ju alltid ta reda

Ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m. (Forts.)

på orsaken till skadorna. Emellertid, metoderna för halvpermanentning äro ju ännu icke utexperimenterade. Jag anser i varje fall, att de belopp, som vi kostat på för åstadkommandet av halvpermanentning i vårt vägdistrikt, varit väl använda pengar, och så torde väl vara förhållandet även när det gäller andra vägdistrikt. Dessutom ha vi lärt av våra misstag, och så småningom kunna vi kanske få sådan halvpermanentbeläggning, som, enligt vad herr Andersson i Igelboda nämnde, hade utfallit så väl i hans vägdistrikt.

Vi ha i vårt vägdistrikt en väg, som går från Enebyberg till Täby. Denna väg hade vi mycket bekymmer av så länge den var en grusväg. Den kostade oerhört med pengar i underhåll, och alla trafikanter klagade, och med rätta, över att den så gott som alltid var i uruselt skick. Vi gjorde en beräkning av vad den kostade i underhåll som grusväg, och vi kommo då till det resultatet, att vi kunde halvpermanenta vägen för en kostnad motsvarande 3 års underhåll av grusvägen. Vi halvpermanentade vägen i fjol, och nu är vägen fin och trafikanterna nöjda och underhållskostnaderna mindre. Jag vill fråga herr Persson i Falla, om icke det var en god affär. Det är sådant, som vi böra eftersträva.

Jag skall icke uppehålla debatten, då mina synpunkter framförts tidigare. Jag vill endast tillägga, att jag såsom praktisk vägman blev mycket glad, då jag fick se utskottets uttalande, att »det måste framstå som angeläget att övergången från dylikt underhåll till helpermanenta beläggningar (i huvudsak gatsten eller cement) eller halvpermanenta beläggningar (i huvudsak asfalt eller vissa tjäremulsioner) på allt sätt befrämjas». Jag är statsutskottet tacksam för det uttalandet, och jag hoppas, att vi få bra med pengar, så att vi komma ifrån nuvarande dyra och usla underhåll av våra grusvägar.

Herr Persson i Falla: Herr talman! Denna debatt har ju på sistone nästan kommit att likna ett vittnesbördsmöte, och det är naturligtvis bra att den trovisshet, som här framträtt, fått göra sig hörd. Jag vill icke på något sätt bestrida sakkunskapen hos de talare, som haft annan uppfattning än jag i denna sak, och allra minst vill jag bestrida den utomordentliga sakkunskap, som representeras av herr Thorell. Erfarenheterna ha ju dock varit något varierande, och nästan samtliga talare, som uppträtt, ha erkänt, att man härutinnan har haft ganska tråkiga erfarenheter, i varje fall tidigare. Jag vet, att man fått fram bättre metoder, men frågan är, om det på vägar med större trafikintensitet verkligen kan vara ekonomiskt att ha halvpermanentbeläggning i så stor utsträckning, som man på sistone övergått till, och som jag förmodar statsutskottets uppmuntran kommer att animera till.

När herr Andersson i Igelboda säger, att det icke alls är så, att ett istandsättande av en halvpermanentbeläggning är kostsam, utan att den tvärtom är billig, beror detta naturligtvis väsentligen på hur pass dålig eller hur pass trasig den halvpermanenta beläggningen råkat bli. Rör det sig om mycket små skador, blir det naturligtvis inga större kostnader för istandsättandet, men på vissa ställen ha dessa halvpermanenta beläggningar visat ett så dåligt motstånd, att det blivit stora kostnader för vägarnas istandsättande.

Som sagt, jag har velat göra dessa erinringar. När väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skall pröva inkommande ansökningar om bidrag från detta anslag, bör det vara anledning att styrelsen med stor noggrannhet och eftertanke bedömer, om det kan vara ekonomiskt klokt och förståndigt att i det ena eller andra fallet gå in för halvpermanentbeläggning. Att det kan vara det under vissa förhållanden har jag icke bestritt, men jag tror, att man får gå fram med försiktighet, och det är detta, som motiverat de erinringar, jag här framställt.

Ang. bidrag till vägunderhållet på landet m. m. (Forts.)

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, att motionerna I: 73 och II: 137 bifölles; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkterna 10—11.

Vad utskottet hemställt bifölles.

På talmannens hemställan beslöt kammaren, att punkterna 12 och 13 skulle föredragas i ett sammanhang.

Ang. bidrag till vägförbättringsarbeten å landsbygden m. m.

Punkten 12, angående bidrag till vägförbättringsarbeten å landsbygden, och *punkten 13*, angående bidrag till nyanläggning av landsvägar.

Uti innevarande års statsverksproposition, i vad den rörde sjätte huvudtiteln, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen

dels i punkten 12 (sid. 112 och 113) att till bidrag till vägförbättringsarbeten å landsbygden för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 21,765,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

dels i punkten 13 (sid. 114 och 115) att till bidrag till nyanläggning av landsvägar för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 6,000,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I två likalydande motioner, väckta den ena, nr 74, inom första kammaren av herr *Frändén m. fl.*, och den andra inom andra kammaren, nr 48, av herr *Lindmark m. fl.*, hade hemställts, att det i punkten 13 omförmälda anslaget måtte anvisas med ett belopp av 7,000,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottets hemställan innefattade,

i punkten 12, att riksdagen måtte till bidrag till vägförbättringsarbeten å landsbygden för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 21,715,200 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen; samt

i punkten 13, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 74 och II: 48 i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte till bidrag till nyanläggning av landsvägar för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 6,000,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Vid punkten 13 hade reservation avgivits av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Svensson* i Kompersmåla, *Asplund*, *Nisser* och *Olsson* i Staxäng, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 74 och II: 48, måtte — — (= utskottet) — — av 7,000,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Efter föredragning av punkterna anförde:

Herr **Lindmark**: Herr talman! Under punkt 13, bidrag till nyanläggning av landsvägar, har jag jämte ett antal andra kammarledamöter hemställt om en ökning av det av Kungl. Maj:t begärda anslaget, 6,000,000 kronor, till

Ang. bidrag till vägförbättringsarbeten å landsbygden m. m. (Forts.)
7,000,000 kronor. Jag kommer att yrka bifall till motionen; men om detta bifalles, innebär det, att man måste finna täckning för beloppet. Som frågan nu ligger till, måste detta ske genom att en nedsättning göres av bidraget till vägförbättringsarbeten på landsbygden med motsvarande belopp. Dessa anslag korrespondera sålunda med varandra.

Jag behöver icke mycket orda om behovet av allmänna vägar. Det är så ofta omvittnat i riksdagen, och riksdagens samtliga ledamöter känna mer eller mindre till detta. Genom företagna riksdagsresor ha vederbörande kunnat konstatera, att det ännu finnes betydande delar av landet, som sakna allmän väg. Här föreligger ett mycket stort behov, och verkställd utredning har även givit detta vid handen. Det har sålunda kunnat påvisas, att vägarbeten återstå för en kostnad av cirka 1,000,000,000 kronor. För täckande av det mest trängande behovet av vägar kräves i varje fall en kostnad av 600,000,000 kronor.

Det spörsmål, som i dag föreligger, är en avvägningsfråga, en fråga om vad man skäligen eller lämpligen bör använda till vägförbättringar och vad som bör användas till nyanläggningar av vägar. Kungl. Maj:t har föreslagit till förbättringar av vägar ett belopp av drygt 21,000,000 kronor och till anläggning av nya vägar 6,000,000 kronor. Vi motionärer ha ansett, att behovet av nya vägar fortfarande är så trängande och så stort, att det motiverar, att det tidigare beloppet, 7,000,000 kronor, bibehålles. Det är nämligen att märka, att under en följd av år har anslaget utgjort 7,000,000 kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen begär för nästa budgetår samma belopp. När vi studerade statsverkspropositionen blevo vi en smula häpna över nedsättningen för denna period. Motiveringen är naturligtvis, att vägförbättringarna kräva utomordentligt stora summor och att det finnes all anledning att gå in för en forcering av vägförbättringarna. Vi, som representera trakter, där vägbehovet fortfarande är mycket stort, kunna icke gilla, ja, knappast fatta detta resonemang. Om man talar med människor, som alltid varit i avsaknad av framkomliga vägar, förundra de sig i utomordentligt hög grad över hur detta kan vara möjligt, att riksdagen i trakter, där det i många fall redan finnes mycket goda vägar, vill lägga ned så stora summor till förbättring av befintliga vägar utan att först tillgodose den i de väglösa trakterna boende befolkningens behov av vägar.

Jag vill peka på en annan sak, som talar för bifall till ett anslag på 7,000,000 kronor. När nu gällande 4-årsplan upprättades utsändes från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ett meddelande till länsstyrelserna, att planen skulle upprättas med hänsyn till ett årligt anslag av 7,000,000 kronor. Samtidigt meddelade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att vederbörande länsstyrelser hade att för vägförbättringar räkna med ett anslag av 18,000,000 kronor. Som jag redan påpekat har en förskjutning här föreslagits, i det att drygt 21,000,000 kronor skulle stå till förfogande för vägförbättringar, medan endast 6,000,000 kronor kunde komma ifråga för nyanläggningar av vägar.

Med hänsyn icke minst till vikten och betydelsen av att gällande 4-årsplan hålles och att vad som där utlovats — det har ju Kungl. Maj:t fastställt i och med att 4-årsplanen fastställts — också bör komma till utförande, tager jag mig friheten, herr talman, yrka, att det anslag, som statsutskottet under punkt 12 föreslagit, må minskas med 1,000,000 kronor till 20,715,200 kronor, och att anslaget under punkt 13 höjes med 1,000,000 kronor till 7,000,000 kronor.

Herr Råstock: Herr talman! Det är icke mycket att säga på den här punkten, ty i det avseende jag nu kommer att beröra har naturligtvis herr Lindmark alldeles rätt, nämligen att det här rör sig om en avvägningsfråga. När vi på statsutskottets 4:de avdelning resonerade om detta, kommo vi till det resulta-

Ang. bidrag till vägförbättringsarbeten å landsbygden m. m. (Forts.)
 tet, att man för närvarande får den bästa användningen av beloppet genom att bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Jag vill passa på att säga, att vi ha hört chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen mycket ingående om samtliga de här punkterna. Vi ha således försökt skaffa oss så god upplysning i frågan som möjligt. Jag tror, att det är alldeles tillräckligt att påpeka detta för att motivera bifall till utskottets hemställan i både punkt 12 och punkt 13. Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan i punkterna 12 och 13.

Herr **Andersson** i Igelboda: Herr talman! I denna punkt anser jag mig böra instämma i herr Lindmarks yrkande. Det är icke bara Norrland, som väntar på nya vägar; även en sådan trakt som Stockholmstrakten, där många tro, att vägnätet är förstklassigt utbyggt och nya vägar icke behövas, saknar vägar till många stora och tätbefolkade områden. I Stockholms län föreligga förslag till vägföretag, som länsstyrelsen dömt till utförande för många år sedan, från åren 1932, 1933 o. s. v., men vilka ännu icke kunnat påbörjas, då man varit i avsaknad av nödiga medel.

Jag tror, att det skulle bli mycket stor besvikelse, om folket i dessa trakter, där man nu kanske har en svag förhoppning att under de närmaste åren få sina väganläggningar utförda, på grund av sänkning av anslagen skulle få se dessa sina förhoppningar skjutna ännu längre på framtiden.

Jag ber att få instämma i herr Lindmarks yrkande.

Herr **Råstock**: Ja, om det gäller att anmäla sig som supplikant för behovet av nya vägar, ber jag att få anmäla mig med detsamma. Det är inte så värst många år sedan, som jag hade nöjet och kanske äran att motionera om att vissa delar av Örebro län borde få vara med om att få bidrag till enskilda utfartsvägar. Då skrattade gubbarna i statsutskottet åt mig, men när jag fick fram en generalstabskarta och kunde visa dem, att hela bondbyar voro utan förbindelse med det allmänna vägnätet, gingo de med på mitt förslag. Det går icke att få nya vägar i Norrbotten, Västerbotten, Örebro län o. s. v., om Stockholms län och andra delar av landet, som icke äro fullt så vanlottade som de övriga, skola vara med och ha förtursrätt att dela detta anslag. Som sagt, detta är en avvägningsfråga, men vi ha kommit till det resultatet, att Kungl. Maj:ts förslag i nuvarande situation är det förnuftigaste. Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten 12, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda punkt, dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Lindmark; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Lindmark begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkt 12:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Lindmark.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning

Ang. bidrag till vägförbättringsarbeten å landsbygden m. m. (Forts.)
av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Herr talmannen gav härefter propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten 13, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i samma punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkten 14, angående bidrag till nyanläggning av ödebygdsvägar.

Ang. bidrag till nyanläggning av ödebygdsvägar.

Kungl. Maj:t hade under punkten 14 (sid. 115—119) av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att till bidrag till nyanläggning av ödebygdsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs, Gävleborgs och Värmlands län för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 1,900,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 134 av herr *K. A. Johanson m. fl.* likalydande med II: 263 av herr *Sandberg m. fl.*; och

2) II: 282 av herr *Brädefors m. fl.*

I motionen II: 282 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i enlighet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag anslå 100,000 kronor till påbörjandet av arbetet på mellanriksvägen från Sädvaluspen till Graddis vid norska gränsen

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 134 och II: 263, måtte till bidrag till nyanläggning av ödebygdsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs, Gävleborgs och Värmlands län för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 2,100,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

b) att motionen II: 282 om vägen Sädvaluspen—Graddis ej måtte av riksdagen bifallas.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Jag har här tillsammans med en kammarkamrat väckt en motion, nr 282, med förslag om att man skall påbörja en för många år sedan projekterad vägstump till norska gränsen, vilken väg skulle gå från Arjeploug och över till norska sidan. Det fattas ungefär 7 mil, innan fullständig förbindelse med norska gränsen uppnås. På den norska sidan fattas endast 2 $\frac{1}{2}$ mil, innan man får denna förbindelse. Denna väg, som för länge sedan har projekterats, skulle gå genom en mycket obebyggd trakt, men den skulle för befolkningen däruppe vara av en mycket stor betydelse, då ju denna trakt är mycket skogrik och transportmöjligheterna skulle gynna försäljningar även till Norge från dessa skogar. Eventuellt kan man även tänka sig export över till en i Norge belägen hamn, som alltid är isfri. Det har uppgivits, att virkespriserna på norska sidan äro icke mindre än tre gånger högre än virkespriserna på svenska sidan i dessa områden. Det är därför klart, att befolkningen i Arjeplougs socken med vissa förväntningar ser fram mot den dag, då denna väg äntligen skall komma till stånd. Den skulle ha en ofantligt stor ekonomisk betydelse för dem. De anse därjämte, att en sådan väg skulle

Ang. bidrag till nyanläggning av ödebygdsvägar. (Forts.)
 öppna möjligheter för en träförädlingsindustri för vissa trädslag som finnas i ganska stora mängder däruppe. Därtill kommer, att de områden, genom vilka denna väg skulle dragas, även gömmer mineralier, varför man också har anledning se fram emot en ganska omfattande gruvbrytning i framtiden.

Slutligen anföres som argument för anläggningen i fråga de vidgade försörjningsmöjligheter en sådan väg skulle innebära för befolkningen genom en ökad turisttrafik. Området är visserligen mycket glest befolkat men tillhör samtidigt ett av de vackraste som finnas i detta land, med en storslagen natur, väldiga fiskrika sjöar och höga berg. Det finns således all anledning tro, att denna trakt inom en icke alltför avlägsen framtid även ur turistsynpunkt kommer att bli en attraktion.

Det är ursprungligen länsstyrelsen som framställt förslaget; väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har sedermera tillstyrkt detsamma och förordat, att man skulle möjliggöra påbörjandet av detta vägarbete genom ett anslag under nästkommande budgetår på 100,000 kronor. Departementschefen kan inte förneka riktigheten i de skäl, som tala för ett sådant vägbygge, men anser, att det borde förläggas till tider av större arbetslöshet och alltså ingå i den beredskap för arbetslöshetstider, som man försöker skapa. Jag vill till detta anföra, att inom skogarna har redan arbetslöshetsproblemet blivit mycket aktuellt, och man räknar dessutom med att avverkningen under det kommande året skall sjunka med 30 å 35 procent jämfört med förhållandena under det senaste året. Befolkningen där uppe är ju mycket beroende av skogsarbetet, och det säger sig självt, att när de i så hög grad beröras av den inskränkning i avverkningarna, som man nu förutser, skall ett sådant här vägarbete vara mycket kärkommet för dem. Jag anser därför, att de skäl, som departementschefen anfört mot att man äntligen skulle igångsätta detta både ur kulturell, arbetslöshets- och försörjnings-synpunkt så nyttiga arbete, icke hålla.

Därför, herr talman, ber jag, trots att utskottet enhälligt avstyrkt vårt förslag, att likväl få yrka bifall till motionen nr II: 282.

Herr Råstock: Herr talman! Jag tror, att de ärade motionärerna skola finna, att utskottets utlåtande inte andas någon motvilja mot förslaget. Vi tycka bara, att eftersom hela denna väganläggning beräknas draga en kostnad av drygt 2 $\frac{1}{4}$ million kronor, kan man inte gärna sätta i gång detta arbete nu, då så många behov göra sig gällande inom andra områden, där just vägar fylla en verkligt stor uppgift. Jag kan bara rekommendera vederbörande där uppe att försöka hålla sig framme hos departementschefen i fortsättningen. Inträffar det verkligen en större arbetslöshet i dessa trakter, kan jag inte se, att det finns något som hindrar, att man, om det behövs, använder även denna väganläggning såsom ett medel att lindra den.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. På av herr talmannen därå givna proposition blev till en början utskottets hemställan under a) av kammaren bifallen.

Herr talmannen gav härefter propositioner beträffande utskottets hemställan under b), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II: 282; och blev utskottets hemställan i angiven del av kammaren bifallen.

Punkterna 15 och 16.

Lades till handlingarna.

Punkten 17.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 18, angående bidrag till byggande av broar.

Kungl. Maj:t hade under punkten 18 av förevarande huvudtitel (sid. 124—127) föreslagit riksdagen att till bidrag till byggande av broar för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

*Ang. bidrag
till byggande
av broar.*

Utskottet hade i samband härmed till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 69 av herr *K. Magnusson* i Kalmar *m. fl.* likalydande med II: 110 av herr *Tornegård m. fl.*; samt

2) II: 134 av herrar *Hilding* och *Persson* i Norrby.

I motionerna I: 69 och II: 110 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg måtte låta verkställa en skyndsamt utredning för upprättande av förslag till anläggning av en broförbindelse mellan fastlandet och Öland över Kalmarsund från Kalmar samt att härför erforderligt belopp måtte efter Kungl. Maj:ts beprövande utgå av medel från det av Kungl. Maj:t under sjätte huvudtiteln äskade anslaget å 3,500,000 kronor till bidrag till byggande av broar.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 134, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte till bidrag till byggande av broar för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

b) att riksdagen, i anledning av motionerna I: 69 och II: 110, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en förutsättningslös utredning genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg rörande broförbindelse över Kalmarsund.

Utskottet hade i sin motivering (å sid. 26 och 27 i det tryckta utlåtandet) yttrat bland annat följande:

»I anledning av de nu väckta motionerna vill utskottet erinra att, då statsmakterna tidigare gjorde en särskild insats för att underlätta Ölands elektrifiering, anfördes som stöd härför det ekonomiskt svaga och i viss mån efterblivna läge vari ön trots dess stora naturliga utvecklingsmöjligheter befunne sig. Samma skäl torde kunna åberopas för tanken på en broanläggning, vilken dessutom genom däri ingående stora bankfyllningar, stenbeklådnader samt också eventuellt blivande leveranser av fackverksmateriel synes lämplig som ett beredskapsföretag.

Från dessa utgångspunkter anser sig utskottet böra tillstyrka den nu motionsvis — — — på platsen.»

Reservation hade vid punkten avgivits av herrar *Nisser* och *Persson* i Falla, vilka ansett att utskottet bort avstyrka motionerna I: 69 och II: 110 om utredning rörande broförbindelse över Kalmarsund.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr *Persson* i Falla: Herr talman! Under denna punkt förekomma motioner om en broförbindelse mellan fastlandet och Öland över Kalmarsund. Detta är

Ang. bidrag till byggande av broar. (Forts.)

nu en gammal bekant; projektet förelåg i en motion redan 1933. Då togs det knappast på allvar och avvisades utan större formaliteter, men nu skall det bli mera allvar utav, då ju statsutskottet tillstyrkt en utredning.

Motiveringen för statsutskottets tillstyrkande är mycket positiv men samtidigt mycket svagt grundad. Jag skall be att få läsa upp några rader av det väsentliga i denna motivering. Nederst på sidan 26 står: »I anledning av de nu väckta motionerna vill utskottet erinra att, då statsmakterna tidigare gjorde en särskild insats för att underlätta Ölands elektrifiering, anfördes som stöd härför det ekonomiskt svaga och i viss mån efterblivna läge, vari ön trots dess stora naturliga utvecklingsmöjligheter befunne sig. Samma skäl torde kunna åberopas för tanken på en broanläggning, vilken dessutom genom däri ingående stora bankfyllningar, stenbeklådnader samt också eventuellt blivande leveranser av fackverksmateriel synes lämplig som ett beredskapsföretag.»

Jag tror, att hela den framställning, som ligger i dessa satser, är mycket litet hållbar. Beträffande de »stora naturliga utvecklingsmöjligheterna» så skulle det vara synnerligen intressant att av statsutskottets ordförande, som väl närmast skall föra utskottets talan, få en närmare beskrivning av dessa; med hänsyn till hans kunnighet och kringsynthet förmodar jag, att han kan lämna en sådan på bästa sätt. Om jag sedan övergår till det andra skälet för projektets realiserande, nämligen att de däri ingående stora bankfyllningarna skulle vara synnerligen lämpliga som ett beredskapsföretag, så måste man fråga sig: finns det verkligen inte i landet nyttigare arbeten att utföra än att man skall behöva skicka ut de arbetslösa för att bygga jordbankar i Kalmarsund?

På sidan 16 i utlåtandet kan man finna, att enligt verkställd utredning skulle kostnaderna för att bringa landets huvudvägar till erforderlig standard uppgå till nära en miljard kronor; bara för arbeten i första hand krävas omkring 600 miljoner. Men ändå synes man ha behov av att bygga brobankar i Kalmarsund för att ge de arbetslösa något att göra. Denna motivering håller inte, och den står i varje fall inte i logiskt sammanhang med klämman, där utskottet skriver »att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en förutsättningslös utredning genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg rörande broförbindelse över Kalmarsund». Ordet »förutsättningslös» tillkom sedan motiveringen undergått en mycket stark kritik i statsutskottet. Då satte man in ordet förutsättningslös, men genom att motiveringen i övrigt lämnats alldeles orörd stå icke motiveringen och klämman i logiskt sammanhang med varandra. Motiveringen engagerar sig på ett mycket positivt sätt — innan man har projektet utrett. Det är det som gör, att man måste ställa sig mycket betänksam emot denna utredning, vilken annars, om den blir förutsättningslös, ju icke kan väcka så stora betänkligheter.

Då saken ligger så till, ber jag, herr talman, att få göra det yrkandet, att ur utskottets motivering måtte utgå det stycke, som börjar nederst på sidan 26 med orden »I anledning av de nu väckta motionerna» och slutar på sidan 27 med orden »som ett beredskapsföretag».

Herr Råstock: Herr talman! Jag förstår inte riktigt, varför min länskamrat från Örebro har uppfordrat mig att redogöra för hurudana förhållandena äro på Öland. Han har kanske minst lika stora förutsättningar att räkna ut det själv. Nu fogar slumpen det så, att jag verkligen har ett litet papper i fickan, som jag skall be att få visa herr Persson i Falla senare, men jag anser inte, att jag därmed behöver belasta kammarens protokoll på minsta sätt.

Det är alldeles riktigt, att denna fråga varit uppe tidigare, och även då, det bekänner jag gärna, gjorde jag ett försök att få fram en hygglig motivering

Ang. bidrag till byggande av broar. (Forts.)

för detta krav — så för mig är inte saken någon nyhet, tvärtom. Jag har hela tiden velat veta vad det skulle kosta att anlägga en sådan här broförbindelse, och det vill jag även i dag, och inte ens herr Persson i Falla har något emot att få veta det. Han tycker bara, att han skall vara någon slags lektor i svenska, eller vad man skall kalla det, och vill ha fram en motivering, som håller. Jag är inte så säker på att hans förslag gör det. Han läste upp vad utskottet skrivit och tycktes vilja göra gällande, att det inte var sant det som stod där. Men det är det. Vi ha skrivit på sidan 27: »Samma skäl torde kunna åberopas för tanken på en broanläggning . . .» Vi få se, hur det hela utvecklar sig, när utredningen kommer i gång, och om det är möjligt att då åberopa samma skäl eller inte. Vi ha inte vågat göra något bestämt påstående.

Så mycket vill jag emellertid säga, att om kammarledamöterna skulle följa herr Persson i Falla, komme motiveringen att bli minst sagt konstig. Då skulle nämligen motiveringen på sidan 26 sluta med orden »Kostnaderna uppskattades till cirka 6 miljoner kronor». Enligt herr Perssons i Falla förslag skulle fortsättningen lyda: »Från dessa utgångspunkter anser sig utskottet böra tillstyrka», o. s. v. Alltså kostar det 6 miljoner att bygga den där bron; men skall man ta det som motiv för att tillstyrka en utredning?

Om det resonemanget kan få stora A eller lilla a vet inte jag, men jag får det inte att gå ihop för min del, utan måste, herr talman, yrka bifall till utskottets utlåtande såväl beträffande kläm som motivering.

Herr Jonsson i Eskilstuna: Herr talman! Jag har i utskottet i motsats till herr Persson i Falla varit med om ett positivt beslut i denna fråga och sålunda biträtt förslaget om en utredning, som emellertid skulle vara förutsättningslös.

Vid behandlingen i utskottet anmälde jag i fråga om motiveringen en mot majoritetens avvikande mening och anförde ungefär samma resonemang rörande bristen på logik i sammanhanget mellan motivering och kläm, som herr Persson i Falla nyss gjorde. Jag känner mig sålunda oförhindrad att opponera mot motiveringen. Den är positiv, under det att yrkandet är objektivt och går ut på en förutsättningslös utredning, som det står här. Jag kan således i det stora hela instämma med herr Perssons i Falla invändning emot motiveringen. Den är inte riktig, och den går enligt min mening litet för långt, emedan man kan hysa mycket stora betänkligheter mot detta projekt och det också kan anföras andra utvägar till kommunikationernas förbättrande mellan Öland och fastlandet. Jag tillåter mig därför också yrka på att det stycke, mot vilket herr Persson vände sig, strykes ur motiveringen.

För att emellertid utskottets ärade ordförande inte skall vinna en alltför lätt seger — då han ju nyss för kammaren kunde visa, att det yrkande herr Persson i Falla framställt inte var formellt riktigt — hemställer jag, att det stycke, varom vi nu talat, strykes, samt att nästa styckes början ändras till: »Utskottet anser sig böra tillstyrka den nu motionsvis . . .» etc. Då går det ihop. Till detta yrkande ber jag få hemställa om bifall.

Herr Persson i Falla: Herr talman! Det är ju alldeles riktigt, att i det yrkande jag nyss ställde skulle även förbindelseorden till det följande stycket bortfalla för att meningen skall bli formellt riktig. Jag ber därför att få hemställa om bifall till det yrkande, som framställdes av herr Jonsson i Eskilstuna, innebärande att första stycket på sidan 27 skall börja: »Utskottet anser sig böra tillstyrka», etc.

Herr Råstock: Herr talman! Jag befinner mig fortfarande på ganska gott humör i denna fråga, ty jag kan berätta för kammaren, att det just var

Ang. bidrag till byggande av broar. (Forts.)
 på opponenternas tillskyndan som ordet »förutsättningslös» kom in i klämman. Det är dem man har att skylla på, ifall det möjligen skulle kunna påvisas någon inadvertens i detta fall. Så är emellertid icke förhållandet, ty vi ha skrivit försiktigt, och jag hävdar fortfarande, att motiveringen håller.

Herr Tornegård: Herr talman! Jag skall be att få tacka statsutskottet för den mycket välvilliga behandlingen av denna motion, som liksom det positiva resultatet mycket gläder oss ölänningar. Om herrar Persson i Falla och Jonsson i Eskilstuna varit födda på Öland och fått vara med om samma besvärigheter som vi ölänningar beträffande våra kommunikationer, är jag förvissad om att även de gärna skulle ha tillstyrkt statsutskottets förslag i dess helhet. Särskilt vintertid ha vi många gånger med livsfara måst passera Kalmarsund.

Då trafiken utvecklats på sådant sätt, att de båtar vi för närvarande ha icke på långt när förslå, har länsstyrelsen i Kalmar fattat beslut om en allsidig utredning om färjeförbindelse. Vi ölänningar anse alla som en man, att det inte är för mycket, om denna utredning företages jämsides med utredningen om en broförbindelse. Skulle broförbindelsen bli alldeles för dyrbar, ha vi intet annat val än att försöka få till stånd en färjeförbindelse. Men jag vill härvidlag framhålla, att vi icke tro, att en sådan verkligen är i stånd att ombesörja all trafik, om det är meningen, att den skall bli en vanlig landsvägsfärja med gratisbefordran. Därtill ha vi alltför mycket produkter av olika slag på Öland, som måste föras över till fastlandet — fränsett alltså det reguljära kommunikationsbehovet. För närvarande fraktas exempelvis cirka 30,000 levande djur om året från Öland till fastlandet; och det är ju inte så litet. Det har också hänt, att vi fått en massa djur samlade vid färjestaden, där de kunnat bli stående i snöstorm och oväder hela dagar och nätter, då båtarna inte kunnat gå. Var och en måste därför förstå, att det är på tiden, att det åtminstone blir en utredning i denna för Öland så viktiga fråga.

Herr talman! Jag ber härmed endast att få yrka bifall till statsutskottets hemställan i dess helhet.

Herr Jonsson i Eskilstuna: Herr talman! Det är alldeles riktigt, som utskottets ärade ordförande säger, att det var på yrkande av opponenterna, som ordet »förutsättningslös» sattes in i klämman. Men opponenterna voro inte dummare än att de förstodo, att motiveringen inte stod i god överensstämmelse med den sålunda formulerade klämman, och de gjorde också vid behandlingen i utskottet anmärkning mot motiveringen. Det ställdes emellertid då i utsikt, att kansliet genom vissa justeringar skulle kunna göra om motiveringen, så att den hängde bättre samman med själva yrkandet. Detta har likväl icke skett, och det är anledningen till att man ansett sig oförhindrad att opponera mot motiveringen.

Herr Sjögren: Herr talman! Jag vill endast påpeka, att utskottets förslag gäller en *utredning* av denna fråga.

Det har sagts, att frågan är av så vittutseende art, att det för den sakens skull inte kan komma i fråga att göra någonting åt den. Men innan utredningen föreligger, vet man ju inte, vad den kan komma att gå ut på. Det synes mig vara av så stort värde att få denna utredning gjord, att jag är mycket glad över den motivering, som statsutskottet i detta avseende har givit. Jag finner det mycket angeläget, att denna avlägset liggande landsdel blir tillgodosedd så långt som låter sig göra, och då det, som sagt, endast gäl-

Ang. bidrag till byggande av broar. (Forts.)

ler en utredning, kan jag inte finna, att det behöver vålla några svårigheter att antaga statsutskottets förslag.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till statsutskottets utlåtande i dess nuvarande form.

Herr Råstock: Herr talman! Jag konstaterar bara, att herr Conrad Jonsson inte kunde komma åt mig på något sätt för att jag skulle lämnat oriktiga uppgifter. Men själv råkade han i hastigheten tala om, att det skulle varit fråga om någon remiss till kansliet. Det är säkert ett minnesfel, herr Conrad Jonsson. Det var bara det jag ville säga.

Herr Persson i Falla: Herr talman! Vi behjärta naturligtvis från alla håll de svårigheter, som föreligga för ölaningarna beträffande deras kommunikationer. Men när det gäller ett projekt av den storleken, att det kanske kommer att kosta 8 å 10 miljoner kronor, måste man naturligtvis överväga frågan ur alla synpunkter. Man måste räkna med de olika faktorer, som föreligga, och man bör inte på förhand engagera sig för ett projekt, som ännu inte är utrett. Jag menar, att här har utskottet engagerat sig i saken utan att ha de nödvändiga förutsättningarna att kunna bedöma detta projekt. Detta är anledningen till att det vore önskvärt att få en annan motivering.

Överläggningen var härmed slutad. På av herr talmannen därå given proposition blev till en början utskottets i punkten gjorda hemställan av kammaren bifallen.

Herr talmannen gav härefter propositioner beträffande utskottets motivering, nämligen dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på godkännande av samma motivering med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Jonsson i Eskilstuna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Persson i Falla begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner den motivering, som innefattas i punkt 18:o) av statsutskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt samma motivering med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Jonsson i Eskilstuna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets motivering i förevarande punkt.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkten 20, angående stensättning av vägar.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 20 (sid. 129—132) av sjätte huvudtiteln föreslagit riksdagen att till stensätt-

Ang. stensättning av vägar.

Ang. stensättning av vägar. (Forts.)
ning av vägar för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I två lika lydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 72, av herr *Th. Nilsson m. fl.* och den andra inom andra kammaren, nr 115, av herr *Mårtensson m. fl.* hade hemställts, att till förevarande ändamål måtte anvisas 4,000,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet hemställde,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I:72 och II:115, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte till stensättning av vägar för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Vid punkten voro följande reservationer

1) av herrar *Andersson* i Rixö, *Olsson* i Staxäng och *Mårtensson*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 72 och II: 115 om anvisande av ett anslag å 4,000,000 kronor;

2) av herr *Persson* i Falla, utan angivet yrkande.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Persson** i Falla: Herr talman! Jag har på denna och även efterföljande punkt låtit anteckna en blank reservation, som emellertid på punkt 21 genom ett missöde råkat bortfalla. De synpunkter, jag ämnar framföra, avse egentligen punkt 21, men då dessa båda punkter ha mycket nära samband med varandra, ber jag att få framföra dem här.

Under punkt 20 ha Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit ett anslag av 3 miljoner kronor till stensättning av vägar. Från och med 1934 och till nu har för samma ändamål anslagits 15 miljoner kronor. Under punkt 21, inköp av gatsten, har från och med 1936 och till nu anslagits 13 miljoner kronor. Nu begäres och tillstyrkes av utskottet ett anslag på 4 miljoner kronor för inköp av gatsten nästa budgetår. Det är alltså väldiga summor, som gått och alltså jämt gå till detta ändamål.

Gatsten har som vägbeläggningsmedel sin naturliga användning i städer och samhällen, där man har behov av att allt emellanåt kunna riva upp gatu- beläggnings för ledningar och dylikt. Men ingen vägstyrelse har kommit på tanken att belägga landsvägar med sten utom möjligen på sådana platser, där man inte behöver räkna med några transportkostnader. Här får staten låta hugga stenen, frakta den och sätta ut den på landsvägarna. Det är till detta ändamål, som dessa båda anslag gå. Det har under den tid, som denna stensättning på statens bekostnad försiggått, stensatts 36 mil landsvägar.

Jag skall inte i större utsträckning ingå på själva den tekniska sidan av saken. Jag vill bara säga, att stenbeläggning medför större slitage för biltrafiken på grund av sin ojämnhet. Det är ett faktum, som man verkligen måste räkna med, fastän man inte i detta sammanhang har några siffror härpå.

Stenen hugges, fraktas och sättes alltså i trots av alla vägtekniska och ekonomiska överväganden. Denna stenpolitik är närmast att betrakta som en art av socialpolitik. Det är en arbetslöshetspolitik, men det är säkerligen den dyraste arbetslöshetspolitik, som kan ifrågakomma i något land, och det är den minst rationella. I stället för att angripa arbetslöshetens orsak konserverar den ett läge, som orsakar denna arbetslöshet.

Om det vore fråga om att ge anslag till avveckling av denna stenpolitik,

Ang. stensättning av vägar. (Forts.)

skulle man ju kunna ta det med jämnmood. Men det är det tydligen inte, utan här går det som det har gått en följd av år: nya miljoner till steninköp, ny fyllnad av lagerplatserna, nya miljoner till stensättning och nya stenbeställningar igen. Ständigt samma upprepning, som nu har skett under snart tio år, av denna politik, som man inte tycks göra några större ansträngningar att komma ifrån!

Jag erkänner gärna problemets svårigheter och de besvärligheter det kan vålla att komma in på nya vägar. Men då det dock gäller summor av den storlek, som det varit och alltjämt är fråga om här, anser jag, att man har haft möjlighet att använda dessa pengar på ett rationellare och bättre sätt än att fortsätta med en verksamhet, som dock i längden är ohållbar.

Jag har velat göra dessa erinringar vid dessa punkter. Jag har beträffande den nu föredragna punkten icke något yrkande.

Herr Mårtensson: Herr talman! När ett flertal representanter ifrån de stenproducerande länen ha yrkat på att anslaget till stensättning av vägar skulle ökas från 3 till 4 miljoner kronor, så har det varit flera skäl, som ha föranlett denna framställning.

Vi anse för det första, att det är ganska olämpligt att upplägga alltför stora stenlager. Vi äro inte av den uppfattningen, att stenen tar någon skada av lagringen — stenen kan naturligtvis lagras hur länge som helst — men en alltför lång lagringstid kan medföra en viss fördyring av denna vara, och detta kan vålla vissa olägenheter. För det andra har det varit arbetslöshetspolitiska skäl, som ha föranlett oss att göra denna framställning. Det förhåller sig tyvärr på det sättet, att arbetslösheten allt fortfarande har en stor omfattning just inom dessa län, där tillverkning av gatsten pågår. De lämpligaste arbetsobjekten för de arbetslösa ha visat sig vara stensättning, vägarbeten och dylikt. För det tredje anse vi, att vägnätet bör hårdgöras i betydligt raskare takt än vad hittills varit fallet.

Herr Persson i Falla gjorde nyss gällande, att det är en olämplig arbetslöshetspolitik att tillverka gatsten och stensätta vägar. Jag har en rakt motsatt uppfattning. Jag anser nämligen, att med den utveckling, som för närvarande pågår, då de gäller motortrafiken, blir det en nödvändighet att hårdbelägga vägarna och göra dem mera lämpliga och bäriga för denna trafik än vad hittills varit fallet. I fråga om utvecklingen av motortrafiken vill jag endast erinra om, att den 31 december 1938 fanns det enligt tillgängliga siffror inte mindre än 264,263 motorfordon här i landet. Detta innebär, att antalet motorfordon har ökats med inte mindre än 28,152 under år 1938. Dessa siffror ge enligt min uppfattning belägg för vad jag tidigare har sagt, att vägarna måste hårdgöras och permanentbeläggas i betydligt hastigare takt än vad hittills varit fallet.

Sedan kan det naturligtvis råda delade meningar om, vilket eller vilka permanentbelägningsmedel som i första hand böra komma till användning. Det har sagts tidigare under debatten här i dag, vid behandlingen av andra punkter i detta utlåtande, att de enklare belägningsmedlen ha visat sig vara ganska lämpliga. Ja, det är mycket möjligt, att det kan finnas vissa enkla belägningsmedel, som kunna vara lämpliga, men jag tror knappast det är lönande eller räntabelt att i större utsträckning använda sig av dessa enkla belägningsmedel, särskilt på de stora genomfartsvägarna eller de stora landsvägarna. Jag tror tvärtom, att det kapital, som nedlägges för att stensätta mera trafikerade vägar, även kommer att ge den bästa förräntningen för framtiden.

Nu nämnde herr Persson i Falla, att den hjälp, som har lämnats till stenindustrin, är den dyraste arbetslöshetshjälp, som kan förekomma. Ja, vi ha

Ang. stensättning av vägar. (Forts.)

naturligtvis inga siffror, som kunna bevisa motsatsen, men jag tror, att stödet åt stenindustrin fortfarande är den enda hjälpåtgärd, som är möjlig för att bereda utkomstmöjligheter åt en del av de äldre stenhuggarna. När herr Persson i Falla vidare gör gällande, att den politik, som förts när det gäller stenindustrin, har lett till ett konserverande av arbetslösheten, behöves ju endast erinras om, att före krisens inbrott — alltså före 1931 — sysselsattes inom denna industri 12,000 gatstenshuggare, under det att år 1938 endast sysselsattes 3,000 gatstenshuggare här i landet. Dessa siffror visa, att den förda hjälppolitiken icke medfört ett konserverande av arbetslösheten inom denna industri.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Häruti instämde herr *Olsson* i Staxäng.

Herr **De Geer** i Hanaskog: Herr talman! De två talare, som hittills haft ordet vid denna punkt — herr Persson i Falla och herr Mårtensson — representera alldeles motsatta åsikter i denna sak. Det kan kanske därför vara tillåtet att någon, som intar en mellanställning mellan dessa personers ståndpunkter, får säga några ord.

Herr Persson i Falla fördömer i mycket hög grad stensatta vägar, då det gäller vårt allmänna vägnät, och jag tror, att han nog i stor utsträckning har rätt. Det är den dyraste beläggningen, och den kanske inte heller är av den allra bästa kvalitet jämfört med vissa andra beläggningar. Jag tror dock, att han i någon mån överdriver. I vissa distrikt i landet och under vissa förhållanden kan naturligtvis smågatstensbeläggning vara att föredraga framför andra beläggningar.

Herr Mårtensson vill, att man skall hårdgöra våra vägar i ett hastigare tempo än som nu sker. I den saken ber jag för min del — och jag tror, att de flesta vägmän ha samma uppfattning — att på det livligaste få instämma. Men vill man göra det i hastigare tempo, är det omöjligt, mina damer och herrar, att följa herr Mårtenssons metod och utsträcka beläggningen med smågatsten, ty därigenom bromsar man upp det hastiga tempot. Beläggning med smågatsten fordrar nämligen så stort kapital, att det inte blir så mycket över till andra beläggningar, ifall man skall gå efter de linjer, som herr Mårtensson önskar.

Det är, som framgår av punkterna 20 och 21, inte mindre än sju miljoner kronor, som skola användas på olika sätt till stenindustriens främjande och till smågatstensbeläggning. Jag ber att få erinra om punkt 13 — bidrag till nyanläggning av landsvägar — som behandlats tidigare i dag. Där föreslår Kungl. Maj:t och utskottet 6 miljoner kronor till detta ändamål. Om man jämför denna summa, 6 miljoner, till nybyggnad och 7 miljoner till gatsten, därav 5 miljoner av automobilskattemedel, tror jag man måste säga, att gatstenen har varit gynnad, då det gäller tilldelning av automobilskattemedel. Jag har i ett tidigare anförande i dag tillåtit mig framhålla, att man nu kommit till en tidpunkt, då man måste tänka sig en omreglering i någon mån av automobilskattemedlens användning. Just denna fråga om smågatstenen motiverar verkligen, att man tar under övervägande, om inte en minskning i tilldelningen av automobilskattemedel för detta ändamål borde äga rum. Av dessa 7 miljoner utgår nu, som sagt, 5 miljoner av automobilskattemedel.

Jag har, herr talman, inte hört till dem, som velat motsätta sig stödandet av smågatstensindustrin och därigenom lindra arbetslösheten i särskilt Bohuslän och Blekinge, men jag sätter i fråga, om det inte vore skäl i att minska tilldelningen av automobilskattemedel till detta ändamål och i stället använda andra statsmedel, så att man samtidigt kan åstadkomma ett hastigare tempo i fråga om vägarnas förbättrande, såsom herr Mårtensson uttryckte sig.

Ang. stensättning av vägar. (Forts.)

Såsom frågan ligger till detta år, herr talman, har jag för min del ingenting annat att göra än att yrka bifall till statsutskottets förslag på den föredragna punkten.

Herr Råstock: Herr talman! Då här förekommit vittnesbörd om vad man tycker om det ena och det andra vägbeläggningsmedlet, har jag begärt ordet för att säga, att jag har ingen anledning att ta tillbaka mitt förord för smågatstenen, som jag så många gånger här i denna kammare givit uttryck åt.

Jag skall be att få erinra om, att ibland yrkesmotormännen finnas stora grupper, som hålla på gatsten före varje annat vägbeläggningsmaterial, och det är det jag vill ha antecknat till protokollet. Själv har jag träffat folk, som, fastän de inte äro yrkeschaufförer, hålla före, att även om beläggning med smågatsten inte blir fullt så jämn, är dock smågatsten framtidens vägbeläggningsmedel. Jag vågar säga, att det skulle vara en misshushållning av oss svenskar, om vi inte skulle begagna det material, som vi själva ha tillgång till inom landet.

Jag vill tillägga, vad jag sagt för ett par år sedan ifrån denna plats, att smågatstenen skulle inte kommit i så dåligt rykte bland landets vägmän, om inte dels vägarna haft dålig undergrund och dels stensatts med vårdslöst huggen smågatsten. Nu äro förhållandena ändrade. Man vet, hur man skall anordna underlaget, och gatstenstillverkningen är av utomordentligt hög kvalitet.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till detta och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Mårtensson: Herr talman! Herr De Geer gör gällande, att smågatstenen har blivit mycket gynnad i jämförelse med andra vägbeläggningsmedel.

Jag har litet svårt att förstå, vari denna gynnade ställning för gatstenen skulle bestå, ty permanentbeläggningen av vägarna har ju hittills fortgått i mycket liten utsträckning. Det är en mycket liten procent av våra vägar, som försetts med permanentbeläggning under de gångna åren.

Vidare säger herr De Geer, att stensättning av vägarna blir alldeles för dyrbar. Ja, men vad skall man få fram för material till att hårdgöra vägarna, som är betydligt billigare än sten? Jag har sett ett flertal uträkningar, vari man har gjort jämförelse mellan hårdgöring av vägarna dels med sten och dels med betong, och där ha siffrorna varit nästan lika. De ha kunnat variera något litet; i vissa fall har det blivit billigare med stensättning, och i vissa fall har det kunnat bli något billigare med betong.

Asfalt är givetvis billigare som beläggningsmedel, men det går inte att göra jämförelse mellan beläggning med sten, asfalt och betong. De beläggningsmedel, som kunna tävla med varandra, då det gäller att hårdgöra vägarna tillfredsställande, äro enligt min mening endast sten och betong.

Herr Olsson i Staxäng: Herr talman! Jag instämde för en stund i det anförande, som hölls av herr Mårtensson, men sedan har debatten — för resten som ganska vanligt, när man debatterar dessa frågor — glidit in på en värdesättning av stenbeläggning och andra vägbeläggningsmedel. Jag kan inte underlåta att tänka tillbaka på en episod förra året, då vi debatterade denna fråga. Samma värdesättning i fråga om olika vägbeläggningsmedel förefanns givetvis även då, men dagen före hade hänt en sak. Det var en del tyska vägmän, som rest till Sverige för att studera våra vägar. Jag tror det var här i

Ang. stensättning av vägar. (Forts.)

Stockholmstrakten, som man visade dem de olika vägbeläggningsmedel, som man använde. Man visade dem först asfaltvägar. Dem ville de knappast se på. Det var ett vägbeläggningsmaterial, som de inte ansågo användbart, då en hållbar vägbana önskades. Då visade man det bästa man hade, nämligen betongvägarna, men även då uttalade tyskarna, att betong är inte det vägbeläggningsmedel, som i längden är det bästa och mest ekonomiska. De uttalade öppet, att just stensättning efter vissa metoder — visserligen en mycket dyrbar procedur, som de nämnde, nämligen att sätta stenen i betong och med cementbruksfyllnad — gav den bästa och även i längden mest ekonomiska vägbana vid hård belastning.

Jag kan tillägga, att debatten dagen efter i den fråga, som då var före, nämligen statsbeställning av gatsten, var ganska dämpad. Man hade inte glömt de uttalanden, som fällts av fackmän från ett annat land. Det förefaller emellertid, som om de, som ha ganska liten förståelse för gatsten såsom vägbeläggningsmaterial, i dag hade glömt de uttalanden, som förut gjorts i denna sak. När man dessutom ser, att den tyska stenindustrin arbetar för fullt, vilket ju tyder på förståelse för detta vägbeläggningsmedel, och även får höra från vägtrafikanter, bl. a. från trafikchaufförerna i Oslo, att stenbeläggning är den bästa beläggningen på vägarna, så tycker man dock, att man fortfarande har fog för att hålla på detta vägmateriel. Det innebär samtidigt en hjälpåtgärd åt en arbetargrupp, som man inte kan stå okänslig inför. När man vet, att den bearbetning av stenen, som arbetarna nu måste prestera, är vitt skild ifrån den bearbetning, som krävdes för omkring några år sedan, men att arbetarna det oaktat fortfarande ha ungefär samma betalning per samma kvantitet som då, så förstår man, att de endast i enstaka fall komma upp till en inkomst över 130 kronor i månaden.

Herr talman! Jag ber att få instämma i det yrkande, som här gjorts av herr Mårtensson.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, att jämväl de i ämnet väckta motionerna bifölles; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Senander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkt 20:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, att jämväl de i ämnet väckta motionerna bifallas.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Punkten 21, angående inköp av gatsten, föredrogs härefter. Därvid anförde:

Ang. inköp av gatsten.

Herr **Mårtensson**: Herr talman! När vi ha väckt en motion på denna punkt om utökning av anslaget till inköp av gatsten, ha vi ingalunda utgått ifrån, att antalet arbetare inom denna industri skall ökas. Vi äro tvärtom av den uppfattningen, att om exportmöjligheterna för den svenska gatstenen inte inom en nära framtid förbättras, måste en viss anpassning av arbetarstyrkan inom denna industri komma till stånd. Vi önska dock, att denna eventuella anpassning bör göras så mjuk som möjligt.

Jag vill i detta sammanhang endast erinra om, att för närvarande sysselsätts cirka 3,000 arbetare inom gatstensindustrin. Dessa arbetare äro i regel komma till en ganska hög ålder. Man har räknat med att det avgår inte mindre än mellan 200 och 300 arbetare varje år. De kunna nämligen på grund av ålderdom inte fortsätta att arbeta inom sitt yrke. Om inte de arbetare, som på detta sätt avgå varje år, ersättas med nya, kommer det att ske en successiv minskning av arbetarstyrkan, och därigenom uppnås den mjuka anpassning efter eventuellt nya förhållanden, som kunna uppstå för industrien om exporten inte kan ökas.

Vad är orsakerna till att svårigheterna inom denna industri just nu ha gjort sig gällande i så stor utsträckning? Man kan säga, att de äro till stor del beroende på den s. k. septemberkrisen 1938. På grund av de osäkra och oroliga förhållanden, som blevo en följd av septemberkrisen, ha exportmöjligheterna minskats i betydande utsträckning. Jag vill i detta sammanhang endast nämna ett par siffror. År 1937 uppgick den sammanlagda exporten av gatsten till 274,000 ton. Under 1938 har denna exportkvantitet sjunkit till 117,000 ton. Samma förhållande gör sig gällande, om man gör en jämförelse mellan januari månad 1938 och januari månad 1939.

Denna minskade export har medfört, att arbetarna inom stenindustrin i allt större utsträckning måst överflyttas från att arbeta på exportbeställning till att arbeta på statsbeställning. Om nu exporten av sten inte kommer att ökas under det kommande budgetåret eller under innevarande år, och riksdagen endast anslår ett belopp av fyra miljoner för inköp av gatsten, vad kan då inträffa? Jo, att i början av år 1940 hela det anslag, som beviljats till inköp av gatsten, är förbrukat, och då kan stenindustrin komma att stå inför det läget, att man får avveckla hela verksamheten. Samtliga 3,000 arbetare, som nu äro anställda, riskera att bli avskedade och utan förvärvsmöjlighet. Det är detta, som vi genom denna framstöt velat förebygga.

Nu kommer jag inte att yrka bifall till den motion, som har blivit väckt, utan jag kommer i stället att yrka på ett litet tillägg till den motivering, som statsutskottet har anfört på denna punkt. Om riksdagen godkänner statsutskottets motivering oförändrad, kan det inträffa, som jag förut sagt, att industrien måste avskeda hela antalet arbetare i början av nästa år. Om däremot det tillägg till motiveringen, som föreslås i reservationen, antages, ges något större frihet åt Kungl. Maj:t att på lämpligaste sätt kunna reglera och anpassa antalet anställda allt efter de förhållanden, som kunna uppstå. Anser Kungl. Maj:t att antalet stenhuggare inom gatstensindustrin bör bibehållas vid det nuvarande antalet, bör riksdagens beslut även giva möjlighet härtill. Anses, å andra sidan, att antalet arbetare inom denna industri bör minskas i en viss utsträckning, och det kan beredas dem annan sysselsättning, bör naturligtvis Kungl. Maj:t även ha denna frihet. Det är således ingenting annat som vi syfta till med denna motivering, än att Kungl. Maj:t skall få samma möjlighet även i framtiden som Kungl. Maj:t haft hittills att kunna reglera arbetsförhållandena inom denna industri.

Ang. inköp av gatsten. (Forts.)

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till den motivering, som är föreslagen i den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr Råstock: Herr talman! Jag tror mig kunna säga, att utskottet i stort sett delar den uppfattning, som herr Mårtensson här gjort sig till tolk för, nämligen att det bör ligga samma frihet i Kungl. Maj:ts hand nu som till förne. Vi ha tagit reda på, hur det gått till i år och tidigare, och vi ha klart för oss, att Kungl. Maj:t mycket noga följer förhållandena på detta område och mycket effektivt avpassar anslagen efter rådande behov.

Då Kungl. Maj:t vid sitt anslagsäskande i föregående punkt, d. v. s. punkt 20, tänker sig kunna i det blivande förslaget till beredskapsstat taga upp vissa medel för ändamålet — och vi ha hänvisat till detta uttalande i punkt 21 — samt man dessutom sammanställer detta med det kända förhållandet, att både socialministern och kommunikationsministern ha visat sig behjärta stenarbetarnas svåra läge, anse vi oss med största förtroende kunna förorda bifall till statsutskottets förslag, i förhoppning om att Kungl. Maj:t fortfarande liksom hittills ser till, att allting flyter lugnt och jämnt och man gör sitt bästa även för stenarbetarna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Strindlund:** Herr talman! Jag anser mig böra säga några ord vid behandlingen av de anslag, som återfinnas under punkterna 21 och 22 i detta utlåtande.

Då utskottets ärade ordförande hänvisade till det belopp, som kommer att äskas i beredskapspropositionen, så är ju det — som också framgår av det citerade departements chefs uttalande — närmast att finna under rubriken »Stensättning av vägar».

I anledning av herr Mårtenssons yttrande vill jag uttala, att därest andra förhållanden än som voro kända vid propositionens utarbetande skulle uppkomma, som kunna påfordra nya ingripanden för att finna sysselsättning för stenarbetare, äro vi givetvis beredda att beakta de förhållanden, som då föreligga.

Herr Mårtensson: Herr talman! Jag vill taga fasta på de uttalanden som här gjorts dels av statsutskottets ärade ordförande och dels av statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet. Med dessa uttalanden kan man ju anse, att syftet med den framstöt jag gjort för att åstadkomma en ändring i utskottets motivering har vunnits. Med anledning därav ber jag, herr talman, att få taga tillbaka mitt yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 22.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. reparationsberedskap vid väg- och vattenbyggnadsväsendet.

Punkten 23, angående reparationsberedskap vid väg- och vattenbyggnadsväsendet.

Kungl. Maj:t hade under punkten 23 (sid. 145) av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att till reparationsberedskap vid väg- och vattenbyggnadsväsendet för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 800,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Ang. reparationsberedskap vid väg- och vattenbyggnadsväsendet. (Forts.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 70, av herr *W. Nisser m. fl.* och den andra inom andra kammaren, nr 122, av herr *Hagberg* i Malmö *m. fl.*, hade hemställts, att anslaget ej måtte avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 70 och II: 122, måtte till reparationsberedskap vid väg- och vattenbyggnadsväsendet för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 800,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade vid punkten avgivits av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Svensson* i Kompersmåla, *Nisser* och *Olsson* i Staxäng, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:s förslag och med bifall till motionerna I: 70 och II: 122, måtte — — (= utskottet) — — — av 800,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Beträffande angelägenheten av detta anslag tror jag inte det råder några delade meningar. Man har anledning att vara statsrådet tacksam för att ett förslag i detta syfte framkommit. Vad emellertid meningarna gå isär om är sättet för dessa medels bestridande. Enligt propositionen är det ju avsett, att pengarna, dessa 800,000 kronor, skola tagas av automobilskattemedel. Jag — och jag föreställer mig åtskilliga andra — har den uppfattningen, att anslagets ändamål är ett rent försvarsändamål och sålunda bör tillgodoses med vanliga skattemedel. Uppfattningen att det här är fråga om ett rent försvarsändamål vinner stöd av många olika omständigheter. Sålunda kan man ju bl. a. peka på de remissinstanser, man använt sig av i detta sammanhang. Det är exempelvis rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap och chefen för försvarsstaben. Härav framgår ju, att det är ett försvarsändamål, som avses.

Det starkaste motivet för den uppfattningen har man emellertid att finna i departementschefens egna uttalanden, visserligen inte i propositionen, men i en deklaration i pressen omedelbart efter det statsverkspropositionen framlades i januari. I denna deklaration i tidningen *Socialdemokraten* meddelade departementschefen beträffande speciellt detta ändamål, reparationsberedskapen för väg- och vattenbyggnadsväsendet, följande: »Mot automobilskattemedlen föreslås också avräknat ett anslag å 800,000 kronor till reparationsberedskap vid väg- och vattenbyggnadsväsendet. Detta anslag kan sägas helt motiverat av de oroliga politiska förhållandena utanför vårt lands gränser. Från anslaget avses nämligen att bestrida kostnaderna för upprättande av viss försvarsberedskap i syfte att hastigt kunna reparera under krig uppkomna skador inom denna gren av kommunikationsväsendet.» Här utsäger ju departementschefen mycket tydligt, att det är en försvarsberedskap, som avses. Man undrar då, varför detta ändamål skall tillgodoses genom automobilskattemedel, som ju äro avsedda för helt andra syften.

Man skulle också finna fog för en opposition härvidlag, om man undersöker, hur man har behandlat precis motsvarande anslag, när det gäller försvarsberedskapen vid statens järnvägar. Även här är det fråga om ett rent försvarsändamål, och ingen har tänkt på annat än att det skulle bestridas av vanliga skattemedel.

Under den överläggning, som här ägt rum, har från många håll, bland annat av förste vice talmannen, framhållits knappheten på medel för vägvä-

Ang. reparationsberedskap vid väg- och vattenbyggnadsväsendet. (Forts.) sendets ändamål. I det statsutskottsutlåtande, som vi nu diskutera, understryker man gång på gång denna knapphet. I den punkt vi för ett ögonblick sedan avverkade, punkten 20, erinrade statsutskottet om att den nuvarande knappa tillgången på medel till vägväsendet medfört, att även rätt angelägna vägbyggnads- och vägförbättringsföretag måste uppskjutas. Det är alldeles riktigt. Men hur skall det kunna bli annorlunda, när man medvetet naggar automobilskattemedlen i kanten än i det ena än i det andra hänseendet. Här har tidigare, bl. a. av herr De Geer, framhållits angelägenheten av att man tager sig en funderare, huruvida det är rimligt att fortsätta behandla automobilskattemedlen på detta sätt. Skall man vandra vidare på denna väg och göra ständiga inhugg i kanterna på automobilskattemedlen för att tillgodose allehanda andra syften, blir det så småningom inte så mycket kvar till vägväsendet. Med vad jag här anfört, herr talman, tillåter jag mig hemställa om bifall till den reservation, som i denna punkt är framförd av herr Johansson i Fredrikslund m. fl.

Häruti instämde herr *Olsson* i Staxäng.

Herr **Råstock**: Herr talman! Jag antar, att kammarledamöterna ha läst det återgivande av vad departementschefen sagt som finns i föreliggande utskottsutlåtande på sidan 30. Där talas det om en hemlig skrivelse av den 29 augusti 1938. Inom utskottet ha vi inte större respekt för hemliga skrivelser än att vi anse oss kunna tala om vad som är det avgörande i dem. När vi togo del av den hemliga skrivelse som här är omtalad, funno vi, att om det är befogat, att något anslag skall utgå av bilskattemedel, så är det detta. Anslaget är nämligen avsett att bestrida kostnaderna för att kunna hålla reservmaterial till broar, så att bilisterna överhuvud taget kunna komma fram. Det finns litet annat också som står i den hemliga skrivelsen, men jag skall noga akta mig för att tala om det. Det väsentliga syftet med anslaget är emellertid, att man snabbt skall kunna reparera skador, som uppkomma på broar. Det kan räcka med att säga detta. Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 24—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar.

Punkten 28, angående bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar.

Kungl. Maj:t hade under punkten 28 (sid. 160—163) av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att till bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Utskottet hade i samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag behandlat två likalydande motioner, väckta den ena, nr 135, inom första kammaren, av herr *K. H. Andersson m. fl.* samt den andra, nr 252, inom andra kammaren av herr *Andersson* i Mölndal *m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen måtte till bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Ang. bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 135 och II: 252, måtte till bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

I en vid punkten fogad reservation hade herrar *Andersson* i Rixö, *Olsson* i Staxäng och *Mårtensson* förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 135 och II: 252 måtte — — (= utskottet) — — av 300,000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr *Andersson* i Mölndal: Herr talman! Vid denna punkt av statsutskottets utlåtande är fogad en reservation. Reservanterna ha ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna om ökning av ifrågavarande anslag ifrån 200,000 kronor till 300,000 kronor. Med den utveckling, som numera försigår inom fiskerinäringen, i det att båtmaterialiet blir större och samtidigt dyrare än förr, blir behovet av mera ändamålsenligare fiskehamnar vida större nu än tidigare. Det föreligger därför ett behov av ökat anslag till ifrågavarande ändamål. Därom vittnar också det stora antalet ansökningar om bidrag till hamnbyggen av detta slag. Den motivering, som departementschefen anför, då han inte ansett sig kunna biträda väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning om ett anslag av 500,000 kronor, nämligen att arbeten av ifrågavarande slag enligt hans mening i möjligaste mån torde böra uppskjutas till tider med minskad arbetstillgång, bortser enligt min syn på saken från det fiskerinäringens behov som här föreligger. Det kan inte vara rätt att låta fiskerinäringens intressen på detta område få stå tillbaka på grund av arbetstillgången inom andra yrken. I stället måste man se på denna fråga ur näringens och dess utövares intressen och behov. Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Hansson* i Hönö, *Mårtensson*, *Olsson* i Staxäng, *Johansson* i Öckerö och *Karlsson* i Munkedal.

Herr *Råstock*: Herr talman! Det är ju så, att man kan inte få pengarna att räcka till allt. Vi ha inom utskottet anslutit oss till departementschefens mening, att arbeten av ifrågavarande slag böra uppskjutas till tider med minskad arbetstillgång. Det är klart, att det inom statsutskottet finns ett livligt intresse för att hjälpa även dem, som behöva få fiskehamnar anlagda, men man måste göra en sak i sänder. Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 29—44.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45.

Lades till handlingarna.

Punkterna 46—50.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

Punkterna 52—54.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.

Punkten 55, angående bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, föredrogs nu; och anförde därvid:

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! I förevarande punkt behandlas ett anslag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande. Sammanlutningen i fråga hade begärt ett anslag av 200,000 kronor, och departementschefen har föreslagit 100,000 kronor, vilket förslag jämväl av statsutskottet tillstyrkts. Ändamålet med detta anslag är givetvis behjärtansvärt, och det kan vara rimligt, att automobilskattemedel komma till användning för saken i fråga.

Jag har emellertid, herr talman, begärt ordet för att påtala det mindre lyckliga sätt, varpå ifrågavarande förening i ett visst hänseende använt statsanslaget. Det gäller en film, som föreningen låtit presentera som lämplig att användas vid trafikundervisningen i skolorna. Denna film har från sakkunnigt håll blivit utsatt för en nedgörande kritik och stämplats som alldeles oanvändbar för det uppgivna syftet. Filmen kallas »Sakta i backarna». För att ge kammaren en uppfattning om på vad sätt den betraktas av lärarkretsarna, skall jag tillåta mig återge en del av vad Svensk Lärartidning haft att säga om densamma. Tidningen skriver: »En förnyad bekantskap med detta senaste alster av svensk filminspelning understryker endast ytterligare förstahandsintrycket, att ifrågavarande film i den form den föreligger inte blott är olämplig för skolbruk — — — utan är i mångt och mycket rent ut sagt larvig, när den inte pendlar över till att verka förkonstlad eller uppstyldad. — Denna uppfattning torde också undantagslöst delas av dem, som beretts tillfälle att ta del av filmen i fråga, bl. a. den kommitté inom huvudstadens lärarkår, som fått i uppdrag att utarbeta förslag till kursplan för trafikundervisningen vid Stockholms folkskolor.

För folkskolans vidkommande bör man hövligt men bestämt betacka sig för en trafikfilm av denna art, och den karikerade, flirtande 'skolläraren', som i herr Nils Jakobssons gestaltning spelar hjälten i filmen, bör få stanna inom privatlivets mera skyddade gränsmarker.»

Stort bättre har det inte gått med en handledning för trafikundervisningen i skolorna, som sammanslutningen har utgivit. Även mot denna har det framkommit mycket stark kritik från deras sida, som skola använda densamma. Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande har som sagt utan tvivel ett behjärtansvärt syfte, men de här nämnda utslagen av ledningens aktivitet visa, synes det mig, att det brister i omdömet hos föreningens ledning. När stora belopp av statsmedel anslås till föreningen, bör man också ha rätt att fordra, att verksamheten hålles på ett högt plan. Jag rekommenderar herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet att hålla ett vakande öga på densamma, och det kanske inte heller kunde skada, om statsrevisorerna gjorde det. Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr **Hallén**: Eftersom herr Andersson i Rasjön påpekade det angelägna i att statsrevisorerna också hjälpa till att hålla ett vakande öga på denna sida

Ang. bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande. (Forts.)

av nationalföreningens verksamhet, kan jag glädja herr Andersson med att det vakande ögat varit i funktion redan sistlidna höst. Jag vet inte, om den siste talaren har sett den påtalade trafikfilmen. Vi ha emellertid i statsrevisionen tagit ordentlig del av densamma och låtit den »köras» för oss. Jag skall gärna erkänna, att den inte tillhör de mera starka filmerna. Den har heller inte direkt någon förströelseuppgift, men jag tror nog, att den kritik, som från en del folkskolläraryhåll har framförts mot den, siktar en smula över målet. Jag skall inte återupprepa en del uttryck, som herr Andersson i Rasjön citerade, vilka emellertid vittna om en viss överkänslighet på en del håll. Man hade kunnat vänta, att förnämligare filmskådespelarkrafter kommit till användning. Man har emellertid icke kunnat disponera så mycket medel, att man kunnat få skådespelare i främsta linjen. Mot själva manuskriptet tror jag inte man kan rikta någon mera vägande anmärkning. Vi skola besinna, hur dyrbart det är att få till stånd sådana filmer, och att det belopp som använts för att åstadkomma denna film är relativt litet med hänsyn till filmens omfattning. Jag har bara med vad jag nu sagt velat framhålla, att vi observerat saken i statsrevisionen och diskuterat den men icke funnit anledning att göra någon erinran i denna fråga, som man önskat från visst håll.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i denna fråga verifiera — om det nu överhuvud taget behövs — de av herr Andersson i Rasjön lämnade uppgifterna. Den s. k. trafiksäkerhetsfilm, som han opponerat sig emot, kan endast karakteriseras med begreppet »larvig», och dess betydelse i trafikpropagandan förefaller skäligen problematisk. Man kan därför icke utan fog ifrågasätta, om det är en angelägenhet för statsverket att stödja en verksamhet av denna beskaffenhet.

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! Jag förmodar, att herr Hallén och statsrevisorerna i övrigt fått se filmen, sedan den blivit klippt i anledning av den kritik, som framkommit mot densamma. Eljest skulle herr Hallén inte kunnat utfärda det betyg, som han givit filmen i fråga.

Herr **Törnkvist**: Jag tror, att den kritik, som framförts mot ifrågavarande film, är ganska ensidig, herr talman! I ett annat sammanhang har även jag haft tillfälle att taga del av den. Det skulle visserligen inte falla mig in att höja den till skyarna eller på annat sätt göra mig till språkrör för den. Men en allmän kritik skall givetvis inte föras fram med fullt bortseende från de otvetydigt goda delarna av filmen. Jag vill bara säga det med anledning av herr Hagbergs enligt min mening något väl kraftiga uttryck »larvig». Vilken del är larvig? Hela filmen är absolut inte larvig — det tror jag herr Hagberg skulle medge, om han och jag skulle gå och se filmen tillsammans. Det är emellertid klart, att jag så till vida kan instämma i kritiken, att när man gör upp en film för här ifrågavarande syfte, bör man se till, att alla vederbörande, som ha förstånd, så långt som möjligt sakna anledning att kritisera vad som skapas. Men jag varnar för min del mot att alltför ensidigt instämma i det kritiska bedömandet av denna film, som jag för min del — jag höll på att säga — å ämbetets vägnar tillsammans med herr Hallén har sett.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 56—58.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. extra
utgifter.

Vid härefter skedd föredragning av *punkten 59*, angående extra utgifter, begärdes ordet av

Herr **Råstock**, som anförde: Herr talman! Jag har begärt ordet av en ganska ovanlig anledning. Saken är den, att det har fallit i mina händer ett referat av ett tal som en kamrat här i riksdagen har hållit. Det jag nu kommer att läsa upp är hämtat ur Sydsvenska Dagbladet. Först är det en mellanrubrik »Ett statsutskott i menlöshetens tillstånd» och sedan talas det om hur galet man skött arbetslöshetspolitiken från regeringsmaktens och riksdagens sida. Därefter kommer det, som jag skulle vilja citera, nämligen följande: »Vad som gör Kungl. Maj:ts bristande beredning dubbelt betänklig är att det tidigare fruktade statsutskottet fullständigt nedsjunkit i menlöshetens tillstånd. Statsutskottets majoritet gör sig ofta ej ens besvär att inhämta nödiga upplysningar och meddela riksdagen dessa utan lägger snällt sina händer i regeringens för att sedan förtroendefullt slumra in.» Jag ber att få inlägga den bestämdaste gensaga mot vad som här har yttrats i detta tal av en kamrat i riksdagen. Jag har begärt ordet, emedan jag hade den uppfattningen, att han möjligen skulle kunna ha behov av att taga tillbaka det han där säger. Att vi i utskottet inte ens besvara oss med att inhämta nödiga upplysningar, är inte med sanningen överensstämmande. Om det finns någon i en avdelning, som vill ha ytterligare upplysning än som kan hämtas av proposition eller andra tillgängliga handlingar, får han det. Det veta alla, som deltagit i statsutskottets arbete. Jag hoppas, att det skall vara sista gången man blir beskyldd för att inte ordentligt taga reda på de ting, som man har till handläggning.

Härefter yttrade

Herr **Törnkvist**: Herr talman! Jag skall bara för min del be att få till fullo instämma i vad statsutskottets ordförande har sagt. Jag kan emellertid som gammal riksdagsman inte underlåta att säga, att det är ganska märkligt, att en så, även om han har nått partiledarställning, relativt ny riksdagsman behagar begagna sådana uttryck, som han har använt rörande riksdagskamrater i arbete.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 60.

Lades till handlingarna.

§ 16.

Föredrogs, punktvis, statsutskottets utlåtande, nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönetursberäkning för arbetsläraren Sigrid Maria Svenonius och tekniska biträdet Hanna Maria Gräns.

Kammaren biföll vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 17.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken jämte en motion.

I en den 17 februari 1939 dagtecknad proposition, nr 124, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till aktieteckning

Ang. aktie-
teckning i
Aktiebolaget
Jordbrukar-
banken m. m.

Ang. aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken m. m. (Forts.)
i Aktiebolaget Jordbrukarbanken å kapitalbudgeten under rubrik Fonden för statens aktier för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 4,976,100 kronor.

I en inom första kammaren av herr *K. Wistrand m. fl.* väckt motion, nr 236, hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition om aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken måtte uttala sig för, att till underlättande av finansieringen av en sådan aktieteckning en snar avveckling av riksgäldskontorets intressen i Aktiebolaget Göteborgs Handelsbank måtte komma till stånd.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen, med bifall till förevarande proposition, måtte till Aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken såsom kapitalinvestering i fonden för statens aktier för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 4,976,100 kronor;

b) att motionen I: 236 ej måtte av riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

1) av herrar *J. B. Johansson, André, Nisser, Persson* i Falla, *Olsson* i Staxäng och *Bergvall*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

a) (= utskottet);

b) att motionen I: 236 måtte vinna riksdagens bifall.

2) av herr *Andersson* i Fältenborg.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Bergvall**: Herr talman! Angående den proposition som behandlas i förevarande utlåtande av statsutskottet, föreligger det inom utskottet ingen meningsskiljaktighet. De reservanter, som finnas mot utskottets utlåtande, tillstyrka alltså liksom utskottsmajoriteten den nya aktieteckningen i Jordbrukarbanken på ungefär fem miljoner kronor. Emellertid föreligger en i avslutning till propositionen väckt motion om avveckling av statens intressen i Göteborgs Handelsbank. Det skall villigt erkännas, att man kan göra gällande — som också skett i en av de vid utlåtandet fogade reservationerna — att motionen kanhända har ett rätt litet sammanhang med den föreliggande propositionen. Motionen har emellertid framkommit och har på vederbörligt sätt remitterats. Under sådana omständigheter har det ju befunnits vara ofrånkomligt att taga ställning till motionen. Jag har också för min del betraktat motionen närmast som innebärande ett understrykande av den ståndpunkt riksdagen åtminstone vid två tidigare tillfällen intagit, när den bemyndigat kreditkassan, som då förvaltade aktierna i Göteborgs Handelsbank, att så snart skäligt pris kunde ernås försälja dessa aktier. Dessa bemyndiganden lämnades dels år 1930 och dels år 1932. Det senare bemyndigandet gavs i något uppjukad form, i det man tog bort vissa tidigare ställda fordringar på lägsta pris. Går man till 1932 års debatt, finner man, att mot det då föreslagna bemyndigandet fanns blott en enda reservant inom statsutskottet, och den reservantens betänkligheter voro av referatet av debatten att döma närmast föranledda av rädsla för att man i det dåvarande läget skulle vara nödsakad att sälja statens aktier i Göteborgs Handelsbank till för lågt pris. Utskottets dåvarande vice ordförande, som för övrigt är samma person som utskottets nuvarande ärade ordförande, försvarade i debatten utskottets ståndpunkt och tillstyrkte det begärda bemyndigandet samt förklarade sig förvissad om att man inte skulle komma att rusa i väg på ett sådan sätt, att staten tillskynda-

Ang. aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken m. m. (Forts.)
des några onödiga förluster. Om man tar hänsyn till det utgångsläge riksdagen då hade för sitt ståndpunktstagande och jämför det med den nuvarande situationen, skall man otvivelaktigt kunna konstatera, att om riksdagens då fattade beslut icke blott innebar ett rent formellt bemyndigande utan även var ett uttryck för riksdagens uppfattning, att aktierna borde realiseras, då har man underlåtit att fullfölja den ståndpunkt, som riksdagen intog. Ty just nu föreligger med hänsyn till bankens ställning och det allmänna ekonomiska läget otvivelaktigt förutsättningarna för att aktierna skulle kunna säljas utan att statsverkets ekonomiska intressen på något sätt bli lidande. Reserverna ha under sådana omständigheter ansett, att motionen borde bifallas och därmed syftemålet med de en gång lämnade bemyndigandena ytterligare understrykas.

Jag har i detta sammanhang icke någon anledning att ingå i någon principdebatt i frågan om staten skall driva bankrörelse eller inte. Men jag vill erinra om att denna bank kommit i statens ägo icke på grund av några planmässiga övertaganden om det önskvärda av en utveckling i den ena eller andra riktningen, utan på grund av att staten med anledning av en uppkommen ekonomisk krissituation måst träda hjälpende emellan. Det förefaller mig också, om man nu skall se frågan ur principiell synpunkt, som om denna banks typ icke är sådan, att den skulle kunna främja de intressen, som anhängarna av statlig affärsbankverksamhet anse, att dylik verksamhet bör främja. I varje fall förefaller det obegripligt, att man skall ha två statsägda banker, Jordbrukarbanken och Göteborgs Handelsbank. Jordbrukarbanken är ju speciellt avsedd att främja jordbrukets intressen, och för dess tillvaro kan det ju finnas motiv, som jag i detta sammanhang inte behöver gå in på, men Göteborgs Handelsbank har ju närmast karaktären av en lokalbank. Då det nu finns förutsättningar för att staten skall kunna avyttra den på ekonomiskt fördelaktiga villkor, ha vi ansett, att en försäljning också borde äga rum.

Med hänvisning till det sagda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr J. B. Johansson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrarna *Olsson* i Staxäng och *Aqvist*.

Herr Lundberg: Herr talman! Man kan naturligtvis diskutera lämpligheten av att i detta sammanhang ta upp frågan om försäljning av aktierna i Göteborgs Handelsbank. Det ligger emellertid nära till hands att så sker, och det har nu också skett. Ser man frågan ur allmän affärssynpunkt, bör man väl använda första lämpliga tillfälle att avveckla detta engagement. På grund av kända förhållanden har det ju icke varit möjligt att tidigare realisera detta aktieinnehav på sådana villkor, att staten fått igen sitt utlägg. Men det är tydligt, att konjunkturförhållandena nu äro så gynnsamma, att det finns möjlighet att försälja aktierna åtminstone till sådant pris, att staten icke gör någon förlust. Jag vill framhålla, att det ingalunda är säkert, att konjunkturutvecklingen går i den riktningen, att detta kan ske i framtiden, och man bör därför ur ren affärssynpunkt ta under allvarligt övertagande, om inte tidpunkten nu är lämplig för en försäljning. Jag vill därför på det varmaste tillstyrka den reservation, som har avgivits av herr J. B. Johansson m. fl.

Herr Råstock: Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten med många minuter.

När man här vill göra gällande, att det är ett särskilt gynnsamt tillfälle att sälja bort värdepapper, som börja ge en smula ränta, är det inte så lätt för mig att följa med i galoppen. Jag kan förstå, att man vill göra sig av med dåliga

Ang. aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken m. m. (Forts.)
placeringar, som inte ge någon avkastning. Men att man skall ha så bråttom att avveckla placeringarna, när de börja ge tre eller fyra procent eller vad det kan vara, kan jag inte riktigt förstå, det får herrarna förlåta mig. Det kan väl aldrig vara så, att herrarna mena, att så fort en bank av något slag kommer i trångmål och behöver statens stöd, skall staten ge detta stöd, medan staten skall draga sig tillbaka, så fort det visar sig, att företaget är så pass sunt, att det kan reda sig självt.

Staten äger ju inte denna bank, men staten har så stort aktieinnehav i företaget, att det i närvarande stund torde representera ett belopp av omkring 10 miljoner kronor. Visserligen ha vi i statsutskottet enligt mångas utsago ett alltför obegränsat förtroende för Kungl. Maj:t. Men det är så med den svenska riksdagen, att den bland andra egenheter även har den, att den gärna vill vara med själv och se på stora affärer. Åtminstone äro vi sådana, som varit i statsutskottet några år. Det är ju möjligt, att nykomlingarna inte ha samma behov av att följa de stora affärerna. Vi ha emellertid ansett, att redan affärens omfattning gör, att frågan om försäljning av aktierna, om den kommer upp, bör underställas riksdagen.

Herr Bergvall antydde nyss, att det hade varit bättre, om man begärt en utredning om inrättande av en verklig statsbank. Det förvånar mig, att herr Bergvall inte gav uttryck åt den meningen, då frågan behandlades på fjärde avdelningen i statsutskottet. Herr Bergvall hade ju tillfälle att vara med där och påverka utvecklingen i ganska hög grad. Det hade varit mycket kärtkommet att få skärpa utskottsmajoritetens uttalande på så sätt, att vi sagt, med utgångspunkt från motionen: utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t inte försummar att verkställa en verkligt genomgående och allsidig utredning om behovet och möjligheten av inrättandet av en statsbank. Men jag trodde det var bättre att vara hygglig — det brukar ju de flesta statsutskottsgubbarna vara, även om kanske jag inte får räkna mig dit. Motionärernas tilltag att hänga på propositionen en motion, som inte alls har med saken att göra, är egentligen inte värt någon större misskundsamhet och någon snäll behandling. Vi ha dock som sagt varit hyggliga ändå.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergvall, som nu för kort genmäle erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Det är tre saker jag har att säga i min replik till herr Råstock, och jag skall försöka hinna med dem på de två minuter, som stå till mitt förfogande.

För det första har jag inte i mitt anförande antytt, att jag önskade någon utredning av frågan om inrättande av en statens affärsbank. Jag sade, att jag tyckte det var egendomligt, att staten skulle äga både Jordbrukarbanken och Göteborgs Handelsbank, och antydde, att man åtminstone borde överväga möjligheten av att slå ihop dem.

För det andra påpekade herr Råstock en egenhet hos den svenska riksdagen, nämligen att den gärna ville titta på stora affärer och inte lämna regeringen alltför vidsträckta bemyndiganden. Jag vill då erinra kammaren om det bemyndigande, som riksdagen år 1932 med herr Råstock som ende försvarare här i kammaren lämnade den då sittande regeringen. Antingen var herr Råstock då nykomling och delade nykomlingarnas vanliga benägenhet att hysa förtroende för regeringen, eller också hade herr Råstock större förtroende för den då sittande regeringen än vad herr Råstock har för den nu sittande.

För det tredje vill jag säga till herr Råstock, att den argumentering, som han förde i början av sitt anförande, med nödvändighet måste leda till den konsekvensen, att så fort staten genom hjälpverksamhet eller på annat sätt kommit i besittning av något värdeföremål, går det överhuvud taget aldrig att

Ang. aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken m. m. (Forts.)
realisera detta. Den konsekvensen kanske stämmer med herr Råstocks principiella uppfattning, men den stämmer i varje fall inte med min.

Vidare anförde

Herr **Lundberg**: Herr talman! Det förefaller som om statsutskottets värderade ordförande menade, att här rent av funnes ett spekulationsintresse från statens sida. Det är ju alltid så, när man innehar värdepapper — det må vara aktier eller andra värdepapper — att man själv får bedöma, när man skall sälja dem. Men här är det ju inte fråga om att staten skall göra någon slags spekulationsvinst. Jag har fattat saken så, att inköpet av aktierna skett i stödande syfte, och så snart det finnes möjlighet att realisera dessa aktier, ligger det också i statens intresse att göra det. Men är det spekulationsintressen herr Råstock gör sig till talesman för, blir jag ytterst betänksam.

Herr **Råstock** erhöll nu ordet för kort genmäle och anförde: Ja, herr talman, jag tycker det lyser ganska tydligt igenom, att den som företräder spekulationsintressena är den siste ärade talaren.

Härefter yttrade:

Herr **Kilbom**: Herr talman! Egentligen skulle man kunna sätta punkt i protokollet efter herr Råstocks sista replik. Men då jag förut deltagit i behandlingen av dessa frågor i riksdagen, och, såvitt jag kan erinra mig, så när som vid ett tillfälle alltid gått emot att staten skulle utan säkra garantier engagera sig i sådana här företag, skall jag be att få förlänga debatten med några minuter.

Jag förstår verkligen inte, att man i dag så ivrigt går in för att staten skall försälja sitt aktieinnehav i Göteborgs Handelsbank. Det var ju dock så, att herrarna inte gjorde några invändningar, åtminstone inte så att det märktes, då staten engagerade sig i dessa bankföretag. Nu har genom statens ingripande genomförts en storstilad sanering av Göteborgs Handelsbanks affärer, åtminstone såvitt man kan se av ledningens göranden och låtanden under de senaste åren. Man har avvecklat bankens engagemang i en hel del betungande företag, som privata intressen bundit banken vid, och man har fått upp banken på en sådan nivå, att den verkligen börjar bli ett företag, som ur alla synpunkter är av värde, inte minst för de privata företagare, som ha sina försänkningar i banken. Nu, sedan företaget med statens hjälp blivit ekonomiskt sanerat och sedan man satt folk i ledningen för företaget, som verkligen kunnat sanera det, kommer man plötsligt och yrkar på att banken skall säljas. Det är icke min mening att på något sätt förolämpa någon, men jag måste dock säga, att nog luktar ett dylikt uppträdande bra mycket av större hänsynstagande till privata intressen än till statens. Jag kan icke värja mig för den uppfattningen. Fördenskull måste jag säga, att jag tror nog det är klokt att följa statsutskottets förslag. Jag tror, att det till och med kan vara mycket nyttigt, att denna debatt nu har förevarit och att man efter densamma beslutar i enlighet med utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Jonsson* i Eskilstuna.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Jag har i huvudfrågan samma uppfattning som herr Bergvall och herr Lundberg och hade kunnat nöja mig med att instämma med dem, men det var ett yttrande av statsutskottets ordförande, som kom mig att begära ordet. Jag fick ytterligare anledning att yttra några ord, när jag hörde herr Kilboms anförande. Det förefaller mig

Ang. aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken m. m. (Forts.)
nämligen, som om frågan från statsutskottets ordförandes sida lades upp kanske något ensidigt och från herr Kilboms sida något agitatoriskt. Det är alldeles oriktigt att framställa saken på det viset, att det här skulle gälla en motsättning mellan å ena sidan ett statsintresse och å andra sidan ett privat intresse, vilket senare här t. o. m. betecknats såsom spekulativt. Förhållandet är ingalunda så, och det har icke heller tidigare uppfattats så, när riksdagen har behandlat denna fråga. Jag erinrar om de uttalanden, som gjordes så sent som för några år sedan här i riksdagen utan att det förekom någon meningsmotsättning, varvid man allmänt hade den uppfattningen, att denna bank skulle avyttras, när förhållandena blevo gynnsamma för en försäljning. Man har icke tidigare tänkt sig, att banken skulle förvandlas till ett statsföretag, att den under alla omständigheter skulle vara kvar i statens hand.

Den fråga, som vi i detta sammanhang skola skjuta i förgrunden, är väl den, hur denna bank skall på bästa sätt tjäna de intressen, för vilka den har tillkommit. Att banken under dessa övergångsår, då den varit i statens hand, tjänat sitt syfte, skall icke bestridas. Jag skall villigt ansluta mig till det erkännande, som herr Kilbom gav åt det utförda saneringsarbetet, och kan gå ett steg längre genom att nämna den person, som knutit sitt namn till detta saneringsarbete på ett sådant sätt, att det förtjänar att anföras till kammarens protokoll. Det är det numera avlidne förre statsrådet Svensson. Men detta är en sak; en annan sak är frågan, hur det skall bli i framtiden. Är det ett så renodlat samhällsintresse, att företaget är en statsbank? Är det å andra sidan så förkastligt och ett så renodlat och skadligt privatintresse, att banken överflyttas på enskilda händer? På den senare frågan kan ingen, som verkligen försöker tränga denna fråga in på livet, svara ja. Det förhåller sig ju så, att det enskilda intresse, som icke spekulerat på men under vissa förutsättningar förklarar sig villigt att övertaga banken, består av lokala krafter nere i Göteborg. Det är personer, som ha särskilt intresse för att få denna *lokal*bank förankrad till Göteborg. Dessa lokala intressen kunna icke betraktas såsom spekulativa intressen. De äro fullkomligt lika legitima som det statsintresse, som herrarna här göra sig till tolk för. Låt oss alltså ge saken de proportioner, som den förtjänar, och låt oss icke göra detta till en fråga om statlig drift kontra enskild drift utan låt oss se saken ur synpunkten av vad som är mest gagneligt för det allmänna och för staten.

Statsutskottets ärade ordförande säger, att nu, när banken går bra, vill man, att vi skola göra oss av med den. Det är en synpunkt, som hittills varit alldeles främmande för statsmakterna. Det innebär i viss mån en spekulation, som statsutskottets ordförande vill, att staten skall ge sig in på. Hur länge kunna vi veta, att konjunkturerna skola vara lika gynnsamma för denna bank och för andra banker, som de äro för ögonblicket? Här erbjudes nu ett tillfälle att avyttra banken till pålitliga lokala krafter i Göteborg, vilka alldeles säkert också kunna sköta banken till dess kunders förmån på samma sätt som hittills — och då skulle staten säga nej! Om man bara hade klart för sig, att staten skulle kunna sälja i rätta ögonblicket, nämligen då man kan få ut det mesta möjliga, skulle jag kunna vara med om ett sådant arrangemang, men vilka garantier finns det för detta? Jag tror, att det är klokast, om staten handlar så, som riksdagen tidigare förutsatt att man skulle handla, d. v. s. begagnar ett gynnsamt tillfälle att avyttra statens engagemang i denna bank, varvid man naturligtvis skall se till att banken kommer i sådana händer, att de intressen verkligen bli tillgodosedda, som banken skall tjäna.

Ang. aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken m. m. (Forts.)

Herr **Flyg**: Herr talman! Jag vill i denna debatt anföra några andra synpunkter än de, vilka hittills ha framkommit. Under sistlidna valrörelse gästades Sverige av en mycket utmärkt engelsk nationalekonom, som kommit hit för att studera det svenska bankväsendet. När han lämnade Sverige var han föremål för en intervju i tidningen Social-Demokraten, och han sade då bland annat, att det mest säregna företag, som han här haft tillfälle att studera, var Sveriges riksbank. Enligt Social-Demokratens intervju frågade mannen direkt, varför man icke hade gjort denna bank till en statens affärsbank. Nu är det ju möjligt, att Sveriges riksbank har sådana traditioner, att det är otänkbart att tänka sig, att den skulle förvandlas från sin nuvarande museiform till att bli ett bankinstitut med affärsbanks karaktär, men utan tvivel pekade denne engelske nationalekonom på en synnerligen aktuell angelägenhet för Sverige, nämligen behovet av en statlig affärsbank.

Såsom kammarens ledamöter erinra sig, var en av de mest uppmärksammade parollerna i den valrörelse, som jag nyss hänvisade till, kamp mot storfinanssen, utvecklad icke av det största regeringspartiet utan av det andra, mindre regeringspartiet, nämligen bondeförbundet. Kring denna paroll stod ju en synnerligen hård strid, och den tilldrog sig mycket stor uppmärksamhet. Vad vore emellertid en naturligare form för kamp mot storfinanssen än att statsmakten, vilken ju för närvarande utövas just av det stora socialdemokratiska partiet och av bondeförbundet, sökte få till stånd just ett sådant institut, med vilket man kunde bryta det monopol, som obestriddligen utövas av de stora bankerna? Ett sådant institut skulle också kunna vända sig till jordbruksfolket, vilket, såsom ganska ofta framhålles från bondeförbundshåll, lider under storbankernas grepp, och kunna vända sig till alla små företagare och andra, som äro i behov av kredit. På detta sätt skulle man kunna ge dem kreditmöjligheter genom ett statligt institut och befria dem ur det grepp, som storbankerna för närvarande ha om vederbörande.

Jag vet ju icke, om man i närvarande stund med detta extra tillskott till Jordbrukarbanken avser att taga ett steg i sådan riktning, d. v. s. stärka vederbörande banks ställning för att ge den större möjligheter just i de avseenden, som jag här har pekat på, men nog förefaller det mig, som om den aktuella frågan i dag icke är att avveckla statens äganderätt i ett annat bankföretag, utan att den aktuella frågan är att undersöka förutsättningarna för en samverkan mellan dessa två, av staten kontrollerade och delvis eller kanske helt ägda banker och för en samorganisation mellan dem, som medför, att man förvandlar den nuvarande s. k. lokalbanken Göteborgs Handelsbank till en del av en statlig affärsbank, med vilken man kan ge levande verklighet åt sin gamla valparoll från år 1938, för övrigt gammal sedan 1932.

Jag vet, att denna fråga senare under riksdagen förmodligen kommer upp till behandling till följd av en motion, väckt av en man inom bondeförbundets led, visserligen en kättare men dock en representant för bondeförbundets riksdagsgrupp, och jag skall därför icke nu gå närmare in på det problem, som jag här har berört. Den riktiga synpunkten på dagens fråga synes mig emellertid vara, icke avveckling av de engagemang, som existera, utan fastmera ett efterlysande, varför intet mera har åtgjorts för att skapa det statliga bankinstitut med affärskaraktär, som sannernligen är av behovet påkallat och som skulle innebära kanske den första och kraftigaste åtgärd, som man borde företaga, om man verkligen vill i gärning föra kamp mot storfinanssen och icke blott ha detta som en paroll att vifta med under valrörelserna.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Jag finner till min förvåning att herr Flyg och jag befinna oss på ungefär samma tankebanor.

Ang. aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken m. m. (Forts.)

Ett skäl för mig att icke vilja vara med om att rekommendera, att statens aktier i Göteborgs Handelsbank skola kastas ut på marknaden, finns icke angivet i trycket från statsutskottets sida men kan kanske få anföras här. Det är en öppen fråga, huruvida det icke kunde vara ändamålsenligt att slå tillsammans Göteborgs Handelsbank med Jordbrukarbanken. Huruvida detta är möjligt skall jag lämna därhän. Det kan icke med säkerhet sägas nu, men det är i varje fall en fråga, som bör undersökas. Om staten emellertid skulle avhända sig sin del i Göteborgs Handelsbank och därmed icke längre ha något att säga till om i fråga om detta bankinstitut, är en sådan fusion, som kanske kan vara ändamålsenlig, utesluten. Det är enligt min mening därför bäst att följa den väg, som statsutskottet rekommenderar.

Herr Närlinge: Herr talman! Då jag vid behandlingen av detta ärende ställt mig på statsutskottets ståndpunkt, har jag gjort det av det skälet, att jag anser detta aktieinnehav vara av så stort värde och representera så mycket pengar, att riksdagen icke bör avhända sig rätten att titta på saken, därest det en gång skulle bli fråga om försäljning av aktierna.

De funderingar, som här ha framförts av herr Flyg och nu senast understrukits av herr Jonsson i Eskilstuna angående fördelarna för vårt näringsliv att slå tillsamman Göteborgs Handelsbank med Jordbrukarbanken — kanske icke minst för jordbruket — till en statlig affärsbank, kunna givetvis diskuteras och tagas upp till allvarlig prövning. Ingen av oss, icke ens reservanterna, har tänkt sig, att man nu skulle avyttra Jordbrukarbanken, sedan den under så lång tid varit i statens ägo, varför vi också varit fullständigt eniga inom utskottet om att tillstyrka det ytterligare belopp, som av Kungl. Maj:t begärts för att utvidga denna banks rörelse. Reservanterna ha däremot ansett, att regeringen borde fortast möjligt avhända sig aktierna i Göteborgs Handelsbank, vilkas värde — såsom förut påpekats — torde belöpa sig till cirka 10 miljoner kronor. När det gäller så stora belopp, anser jag att riksdagen bör höras.

Då jag sympatiserar med den tanken, som här framförts om att Aktiebolaget Göteborgs Handelsbank skulle kunna sammanslås med Aktiebolaget Jordbrukarbanken, anser jag, att frågan därom bör utredas. När jag har den uppfattningen, anser jag det vara dubbel anledning att följa utskottets hemställan, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Wallén: Herr talman! Jag är mycket förvånad över att man även här kan komma fram med förslag om att främtaga staten en bank, som staten äger. Jag vill emellertid i detta sammanhang säga, att för jordbruksbefolkningen, som väl även skall använda i viss omfattning den bank, varom det nu är fråga, ligger det så till att man på sista tiden beträffande jordbrukskassorna gjort vissa inskränkningar beträffande deras verksamhet. Det är kanske icke för alla herrarna bekant, att bankinspektionen till och med givit order om att vissa centralkassor icke gärna få utlämna lån mot primärkredit, d. v. s. icke taga botteninteckningar såsom säkerhet utan allenast hålla sig till sekundärlånen. Vad anledningen härtill varit, vet jag icke, men man kan ju mistänka, att det — såsom i detta fall — finns ett storfinansiellt intresse bakom. När man dessutom vet, att bankernas antal på några få årtionden gått ned från 82 till 28, kan man också befara, att även denna bank, en gång i privat ägo, inom kort kommer att uppslukas av de fyra storbankerna eller deras dotterbolag. Det skulle därför enligt mitt sätt att se vara ganska egendomligt, om den svenska riksdagen skulle ge ett finger åt denna tendens.

Ang. aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken m. m. (Forts.)

Jag erinrar liksom herr Flyg om valrörelsen år 1938, då i radiodebatterna somliga partier icke visste, var storfinansen var, och andra partier icke hade sitt finger med där. När det gäller att handla i Sveriges riksdag, förefaller det mig, som om man ganska väl kände till storfinansen och kanske även hade vissa intressen kring guldkalven. För egen del ber jag, herr talman — bankfrågan kommer väl snart upp här i riksdagen och då få vi behandla hithörande frågor ytterligare — blott att få poängtera, att ord och handling böra följas åt, även då det gäller partigrupper och radiodiskussioner, och att man i svenska riksdagen bör handla därefter.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herrar J. B. Johansson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 18.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av den Tidaholms järnvägsaktiebolag tillhöriga Tidaholms järnväg;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av den Mjölby—Hästholmens nya järnvägsaktiebolag tillhöriga järnvägen Mjölby—Hästholmen;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av den Lysekils järnvägsaktiebolag tillhöriga Lysekils järnväg;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av lantförsvarets och sjöförsvarets expensanslag;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av Svea artilleriregementes och Stockholms tygstations förläggningar å Järvafältet;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förvaltningskostnader för handelsflottans pensionsanstalt;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss del av den kronan tillhöriga, av lotsverket disponerade Laboratoriehölen vid Kalmar; och

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till byggnad m. m. för ett tekniskt laboratorium.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 19.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 91, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder till försvarsväsendets demokratisering.

Uti två likalydande motioner, väckta i ämnet, den ena inom första kammaren av herr *S. Linderot* (nr 65) och den andra inom andra kammaren av herr *Senander m. fl.* (nr 113), hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast måtte inkomma till riksdagen med förslag i enlighet med i motionerna närmare angivna synpunkter.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 65 och II: 113 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

*Ang. vissa
åtgärder till
försvars-
väsendets
demokrati-
sering.*

Ang. vissa åtgärder till försvarsväsendets demokratisering. (Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Senander: Herr talman! De senaste åren ha medfört en tydlig omsvängning bland de bredare folklagren beträffande deras inställning till försvarsväsendet, framför allt bland arbetarklassen. Den stora massan har övergått från sin förut intagna negativa inställning till en mera positiv sådan. Tyvärr måste jag emellertid konstatera, att statsmakterna icke på det sätt, som skulle varit behöfligt, observerat och tillräckligt tillgodogjort sig denna omsvängning i uppfattningen beträffande försvarsväsendet. Vi ha vid flera tillfällen här i riksdagen påtalat den, såsom vi uttrycka det, sorglöshet, som i det avseendet härskar bland dem, som bestämma i samhället, och vi ha även påpekat, att man icke vidtagit åtgärder för att på ett bättre sätt än hittills utnyttja denna förändrade uppfattning beträffande rikets försvar, som kommit till synes hos stora massan av vårt folk.

Den motion, som vi nu ha att behandla, går just ut på att bereda möjlighet för folkets stora flertal att deltaga i den frivilliga skytterörelsen och de frivilliga försvarsorganisationerna. Såsom förhållandena nu äro, kan man icke vinna någon större anslutning från den stora massan, trots att man, såsom jag förut sagt, kunnat hos den stora massan notera en helt annan inställning till försvaret. Och varför har man icke kunnat påräkna någon större anslutning från de bredare folklagren? Enligt min mening är det två skäl, som åstadkommit denna ringa anslutning. Dels har något deltagande i den frivilliga skytterörelsen från de folklager, som ha det ekonomiskt ganska dåligt ställt, icke kunnat komma i fråga, därför att det är förenat med ganska dryga utgifter, och dels lever ännu den gamla misstron mot försvarsväsendet och försvarsorganisationerna kvar hos den stora massan av folket. Den bristande kännedomen om de frivilliga försvarsorganisationerna och de former, under vilka dessa arbeta, utgöra också i viss mån ett hinder för någon större anslutning från befolkningens sida. Vår motion tar nu sikte på att söka avlägsna dessa hinder för att få till stånd en verklig anslutning till den frivilliga skytterörelsen och de frivilliga försvarsorganisationerna. Vi mena, att om kostnaderna för deltagande i den frivilliga skytterörelsen avsevärt nedbringades eller, vilket vore ännu bättre, helt borteliminerades, och om man organiserade en brett lagd upplysningsverksamhet på statens bekostnad, skulle man kunna åstadkomma ett betydligt bättre resultat än som hittills skett.

Vi anse också, att vad som föreslås i vår motion skall utgöra ett ganska värdefullt bidrag till en mer än någonsin tidigare nu så behöflig demokratisering av försvarsväsendet. Jag förutsätter, att ingen i denna kammare vill bestrida det oerhörda värdet av att i tider, då fredens och frihetens intressen stå så på spel, skapa alla upptänkliga möjligheter för att utnyttja ett enat folks värnkraft, då påfrestningen en gång kommer. Icke heller vågar väl någon påstå, att vad vi åsyfta med vår motion skulle vara något orimligt och ogenomförbart. Tvärtom skulle det som föreslås kunna genomföras för ganska små kostnader. Inga vare sig tekniska eller organisatoriska skäl skola kunna hindra genomförandet av det, som vår motion syftar till. Det är då så mycket märkvärdigare, att utskottet avfärdar — jag tillåter mig det uttrycket — motionen på det sätt, som nu skett. I dessa tider, då stat efter stat utplånas från kartan av fräcka fascistangripare, och då hotet mot vårt eget land genom händelserna på det internationella området faktiskt rycker oss allt närmare för var dag som går, förklarar statsutskottet på några få rader, att det vid övervägande av den av motionärerna väckta frågan visserligen beaktat vad i motionerna anförts, men dock kommit till den uppfattningen, att utskottet icke ansett sig berättillstyrka riksdagen att vidtaga åtgärder i enlighet med motionärernas för-

Ang. vissa åtgärder till försvarsväsendets demokratisering. (Forts.)
 slag. Jag skulle vilja säga, att denna motivering är enkel, ja mer än så: alldeles förtvivlat enkel. Vi ha, såsom jag förut nämnde, vid upprepade tillfällen påtalat den sorglöshet, som existerar inför den fascistiska faran, och som i ganska avsevärd utsträckning präglar statsmakternas göranden och låtanden i den nuvarande allvarliga situationen, och vi ha också tillåtit oss varna för följderna av denna sorglöshet inför den fascistiska faran. Jag tror också, att vi kommunister i dag kunna påstå, att våra varningar varit befogade och att vårt bedömande av den utveckling, som påbörjats i och med att fascisterna öppet gingo till angrepp på andra stater, varit riktigt och bekräftats av den senare tidens händelser. Vi vilja icke, att på grund av underlåtenhet att vidtaga en hel del nödvändiga åtgärder vårt land skall utsättas för samma öde som vederfärits de land, som nu trampas av fascistiska knektars stövlar. Vi sträva efter att få till stånd en demokratisering av vårt försvarsväsende, så att försvarsmakten verkligen blir ett pålitligt medel i händerna på folket till försvar för freden och demokratin. Vår motion är med andra ord ett led i strävandena att åstadkomma en demokratisering av försvarsväsendet, och därför ha vi verkligen väntat oss en annan behandling av motionen än den, som bestått av utskottet. Vi tycka icke, att det är riktigt att på detta sätt behandla en så allvarlig fråga, där det gäller att utnyttja detta nya intresse hos folket för landets försvar på ett bättre sätt genom att vidtaga nödvändiga åtgärder för att genomföra en demokratisering av försvarsväsendet.

Med vad jag har sagt, herr talman, ber jag att få yrka bifall till vår motion.

Herr Ward: Herr talman! Jag tror knappast, att det är lämpligt att på grund av en enskild motion öppna en större debatt här i kammaren efter de riktlinjer, som där dragits upp. Jag gick därför endast upp för att konstatera, att statsutskottet skrivit ovanligt vänligt, kan man säga, om denna motion, men vi ha samtidigt måst säga oss, att motionen icke innehåller det material, som är nödvändigt för ett allsidigt bedömande av denna fråga. Det är säkert åtskilligt, som skall göras, men det måste grunda sig på en helt annan uppläggning än den, som föreligger i denna motion.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 20.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 92, i anledning av väckt motion om anslag till Flintrännans fördjupning och förseende med fasta fyrrar;

nr 93, i anledning av väckt motion om anslag till stödande av det internationella hjälparbetet i tider av världsöd och folkolycka;

nr 94, i anledning av väckta motioner om viss ändring i tilläggsbestämmelserna till allmänna resereglementet;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående trafikeringen av Falkenbergs järnväg;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående civiltekniska luftskyddsåtgärder vid statens kraftverksanläggningar;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning av ett reningsverk till huvudavloppsledningen mellan Järva och Lilla Värtan m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 21.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets memorial, nr 29, med överlämnande av redaktionskommitténs för utgivande av ett historiskt och statsvetenskapligt arbete om den svenska riksdagen slutberättelse över kommitténs verksamhet.

§ 22.

Föredrogs vart efter annat bankoutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av väckt motion angående underlättande för skogsägare av belåning av avverkade skogsprodukter och försäljningskontrakt avseende skogsprodukter; och

nr 31, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 23.

Föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om uppläggande av offentligt register över i riket befintliga stiftelser och donationer.

I en inom riksdagens andra kammaren väckt, till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 108, hade herr *Osberg* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t behagade anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om uppläggande av offentligt register över i riket befintliga stiftelser och donationer efter ungefär samma grunder, som kommit i tillämpning vid uppläggandet av »Stiftelser år 1910» (Sveriges officiella statistik).

Ang. uppläggande av offentligt register över i riket befintliga stiftelser och donationer.

Utskottet hemställde, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om uppläggande av offentligt register över i riket befintliga stiftelser och donationer efter ungefär samma grunder som tillämpades vid uppläggandet av publikationen »Stiftelser år 1910».

Reservation hade avgivits av herrar *Nilsson* i Landskrona, *Andersson* i Mölndal och *Ericsson* i Kinna, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att motionen i andra kammaren nr 108 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr *Andersson* i Mölndal: Herr talman! Tillsammans med två av utskottets ledamöter har jag reserverat mig mot utskottets beslut att tillstyrka bifall till den av herr *Osberg* inlämnade motionen. I den väckta motionen hemställas om att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om uppläggandet av ett offentligt register över i riket befintliga stiftelser och donationer. Motionärens och utskottets mening synes vara, att allmänheten skulle ha behov av ett sådant register. Jag tror verkligen icke, att behovet av ett sådant register är så stort. Skulle ändå ett sådant behov föreligga, kommer detta att kunna tillfredsställas på annat sätt, då ett bokförlag redan nu förberett utgivandet av ett sådant register. Enligt 1929 års lag sker vid länsstyrelserna en registrering av vissa fonder och stiftelser. Genom denna registrering är det nu möjligt för allmänheten att få kännedom om dessa stiftelser och donationer.

I regel är det nog på det sättet, att de flesta stiftelser och donationer äro begränsade till ett visst område och knappast erbjuda något intresse utanför

Ang. uppläggande av offentligt register över i riket befintliga stiftelser och donationer. (Forts.)

detta område. Enligt vår mening synes allmänheten ha en mycket god känedom om dessa stiftelser och donationer, och det är väl vanligen så, att flera ansökningar om bidrag inkomma än medlen kunna räckta till för. Säkerligen ha också både utskottet och motionären överskattat värdet av ett register av detta slag. Jag tror åtminstone icke, att värdet av detta register är sådant, att det kan uppväga kostnaderna för uppläggandet av detsamma. Enligt statistiska centralbyråns beräkningar skulle kostnaderna för anskaffande och bearbetande av materialet komma att gå upp till cirka 30,000 kronor. Därtill kommer tryckningskostnaden. Man får alltså säkerligen räkna med att ett sådant register skulle komma att kosta omkring 50,000 kronor.

I anledning av vad jag anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr Wallén: Herr talman! Majoriteten av femte tillfälliga utskottet har för sin del tillstyrkt motionen i fråga, ehuru den alldeles givet även tänkt på kostnaderna. Men dessa uppgå, som en av reservanterna här framhållit, till endast 30,000 kronor jämte tryckningskostnader. Då det sammanlagda beloppet av stiftelse- och donationsmedel anses utgöra något över en miljard kronor, kan man med skäl fråga sig, om dessa kostnader i verkligheten ha någon betydelse i förhållande till det ändamål, som de skola tillgodose.

Jag tillåter mig att hänvisa till vad de hörda myndigheterna ha sagt. Här säger exempelvis statistiska centralbyrån: »Även för allmänheten kan, såsom i motionen framhålles, det vara av stort intresse att ha tillgång till tillförlitliga uppgifter i fråga om de ändamål, vilka stiftelsernas avkastning är ärnad att tillgodose.» I likhet med motionären anser centralbyrån vidare, att genom 1929 års lagstiftning om tillsyn över stiftelser någon lättnad beretts för insamlandet av uppgifter men att dessa inte äro fullständiga. Vidare säger överståthållarämbetet: »För överståthållarämbetet som tillsyningsmyndighet skulle givetvis en inventering av det totala beståndet av stiftelser vara av värde, då därigenom skulle vinnas ökade möjligheter att kontrollera, i vad mån de anmälningspliktiga stiftelserna verkligen fullgjort denna sin skyldighet. Såsom skattedirektören i avgivet yttrande framhållit, skulle det också för taxeringsmyndigheterna vara av stort gagn, om ett dylikt register komme till stånd.» Likaså säger länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som ej tillstyrkt motionen men vars yttrande dock är välvilligt, bland annat följande: »1929 års lag innebär allenast, att en kontroll anordnats över en viss grupp av stiftelser. Enligt 21 § i lagen skall hos länsstyrelsen föras förteckning över stiftelser, som anmälts enligt lagen. Övriga stiftelser upptagas icke i denna förteckning. — — — Av det anförda följer, att en stor del av de stiftelser, som medtagits i 1910 års stiftelsestatistik, icke bliva redovisade i länsstyrelsens förteckning.»

Jag anser alltså, att det av de inhämtade utlåtandena framgår, att det ur allmänhetens synpunkt kan ha ett stort värde, att man lägger upp ett sådant register som motionären föreslagit. Överståthållarämbetet har framhållit vikten av detta ur skattesynpunkt, och det är en synpunkt, som jag, herr talman, lägger mycket stor vikt vid.

Slutligen vill jag framhålla, att kostnaderna endast uppgå till 30,000 kronor jämte kostnader för tryckning av de 790 sidor, som statistiska centralbyrån beräknar att förteckningen skall upptaga. Denna kostnad synes mig ej böra avskräcka oss från att nu åter efter 30 år låta uppgöra en fullständig förteckning över stiftelser och donationer.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. uppläggande av offentligt register över i riket befintliga stiftelser och donationer. (Forts.)

Herr **Ekdahl**: Herr talman! Jag kan förstå, att reservanterna söka stöd för sin ståndpunkt genom att hänvisa till det projekt, som från privat håll föreligger att utgiva ett register av det slag, som utskottet förordar. För min del har jag inte haft kännedom om detta tilltänkta privata bokverk förrän i dag. Då jag blev uppmärksamgjord på saken, fann jag mig ha anledning att undersöka, om detta för mig hittills okända förhållande kunde föranleda mig att frångå den ståndpunkt jag intagit, då jag anslutit mig till utskottets majoritet. Jag har emellertid inte kunnat komma till någon annan uppfattning än den, jag företrätt i utskottet.

Jag kan inte finna det riktigt rimligt, att man åberopar en som privataffär utgiven handbok såsom ett slags motbud till ett officiellt register. Det måste bli väsentlig skillnad på ett privat och ett officiellt arbete. Jag har härvidlag införskaffat uppgifter från dem, som stå bakom den tilltänkta handboken. De framhålla, att det ännu inte alls är avgjort, att handboken skall utkomma; det hela är ännu så länge bara ett projekt. En tjänsteman i statistiska centralbyrån skulle stå för det sakliga innehållet. Han säger själv, att han inte anser, att en officiell statistik i enlighet med föreliggande motion skulle vara onödig, även om detta verk skulle utkomma. Det föreligger alltså argument från säkraste källa för att motionen — oberoende av den av reservanterna åberopade handbokens vara eller icke vara — bör bifallas.

Det från privat håll planerade verket kommer att ställa sig ganska dyrt. Det lär nog komma att betinga ett pris av bortåt 50 kronor, när det föreligger i färdigt skick. Det går säkerligen inte att förmå våra kommuner att anskaffa denna handbok. Om däremot en statistik av den art, som i motionen åsyftas, kommer till stånd, kommer den ju att gratis ställas till förfogande för de kommunala myndigheterna ute i landet.

Vidare förklara utgivarna till handboken, att de inte tänkt medtaga donationer till lägre belopp än 10,000 kronor, eventuellt 5,000 kronor. Jag har fått denna uppgift för en stund sedan ifrån utgivarhåll. Man har heller inte för avsikt att taga med alla de många släktdonationerna. Går man ned till 5,000-kronorsgränsen, skulle handboken komma att ta upp omkring 30 procent av i riket befintliga donationer, stannar man vid 10,000 kronor, blir det bara cirka 25 procent.

Jag har vidare gjort mig besvär att tala med statistiska centralbyrån, som i sitt utlåtande varmt tillstyrkt bifall till motionen. Jag ville höra efter, om man där ansett sig haft anledning att intaga en annan hållning, för den händelse man känt till den tilltänkta handboken, innan utlåtandet skrevs. Jag fick emellertid det beskedet, att byråns utlåtande, även om man känt till handboken, kommit att gå i den riktning, det går. Det huvudskäl, som byrån anfört, kvarstår, säger man, nämligen att det ur kontrollsynpunkt är mycket önskvärt, att ett officiellt register över donationer och stiftelser kommer till stånd.

Jag anser alltså, att det inte föreligger något som helst skäl för min del att frångå den hållning, som jag intagit i utskottet, och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag har begärt ordet i det föreliggande ärendet, därför att här framhållits från olika håll att det stora intresse, detta ärende har ur det allmännas synpunkt, gäller icke minst beskattningssynpunkten. Jag skulle vilja säga ett par ord i denna sak.

Det är alldeles självfallet, som utskottet här framhåller, och det kanske kan bäst bekräftas av de sittande skattekommittéerna, att det är praktiskt taget omöjligt att få en klar bild av vilka kapitalfonder och stiftelser ha till

Ang. uppläggande av offentligt register över i riket befintliga stiftelser och donationer. (Forts.)

sitt förfogande. Om det gäller en summa på 700 miljoner eller om det gäller en summa på en miljard eller 1,100 miljoner, som det också gissats på, kan ingen angiva ens något så när. För det ändamål, som det här är fråga om, nämligen att få en verkligt exakt bild av hur det står till, tror jag icke, att man kan hänvisa vare sig till länsstyrelsernas register eller till vad ett enskilt bokförlag kan åstadkomma. Men, herr talman, vad jag därjämte i detta sammanhang skulle vilja framhålla, det är, att för det ändamål, som motionären tydligen har avsett och på vilket man här ifrån olika håll har lagt vikten, bör det enligt min uppfattning vara tillräckligt.

Om man däremot i det allmännas intresse lägger den synpunkten på denna fråga, som bör läggas, d. v. s. beskattningssynpunkten, då räcker emellertid intet av de alternativ, som här föreslagits. Jag har emellertid svårt att tänka mig, att de nu sittande skattekommittéerna, vare sig de komma med förslag till en skärpt eller en mildrad beskattning av fonder eller stiftelser, kunna undgå att samtidigt därmed framlägga ett förslag till uppgiftsplikt för samtliga i riket befintliga fonder och stiftelser.

Då jag har den uppfattningen och då kommittéförslagen säkerligen snart ligga på riksdagens bord, förefaller det mig, som om den rimliga ståndpunkten vore att man väntade, tills riksdagen i ett sammanhang kan taga ställning till dels beskattningen och dels det lämpligaste sättet att åstadkomma en uppgiftsplikt, varigenom vi skulle få en verkligt exakt bild av hur man skulle kunna få fullständigt kartlagt detta område, där det nu brister så mycket. Genom införandet av en uppgiftsplikt utöver den kontroll, som nu finnes över fonder och stiftelser, skulle man kunna få fram dessa uppgifter för ett väsentligt billigare pris, än vi skulle få, om vi särskilt insamlade detta material och lät det bearbetas av statistiska centralbyrån. Jag hyser därtill den uppfattningen, att vi genom denna anordning med uppgiftsplikt skulle kunna få den ifrågavarande förteckningen väsentligt snabbare, än vad som bleve fallet, om vi fotade den på 1940 års uppgifter, som sedermera skulle särskilt bearbetas. Då skulle säkerligen förteckningen komma fram på ett senare stadium, än vad som skulle ske, om vi ginge den väg, som jag här utvecklat.

Det är dessa synpunkter, herr talman, som göra, att jag för min del ber att få ansluta mig till reservationen.

I detta anförande, varunder herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herr *Hagberg* i Malmö.

Herr **Ekdahl**, som nu för kort genmäle erhöi ordet, anförde: Herr talman! Jag ber att få säga, att man i statistiska centralbyrån förutsätter, att ett bifall till detta förslag kommer att medföra laglig uppgiftsplikt beträffande de fonder och donationer, som motionen avser.

Vidare yttrade:

Herr **Nilsson** i Landskrona: Herr talman! Såväl motionären som utskottet ha som huvudsakligt motiv för ett bifall till motionen framhållit, att man skulle tillfredsställa allmänheten, men ingen har under den diskussion, som förts i utskottet, kunnat påvisa, att allmänheten verkligen har så stort intresse av denna sak, att det kan vara av behovet påkallat att låta verkställa en utredning, som kostar 50 à 60,000 kronor. Det har därför blivit endast en önskan, att man skall bereda möjlighet för dem, som till äventyrs vilja ha dylika uppgifter, att också få dem. Om man överhuvud taget skall kunna tillfredsställa en sådan önskan, anse emellertid vi reservanter, att det måste

Ang. uppläggande av offentligt register över i riket befintliga stiftelser och donationer. (Forts.)

vara en rimlig proportion mellan denna önskan och de kostnader, som ett uppfyllande av denna önskan medför. Då kostnaderna, såsom framgår av verkställd utredning, komme att belöpa sig på omkring 50,000 kronor, ha vi ansett detta vara för dyrt. När därtill kommer, att ett bokförlag här i staden verkligen är i färd med att framställa ett bokverk avseende dessa fonder och stiftelser, som skulle vara lämpligt både för kommunalmän och kommunalstyrelser samt för andra rådgivande myndigheter och där det skulle lämnas biografier över samtliga de personer som donerat medel, så anse vi för vår del, att det är absolut onödigt att göra denna utgift.

Herr talman! Med utgångspunkt från vad jag här anfört hemställer jag om bifall till reservationen.

Herr **Osberg**: Herr talman! Jag hade inte trott, att det skulle resas något motstånd mot denna billiga begäran, att ett sådant register skulle uppläggas. Reservanterna trycka mest på sparsamhetssynpunkten och tala om de 50,000 kronor, som det skulle kosta. Nu anser jag för min del, att det ej behöves draga på långa vägar så stora kostnader som 50,000 kronor att inhämta dessa uppgifter och lägga upp ett register.

Herr Olsson i Gävle pläderade för nyttan av att få litet ordning och reda på detta område. Vi äro ju något så när allmänt intresserade av att veta den finansiella ställningen här i landet, och det antar jag, att även de ärade reservanterna äro. Vi få rapporter från både den ena och den andra statsinstitutionen om hur läget är. Men detta område, där det säkerligen rör sig om 1 $\frac{1}{4}$ miljard kronor, anse herrarna vara en fullkomlig bagatell. Här äro de 50,000 kronorna primus motor för er uppfattning. Det är många saker, som man här måste taga del av, om man skall få ett riktigt grepp om det hela. Det är ej första gången jag berör detta spörsmål här i kammaren, utan det har jag gjort många gånger tillförne. Jag har också fått vara med om att bringa upp cirka 14,000 kronor för att friköpa s. k. gymnasiehemman, tillhörande Hvitfeldtska stiftelsen, som nu är uppe i 3 miljoner kronor. Det skulle taga för lång tid, herr talman, att gå in på alla detaljer här i fråga om hur många av dessa fonder handhas och hur det mixtras med dem hit och dit.

Herr Olsson har framhållit skattesympunkten, och det är ju en sak att tänka på. Utskottets ordförande har vidare berört innehållet i de yttranden, som avgivits över motionerna. Om vi nu titta litet på själva sammanhanget, så skola vi finna, att man ej alls kan vinna, vad man vill, genom det bokverk, som ett bokförlag tänkt utgiva och som här förts på tal. Det skulle mera bli en förnämlig sak med uppgifter om allt möjligt samt med bilder av *pauvres-honteux*-byggnader och porträtt av donatorer m. m. Detta skulle man ej ha så stor nytta av. Det är för vittomfattande, för att menige man skulle kunna taga del därav. Här vill man rätt och slätt ha uppgifter om hur många donationer vi ha, till vilka belopp de uppgå, var de äro placerade och till vilka ändamål de gå.

År 1910 uppgick stiftelse- och donationsförmögenheten, såsom jag åberopat i motionen, till 329 miljoner kronor i runt tal. Av detta belopp kom på städerna Stockholm, Göteborg och Uppsala över 232 miljoner kronor. Det mesta har alltså gått till de stora centra, framför allt till Stockholm. De på detta område sakkunniga påstå, att Stockholm för närvarande har en stiftelse- och donationsförmögenhet, som uppgår till 900 miljoner kronor. Nu talar man om flykten från landsbygden, och det är ej att undra på att, när allt flyter in till centra, detta eggjar och lockar folk att följa efter pengarna dit.

Ang. uppläggande av offentligt register över i riket befinnliga stiftelser och donationer. (Forts.)

Det kan ju vara många, som, när de stå i beredskap att göra en större donation, vill ha reda på, vart pengarna i allmänhet gå och till vilka ändamål de gå. Då kunde man slå upp detta register och kanske därigenom komma på samma fina tanke som godsägare Prytz i Göteborg och grosshandlare Lindgren i Örebro, nämligen att donera till landsbygden. Vederbörande kanske kunde tänka som så, att Stockholm och Göteborg fått tillräckligt och att man därför skulle också till landsorten lämna några slantar. Dessa här nämnda två personer donerade över 10 miljoner kronor, Prytz till tre hushållningssällskap och Lindgren till Örebro län. Det är av stort värde, att man placerar pengar på ett sådant sätt, att dessa komma till bästa möjliga användning. Om herrar reservanter hade gjort sig möda att se efter i 1910 års statistik, så skulle de ha funnit, att det är många av dessa stora donerade belopp, som gå till rent av löjliga ändamål. Det är väl inte mer än rätt, att när dessa donationer tillkommit här i landet folk kan få taga del av hur det ligger till med dessa donationer, till vilket ändamål de gå o. s. v. Man kan knappast läsa en tidning utan att se, hur där står om storartade donationer på olika belopp ända upp till flera miljoner kronor. Där en person skall bestämma för all framtid, bör användningen gå till gagnande ändamål.

Det är så många knep med donationer. De förkovra sig själva genom att det stipuleras, att exempelvis 10 % av avkastningen årligen skall läggas till kapitalet. Vi behöva bara tänka på Nobelstiftelsen. När vi började tala om den här i riksdagen, uppgick den till 37 miljoner kronor, men nu är den uppe i över 44 miljoner kronor. Så har det gått med den ena donationen efter den andra. Dessa pengar skola emellertid placeras, och de skola i de flesta fall placeras med förmånsrätt, kan man säga. Därför har naturligtvis riksdagen den allra största anledning att få klarhet i hur det ligger till i avseende å dessa problem, hur förvaltningen av fonderna sker och till vilka ändamål de donerade medlen gå.

Efter de inlägg, som här gjorts både för och emot det föreliggande förslaget, kan jag icke tänka mig annat, än att kammaren skall vara beredd att gå med på en så enkel sak. När det i alla fall gäller en så stor summa som $1\frac{1}{4}$ miljard kronor, tycker jag, att de små summor, som herrarna här talat om, ej böra avskräcka. Här ha miljonerna rullat i dag enligt de beslut som fattats och ingen har sagt vare sig det ena eller det andra. Men då det gäller en så stor summa pengar, om vilka man vill ha klarhet, vart de gå och hur det hela ligger till, då säga herrar reservanter nej. Jag kan ej tänka mig, att kammarens ledamöter skola draga sig för att vara med om att lägga ut den summa det här är fråga om. Den kan bli till gagn i både det ena och det andra händendet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Andersson i Mölndal begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller sitt femte tillfälliga utskotts hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. uppläggande av offentligt register över i riket befintliga stiftelser och donationer. (Forts.)

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåntandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för nej-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Osberg, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 68 ja och 88 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså, med avslag å utskottets hemställan, bifallit den vid utlåntandet fogade reservationen.

§ 24.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 10, i anledning av väckta motioner om höjning av tullen å economisers; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 25.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 11, i anledning av väckt mo-*Ang. ändring av 56 § i lagen om vägdistrikt.*

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 74, hade herr *von Seth* hemställt, »att riksdagen måtte besluta sådan ändring av § 56 i 1934 års lag om vägdistrikt att för varje skattekrona och skatteöre, som enligt kommunalskattelagen påförts skattskyldig såsom underlag för fastighetsskatt, påföras honom såvitt angår jordbruksfastighets jordbruksvärde samt tomt- och industrivärde så ock annan fastighet en vägskattekrona respektive ett vägskatteöre samt såvitt angår jordbruksfastighets skogsvärde en vägskattekrona respektive ett vägskatteöre. Vad som icke uppgår till helt vägskatteöre bortfaller. Etthundra vägskatteören bilda en vägskattekrona.»

Utskottet hemställde, att motionen II:74 av herr von Seth, om ändring av 56 § i lagen om vägdistrikt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **von Seth**: Enligt den nu gällande lagen av 7 juni 1934 om vägdistrikt skall i överensstämmelse med 56 § för varje skattekrona och skatteöre, som enligt kommunalskattelagen påförts skattskyldig såsom underlag för kommunal inkomstskatt, påföras honom en vägskattekrona respektive ett vägskatteöre. Enligt samma lag och enligt samma paragraf skall den fastighetsskatt, som påförts skattskyldig på landet, påföras honom med större belopp. Detta belopp utgör för jordbruksfastighet samt tomt- och industrivärde så ock annan fastighet en och en halv vägskattekrona respektive ett och ett halvt vägskatteöre samt såvitt angår jordbruksfastighets skogsvärde en och tre fjärdedels vägskattekrona respektive ett och tre fjärdedels vägskatteöre.

Dessa bestämmelser togos inte bort, när den nya lagen stiftades 1934, trots att det då från många håll restes betänkligheter mot att fastighet på landsbygden skulle beskattas hårdare än övriga skatteobjekt. Sedan dess har emel-

Ang. ändring av 56 § i lagen om vägdistrikt. (Forts.)

lertid vägväsendet utvecklats i oerhörd hög grad, och de krav, som ur trafik-säkerhetssynpunkt numera ställas på vägarnas beskaffenhet och underhåll, ha givetvis tillkommit på grund av den ökade trafiken och genom bilisternas höjda anspråk. Man kan då fråga sig: är det rättvist att denna beskattningsform fortfarande skall tillämpas? Svaret kan inte bli annat än att denna beskattningsform är en förlegad kvarleva från de gamla tiderna, då landsvägarna gingo ut till gårdarna. Jag har i motionen erinrat om att man numera i mycket stor omfattning fullgör jordbrukets transporter med bil och att således vägskatten tas ut genom bensin- och fordonsskatter m. m.

På grund av de nära förestående påskferierna skall jag inte, herr talman, fastän jag gärna skulle vilja det, närmare utveckla denna sak. Men så mycket skulle jag dock vilja betona, att när det svenska jordbruket under de senaste åren gång på gång belagts med ökade utgifter, har man haft till ytterlighet svårt att kunna ge jordbruket kompensation i form av ökade inkomster. Beträffande de rena jordbruksfrågorna arbetar den s. k. 15-mannakommittén, och man får säkerligen vänta ännu en tid på att denna skall komma med några förslag som föra till resultat, som gagna jordbrukarna. Beträffande jordbruksfastigheter och de fastigheter — jag betonar det — som ligga utanför gränsen till städer och samhällen, som icke erlägga någon vägskatt, har man nu ett tillfälle att genom en snabb ändring i 56 § i nuvarande vägskattelag skapa rättvisa förhållanden.

Men riksdagens ståndpunkt är ju alltid den, att när en sak ligger under utredning, skall man icke göra några ändringar. Som de ledamöter av kammaren, vilka velat läsa igenom bevillningsutskottets betänkande nr 11, ha funnit, har bevillningsutskottet kommit till det resultatet, att allvarliga erinringar kunna riktas mot den nuvarande ordningen. Utskottet hänvisar till, att chefen för kommunikationsdepartementet den 25 november 1938 tillkallat särskilda sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om ett förstatligande av den allmänna väghållningen på landet. Samtidigt därmed framhöll chefen för kommunikationsdepartementet, att man genom vägväsendets förstatligande kunde lösa frågan om vägskattebördans utjämning. Nu ligger emellertid denna fråga så till, att även ett relativt snabbt yttrande från dessa s. k. vägsakkunniga måste jämföras med den utredning, som pågår angående hela den kommunala beskattningen, vilken den kommunala skatteberedningen handhar. Det är en fråga av oerhörd vikt och betydelse, och även om förslag skulle komma fram från båda dessa utredningar, så är det säkerligen inte att riksdagen kan ta ståndpunkt till dessa saker på flera år framåt. Däremot skulle riksdagen genom ett beslut i enlighet med motionens syfte kunna åstadkomma rättvisa såväl beträffande jordbruksfastighet som annan fastighet på landsbygden.

Jag skall till slut, herr talman, endast erinra om det ganska egendomliga förhållandet, att när städerna nu öka sina områden komma ju på många håll jordbruksfastigheter, såväl större som mindre, inom det stadsplanelagda området och få således i regel icke betala någon vägskatt utan betala sin skatt till staden, d. v. s. kommunen, där den utgår efter helt enhetliga grunder. Den jordbruksfastighet eller annan fastighet, som ligger omedelbart utanför gränsen, belastas däremot med dessa högre pålagor, som jag redogjort för. Detta är ett förhållande som bevillningsutskottet i sitt utlåtande har erkänt måste rättas till. Men då det enligt mitt förmenande kommer att dröja alltför lång tid, innan dessa utredningar, som pågå om kommunalskatterna och vägväsendets förstatligande, kunna leda till något resultat, så gives här ett tillfälle att ge ett handtag åt fastighetsägarna, inte minst dem, som höra hemma inom jordbruket.

Ang. ändring av 56 § i lagen om vägdistrikt. (Forts.)

Därför yrkar jag, herr talman, bifall till den av mig i ämnet väckta motionen.

Häruti instämde herr *Lindmark*.

Herr *Olsson* i Gävle: Herr talman! Jag skall inte diskutera frågan om rättvisa eller icke rättvisa på detta område. Det är betydelsefulla spørsmål, det här gäller, och samtliga ligga under utredning.

Vi pläga inte använda den metoden, att vi mitt under det ett undersökningsarbete pågår — ett undersökningsarbete som när det gäller vägväsendets förstatligande kan komma att betyda ett mycket djupt ingrepp beträffande vägbeskattningen — bryta ut en av dess detaljer och genomföra en förändring, då man måhända efter mycket kort tid kommer att vidtaga ytterligare förändringar.

Från departementschefens sida har framhållits, att utredningen skall utföra sitt arbete snabbt och att man skall försöka bedriva det i ett sådant tempo, att utlåtandet kommer samtidigt med kommunalskatteberedningens utlåtande. Det torde således kunna förväntas, att den tidrymd, som ligger mellan i dag och när ärendet slutligen kommer att avgöras av riksdagen, inte skall bli så förfärligt lång som motionärerna synas förutsätta.

Det är med hänsyn till just dessa synpunkter som utskottet har kommit till sitt avstyrkande. Detta är enhälligt och bakom detsamma stå således både de av utskottets ledamöter som äro jordbrukare och de som icke äro jordbrukare.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr *Lindmark*: Herr talman! Herr *Olsson* i Gävle säger, att man icke plägar fatta positiva beslut i frågor, som befinna sig under utredning. Jag måste likväl passa på tillfället att erinra herr *Olsson* i Gävle om, att när 1929 års vägsakkunniga hade utarbetat sitt förslag till ny vägslag med samtidigt ändrade grunder för vägskatten, så beslöt riksdagen på förslag av enskilda motionärer, att vissa åtgärder, som 1929 års vägsakkunniga hade föreslagit, skulle träda i tillämpning två eller tre år före själva väglagens ikraftträdande. Det gällde då en reform på precis samma punkt, som vi nu diskutera, och då ansågs det att en rättvisare vägbeskattning var så angelägen, att riksdagen omedelbart kunde gå in för att genomföra vad vägsakkunniga i detta avseende föreslagit. Man kan åberopa precis samma argument här i dag. Motionären herr von Seths förslag är så enkelt att genomföra, att det icke behöves någon utredning på den punkten.

I kraft av dessa synpunkter, herr talman, har jag kunnat instämma i herr von Seths yrkande.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 26.

Föredrogos vart efter annat bevillningsutskottets betänkanden:

nr 12, i anledning av väckt motion angående undantagande av tilläggs-pension från beskattning; och

nr 13, i anledning av väckta motioner angående utredning om viss ändring i gällande bestämmelser om lindring i eller befrielse från skatt för dödsbo samt angående lindring i skattskyldigheten för åldringar och dödsbon.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 27.

*Ang. upp-
tagande av
undervisning
i mjölkning
såsom ordi-
narie ämne
i jordbruks-
betonad fort-
sättnings-
skola.*

Föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion, II: 353, angående upptagande av undervisning i mjölkning såsom ordinarie ämne i jordbruksbetonad fortsättningsskola; och anförde därvid:

Herr **Andersson** i Ovanmyra: Herr talman! Bara några få ord. Förelärande motion har blivit av utskottet avstyrkt, och jag kommer för min del icke att göra något yrkande om bifall därtill. Men jag vill i alla fall föga några små kommentarer till vad som förevarit vid behandlingen av denna motion.

Utskottet har avstyrkt motionen framförallt på grund av ett utlåtande av skolöverstyrelsen och därjämte även ett av lantbruksstyrelsen. Skolöverstyrelsen gör gällande, att det inte finns några möjligheter att ta upp mjölkningsundervisningen som obligatoriskt ämne på skolschemat i fortsättningsskolan, och skolöverstyrelsen tillfogar: »Överstyrelsen tillåter sig ifrågasätta, om icke dessa få övningar kunde, utan inkräktande på fortsättningsskolans undervisningstid, förläggas till respektive lärjungars hem under inseende av husmodern själv, som på detta område under de av motionärerna åsyftade förhållandena väl får betecknas som speciellt sakkunnig.»

Detta vill med andra ord säga, att dessa praktiska övningar kunna bondmorrorna själva sköta om. Jag vill fråga herr Holmdahl, om man inte med samma fog skulle kunna avfärda de praktiska övningarna även i sådana ämnen som slöjd- och skolköksundervisning m. m., som ju förekomma på skolschemat i fortsättningsskolan och i vilka ämnen de praktiska övningarna dock ha fått ett helt annat utrymme än man ifrågasätter i detta fall. Även därvidlag skulle man ju kunna hänvisa till att i bondehemmen finns det skickliga husmödrar, som kunna sin sak. De kunna väva, laga mat o. s. v., och det finns husfäder, som kunna lära sina pojkar att snickra o. dyl., varför folkskolan således inte skulle behöva ägna sig åt sådana saker. Så resonerar emellertid inte skolöverstyrelsen liksom heller inte svenska folket i allmänhet, utan man anser, att ämnen av denna art böra omhuldas och även bli föremål för praktiska övningar och alltså inte avfärdas på det lättvindiga sätt, som i detta fall skett.

Jag har emellertid, herr talman, lovat att inte bli mångordig, och jag skall inte heller bli det. Jag vill dock omnämna även en annan omständighet, som utskottet här hänvisar till, nämligen att hela frågan om folkskolans undervisningsplan snarligen torde komma att läggas i stöpsleven och att man alltså inte bör vidtaga några ändringar, förrän man kommit dithän. Jag respekterar till fullo detta skäl, och jag har, när så förhåller sig, ingenting annat att anföra än att jag vill uttrycka en förhoppning om, att då denna revision med naturnödvändighet väl måste inriktas på att ge ämnena, särskilt i folkskolans sista skede, en mera praktisk betoning, även denna gren av skolschemat måtte få en mer nyttopräglad och praktiskt effektiv utformning än som hittills skett.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr **Hoppe**: Herr talman! Jag hoppas, att av utskottsutlåtandet klart framgår, att utskottet livligt sympatiserar med motionärerna i deras önskan, att något skall göras för att lätta jordbrukarhustrurnas alltför tunga arbetsbörd. Personligen kan jag gärna intyga — jag har sett dessa förhållanden

Ang. upptagande av undervisning i mjölkning såsom ordinarie ämne i jordbruksbetonad fortsättningsskola. (Forts.)

på mycket nära håll — att denna arbetsbördas stundom kan vara helt enkelt fruktansvärt pressande, och jag finner det därför högeligen önskvärt, att närgonting göres i den riktning, vari motionärernas förslag går. Jag har allt emellanåt sett exempel på, att husmödrar i jordbrukarhem alltför tidigt blivit både kroppsligen och själsligen knäckta på grund av den alltför stora arbetsbördan.

Den väg, som motionärerna i detta fall anvisat, har emellertid inte synts oss framkomlig, framför allt därför att vi ha ansett, att det är mycket svårt att använda en del av det fåtal timmar, som fortsättningsskolan har till sitt förfogande, för den föreslagna undervisningen i mjölkning. Det disponibla timantalet behöves så väl för undervisningen i andra obligatoriska ämnen, och ett bifall till motionärernas hemställan skulle därför, såvitt vi kunna förstå, bl. a. medföra, att fortsättningsskolans arbetsresultat i övrigt skulle komma att försämrast.

Vidare har utskottet ansett, att det i en hel del fall torde vara mycket svårt att effektuera ett eventuellt beslut om införande av obligatorisk undervisning i mjölkning vid fortsättningsskolan, detta dels på grund av brist på lärarkrafter, dels på grund av att en hel del fortsättningsskolor knappast skulle kunna ha tillgång till ladugårdar med kreatursbesättningar.

Emellertid har utskottet också erinrat om, att det redan nu meddelas teoretisk undervisning i mjölkning på ett flertal håll och att något som helst hinder inte möter att komplettera denna teoretiska undervisning med praktiska övningar.

För min del föreställer jag mig, att läget är sådant, att det inom vissa skoldistrikt kunde vara både klokt och lämpligt att anordna sådan undervisning i mjölkning, och jag undrar, om inte de, som äro särskilt intresserade för denna fråga, i första hand borde verka för att i ett och annat skoldistrikt sådan undervisning anordnas. Skulle dessa försök leda till goda och praktiska resultat, kan det kanske finnas skäl att taga upp frågan på nytt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Holmdahl: Herr talman! Då jag blev personligen apostroferad av motionären, nödgas jag taga kammarens uppmärksamhet i anspråk ett ögonblick.

Jag vill då först framhålla, att när jag läste denna motion, som remitterats till skolöverstyrelsen, blev jag verkligen ganska förvånad över dess innehåll. Motionen går ju ut på att man skall påkalla statens medverkan, inte bara för anordnande av en lämplig teoretisk undervisning i mjölkning utan också för en praktisk undervisning däri vid folk- och fortsättningsskolor. Jag måste säga, att man går bra långt, när man begär statliga initiativ i fråga om en sådan här detalj, en detalj som enligt min mening redan är ordnad på ett tillfredsställande sätt. Vid de yrkesbestämda fortsättningsskolorna i anslutning till jordbruksnäringen förekommer teoretisk undervisning i mjölkning samt mjölkens behandling. Men det ligger i sakens natur, att själva den praktiska undervisningen får ske i samband med det dagliga arbetet inom jordbruket, liksom fallet är med en hel del andra grenar inom jordbruksutbildningen.

Men jag blev ännu mer förvånad, när jag såg, att denna motion hade under-tecknats av herr Andersson i Ovanmyra, därför att herr Andersson i Ovanmyra har stått upp gång på gång i denna kammare och talat emot ämnesträngseln på folkskolans schema. Nu vill han plötsligt, att man i fortsättningsskolan skall införa ännu ett ämne och ett ämne, där den praktiska sidan av detta ämne otvivelaktigt inte faller inom skolans verksamhetsområde utan bör ske i

Ang. upptagande av undervisning i mjölkning såsom ordinarie ämne i jordbruksbetonad fortsättningsskola. (Forts.)
jordbrukarhemmen, där ungdomen kan delta i det praktiska jordbruksarbetets olika grenar. Jag måste säga, att detta hans krav inte är välgrundat.

När jag läste motionen, gjorde jag mig för övrigt den frågan: tillmäter man inte jordbrukarhemmens praktiska uppfostrargärning någon betydelse? Jag tycker, att motionärerna här fränkänna jordbrukarhemmen betydelse och förmåga, när det gäller att sätta sin egen ungdom in i det praktiska utövandet av ifrågavarande uppgift inom jordbruksnäringen.

Herr talman! Jag har med dessa ord endast velat förklara, att jag anser utskottets behandling av motionen riktig, då utskottet yrkar, att kammaren måtte avslå motionen.

Herr **Andersson** i Ovanmyra: Herr talman! Jag nödgas svara på det där sista talet.

Herr **Holmdahl** var förvånad över innehållet i denna motion och förvånad över, att jag kunnat vara med om något slikt, jag, som under alla dessa debatter i skolfrågan ondgjort mig över denna ämnesträngsel. Men det är väl dock, herr **Holmdahl**, härvidlag fråga om vad man skall hålla på och vad man inte skall hålla på, vad man skall gallra ut och vad man inte skall gallra ut. Jag har hållit styvt på, att det i fråga om en massa rent teoretiska ämnen är nödvändigt att göra en mycket stark gallring. Därvidlag finns det så mycket av nojs och småsaker, som en person, vilken vill bli en ordentlig medborgare, i det långa loppet ingalunda är betjänt med, och som man därför gott kan avvara.

Ifråga om de rent praktiska kunskaperna blir det emellertid, herr **Holmdahl**, en helt annan historia. Här ha vi ett sådant ämne. Herr **Holmdahl** menar, att jag inte tilltror jordbrukarhemmen förmågan av att kunna fostra sina barn. Jo för all del, nog kunna de det. Om vi nu skola överlåta åt jordbrukarhemmen att sköta barnens fostran i alla stycken, kunna vi emellertid ifrågasätta, vad man skall ha exempelvis fortsättningsskolan till. Fortsättningsskolan är väl dock av den art, att den bör ha till sig förlagda de mera praktiska ämnena. I den ha vi ju nu skolköksundervisningen och även undervisningen i slöjd, allting praktiska saker, som äro synnerligen omhuldade och omtyckta av allt Sveriges folk, inte minst av barnen själva. Här är det fråga om ett ämne av precis samma karaktär, vilket jag anser borde få liknande hjälp och understöd.

Vad ämnesträngseln beträffar skola vi nog, herr **Holmdahl**, träffas en annan gång, då det gäller att gallra ut det mindre värdefulla och att behålla det som bättre är.

Herr **Persson** i Falla Herr talman! Jag uppskattar mycket den ärade motionärens vilja till att åstadkomma något gott i här ifrågavarande avseende, men jag måste säga, att den väg, han i sin motion har valt, förefaller mig inte leda till det mål, som han otvivelaktigt har syftat till.

Det är väl ändå så, att en sådan praktisk sak som mjölkningen läres bäst i hemmen, där barnens och ungdomens intresse för saken väckes. Äro hemmen oförmögna att kunna väcka intresse hos barnen och ungdomen för de sysslor, som äro väsentliga för jordbrukarhemmen, ja, då kan heller aldrig skolan göra det. Jag sätter obetingat hemmet i första rummet, och skolan kan aldrig träda i hemmets ställe i detta fall.

Vi måste emellertid också tänka på alla de svårigheter, som äro förbundna med anordnandet av en praktisk undervisning i mjölkning i skolan. För en sådan undervisning fordras nämligen allra minst en ko. I vanliga fall fordras det flera kor. Man kan inte rimligen ta in dessa djur i skolan, utan skolan måste då söka sig ut till gårdarna i bygden. Detta låter sig ju göra, men natur-

Ang. upptagande av undervisning i mjölkning såsom ordinarie ämne i jordbruksbetonad fortsättningsskola. (Forts.)

ligtvis med ganska stort besvär och tidsspillan. Överhuvud taget vet jag inte, varför skolan skall befatta sig med den här saken, då vi ju ha helt andra möjligheter till en sådan undervisning i mjölkning. Genom hushållningssällskapens medverkan kan man nämligen anordna mjölkningskurser med såväl teoretisk som praktisk undervisning där det bäst passar ute i bygderna, om nämligen bara tillräckligt intresse finns. Detta är den riktiga vägen, som naturligtvis leder till ett gott resultat, om det intresse för denna undervisning verkligen finns ute i bygderna, som man förutsätter. Finns åter inte detta intresse, ja, då hjälper det inte med några undervisningskurser. Detta intresse måste uppammas i hemmen. Skolan kan aldrig — jag upprepar detta ännu en gång — träda i hemmets ställe.

Det förefaller mig som om den föregående ärade talaren i sin entusiasm för det goda mål, som han syftar till, i själva verket sett litet ensidigt på detta spörsmål. Då han emellertid nu inte yrkat bifall till sin motion, uppfattar jag detta så, att han kommit till insikt om, att hans väg inte är riktigt framkomlig.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 28.

Föredrogos vart efter annat:

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion angående utredning om kostnadsfritt anläggande av vägdistriktens maskiner för underhåll av enskild väg m. m.; och

nr 6, i anledning av väckt motion angående reglering av handeln med begagnade motorfordon; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion, angående anstånd med indrivning av skatter m. m. under tider av svåra kreaturssjukdomar.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 29.

Föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion, angående hemhjälpsverksamhetens planmässiga organiserande och stödjande från det allmännas sida.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 30.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till herr **Janson** i Frändesta, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte jämlikt § 55 riksdagsordningen med hänsyn till infallande helg medgiva utsträckning av tiden för väckande av motioner i anledning av propositionerna nr 228, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242 och 243 till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 31.

Interpellation. Herr Nordström i Kramfors, som nu på begäran erhöill ordet, yttrade: Herr talman! Den 28 april 1937 beslöt riksdagens andra kammare, med bifall till konstitutionsutskottets utlåtande nr 14 att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning och förslag till upphävande av de åren 1935 och 1936 beslutade skärpningarna av utskylsdistrecket rörande valbarhets- och behörighetsvillkor till kommunala förtroendeuppdrag.

Dessa skärpta valbarhetslagar genomfördes av en borgerlig majoritet, som endast hade fyra rösters övervikt i denna kammare. Det var en mycket stark minoritet i riksdagen, som var motståndare till dessa klasslagars införande, och med säkerhet kan fastställas, att det var emot den stora majoriteten av vårt folk som man genomtruffade dem.

Den borgerliga majoritet, som antog dessa lagar, blev minoritet genom valen 1936, och den mening, som var motståndare till lagarnas antagande, erhöill majoritet i denna kammare. Det måste sålunda enligt min mening anses obehörigt, att majoriteten av Sveriges folk inte är villig att godkänna de införda skärpta valbarhetsbestämmelserna. Det måste anses naturligt och riktigt, att andra kammarens 1937 fattade beslut om upphävande av dessa klasslagar så snart som möjligt blir genomfört.

De skärpta valbarhetsbestämmelserna ha redan såsom förutsagts, hunnit visa upp en hel del skadeverkningar, i det att i många kommuner i vårt land annars oförvitliga medborgare bara på grund av arbetslöshet och fattigdom förvägrats rätten att representera sina valmän i de kommunala institutionerna.

Enligt min mening bör regeringen inte dröja med att på grundval av andra kammarens beslut, förelägga riksdagen förslag i sådant syfte. Till undvikande av att dessa klasslagar i fortsättningen åstadkomma skada anser jag, att snabba åtgärder äro nödvändiga.

På grund av vad ovan anförts får jag därför till chefen för justitiedepartementet framställa följande frågor:

Har regeringen för avsikt att snart verkställa ovan refererade riksdagsbeslut och att underställa riksdagen förslag till upphävande av de skärpta valbarhetsbestämmelserna för val till kommunala förtroendeuppdrag, i enlighet med andra kammarens begäran 1937?

När kan i så fall ett förslag väntas?

Denna anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 32.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar;

statsutskottets utlåtanden:

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till återuppförande av ett presshus vid ammunitionsfabrikens etablissement å Marieberg;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronan tillhörig mark i Skillingaryds municipalsamhälle;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga områden inom Bergkvara municipalsamhälle;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag till nybyggnad för de militära högskolorna;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den s. k. Gripsholmsjorden i Nyköping;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset i Stockholm m. m.;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för postverkets räkning av vissa fastigheter i Borås m. m.;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av visst område å Djurgården till Stockholms stad; och

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående restaurering av Gustaf III:s paviljong i Haga;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 11 förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 7 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion, II: 103, angående effektiviserande av den tekniska forskningen; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion, nr 272, angående utredning rörande möjligheterna att mildra de ekonomiska fluktuationernas verkningar.

§ 33.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 148, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående trafikeringen av Falkenbergs järnväg.

§ 34.

Justerades protokollsutdrag.

§ 35.

Avgåvos följande motioner, nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 149, angående reglering av den årliga lästiden vid folkskolan m. m., motionen nr 431 av herr *Gustavson* i Västerås;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 206, angående anslag till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet samt till avlöningar vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, motionerna:

nr 432 av fröken *Hesselgren m. fl.*;
 nr 433 av herr *Andersson i Rasjön m. fl.*; och
 nr 434 av herr *Leffler m. fl.*; samt,

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 207, angående åtgärder för
 enhetliggörande av det svenska järnvägsnätet, motionen nr 435 av herr *Geze-
 lius m. fl.*

Samtliga ovannämnda motioner bordlades.

§ 36.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>De Geer</i> i Lesjöfors	under 3 dagar fr. o. m. den 13 april,
› <i>Borg</i>	› 3 › › › 13 › och
› <i>Andersson</i> i Tungelsta (sjuk)	› 3 › › › 29 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.45 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Fredagen den 31 mars.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 215, angående visst avtal mellan aktiebolaget Vin- & spritcentralen och Mo och Domsjö aktiebolag;

nr 229, angående åtgärder till stödjande av spannmålsmarknaden m. m.;

nr 230, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område;

nr 231, med förslag till förordning angående ytterligare utsträckning av Kungl. Maj:ts befogenhet att meddela förordnande jämlikt 1 § förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror, m. m.;

nr 244, med förslag till lantarbetstidslag;

nr 245, med förslag till militärt avlöningsreglemente m. m.;

nr 246, med förslag till avlöningsreglemente för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente); och

nr 247, angående vissa avlöningsanslag under riksstatsens fjärde huvudtitel.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **Lindberg** i Stockholm, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte jämlikt § 55 riksdagsordningen med hänsyn till infallande helg medgiva utsträckning av tiden för väckande av motioner i anledning av de i dag avlämnade propositionerna till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 3.

Föredrogos var efter annan Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 235, med förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 236, angående ändrade grunder för egnahemsverksamheten m. m.; och

nr 238, angående statsbidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden;

till statsutskottet propositionerna:

nr 239, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket och statens järnvägar m. m.; och

nr 240, angående omorganisation av vattenfallsstyrelsen m. m.; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 241, angående fastställande av personalförteckning för domänverket.

Vid härpå skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 242, med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40 hänvisades propositionen, i vad anginge jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Härefter föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 243, angående anslag till stödjande av odlingen av vissa kulturväxter.

§ 4.

Föredrogs var för sig och remitterades till statsutskottet följande på bordet liggande motioner, nämligen:

nr 431 av herr *Gustavson* i Västerås;

nr 432 av fröken *Hesselgren m. fl.*;

nr 433 av herr *Andersson* i Rasjön *m. fl.*;

nr 434 av herr *Leffler m. fl.*; och

nr 435 av herr *Gezelius m. fl.*

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 11, statsutskottets utlåtanden nr 99—107, första lagutskottets utlåtanden nr 19 och 20, andra lagutskottets utlåtanden nr 22 och 23, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Nordström* i Kramfors vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa interpellation, angående ändring av valbarhetsbestämmelserna för val till kommunala förtroendeuppdrag; och blev denna anhållan av kammaren bifallen.

§ 7.

Vid föredragning av ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 277, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om utredning rörande samhällets möjligheter att förebygga ungdomsbrottslighet m. m., beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

§ 8.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 279, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion angående hem-

hjälpverksamhetens planmässiga organiserande och stödjande från det allmännas sida.

Enär andra kammaren den 29 innevarande mars under § 29 i protokollet vid behandling av sitt fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av en i samma ämne väckt motion, nr 139, fattat enahanda beslut som det vilket nu blivit kammaren delgivet, beslöt kammaren, att delgivningen icke skulle föranleda någon kammarens åtgärd.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

andra lagutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av väckt motion om övergång till högertrafik;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantmäteriväsendet jämte en i ämnet väckt motion;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantbruksattachéer m. m.;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av bidrag ur domänfonden till föreningen för växtförädling av skogsträd;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från viss betalningsskyldighet på grund av statsbidrag till ett avdikningsföretag inom Stensele socken av Västerbottens län, m. m.;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till undersökning rörande vissa vattenregleringsföretag m. m.;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för Helgeåns reglering m. m.;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttning på övergångsstat av viss personal vid domänverket m. m.;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för avbetalning å statslån till vissa torrlägningsföretag; och

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd till Kågedalens kalkbruksförening u. p. a. för utförande av en kalkbruksanläggning; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion, angående utredning rörande missförhållanden inom det offentliga nöjeslivet m. m.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Anderson* i Norrköping *m. fl.*, nr 436, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner, nr 178, angående anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten m. m. och, nr 179, angående anslag till statens arbetslöshetskommission ävensom till reservarbeten och kontantunderstödsverksamhet m. m.; samt

Andra kammarens protokoll 1939. Nr 21.

herrar *Anderson* i Norrköping och *Leffler*, nr 437, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 207, angående åtgärder för enhetliggörande av det svenska järnvägsnätet.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.12 e. m.

In fidem
Sune Norrman.